

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023

Toszek, 2016

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji w ścisłym porozumieniu i przy współpracy z samorządem gminnym i przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zamawiający:

Gmina Toszek

Ul. Bolesława Chrobrego 2
44-180 Toszek

Wykonawca:

EU-Consult Sp. z o.o.

ul. Wały Piastowskie 1
80-855 Gdańsk

Gdańsk, 2016

Spis treści

1. Wprowadzenie – cel, założenia i zakres opracowania	5
2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy, powiatu, województwa i kraju.....	8
3. Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy	13
3.1. Przestrzeń i środowisko	13
3.2. Sfera społeczna.....	37
3.3. Sfera gospodarcza	49
3.4. Infrastruktura techniczna.....	57
4. Wyniki przeprowadzonych działań	66
4.1. Wyniki badań ankietowych.....	66
4.2. Sprawozdanie z warsztatów strategicznych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji	77
4.3. Sprawozdanie z konsultacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	79
5. Analiza SWOT	80
6. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych	85
6.1. Problemy społeczne	87
6.2. Problemy gospodarcze.....	97
6.3. Problemy środowiskowe.....	98
6.4. Problemy przestrzenno-funkcjonalne	99
7. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji	107
7.1. Obszary zdegradowane.....	107
7.2. Obszary rewitalizacji.....	108
8. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)	111
9. Cele rewitalizacji i kierunki działań	112
9.1. Rekomendowane kierunki interwencji	113
9.2. Opis kierunków interwencji i celów rewitalizacyjnych	115
9.3. Uzasadnienie celów rewitalizacyjnych i ich wpływ na niwelowanie koncentracji zjawisk negatywnych.....	117

10. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	120
10.1. Lista A: projekty kluczowe	120
10.2. Lista B: projekty komplementarne	149
10.3. Podsumowanie zbiorcze projektów rewitalizacyjnych	157
10.4. Opis powiązań i synergii projektów rewitalizacyjnych z wizją, kierunkami interwencji oraz celami strategicznymi	159
10.5. Wpływ projektów na aspekty problemowe	166
11. Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji	168
12. Ramowy harmonogram programu rewitalizacji	170
13. Indykatywne środki finansowe w ramach LPR	171
14. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji	173
15. System wdrażania (realizacji) Lokalnego Programu Rewitalizacji	174
15.1. Aktualizacja LPR	176
16. System monitoringu i oceny LPR	177
16.1. Monitoring	177
16.2. Ewaluacja	178
17. Załączniki	180
18. Spis tabel i rysunków	180

1. Wprowadzenie – cel, założenia i zakres opracowania

Definicje

Powołując się na Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju - Rewitalizacja stanowi kompleksowy proces naprawczy, którego celem jest wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez integrujące działania całościowe na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Przez działania całościowe rozumie się wzajemnie powiązane przedsięwzięcia, które obejmują kwestie społeczne oraz gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne lub środowiskowe. Poprzez prowadzone działania zakłada się optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów. Proces ten stanowi wieloletni okres, prowadzony przez interesariuszy, we współpracy ze społecznością lokalną. Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są:

- Uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy.
- Pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analiza dotyczących go problemów. Diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub środowiskowe.
- Ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych.
- Właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru.
- Zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej.
- Koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji.
- Realizacja wynikająca z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć¹.

Obszar zdegradowany stanowi obszar, na którym zidentyfikowany został stan kryzysowy (tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych). Może być on podzielony na podobszary, w tym podobszary, które nie posiadają wspólnych granic (warunek – występowanie sytuacji kryzysowej na każdym podobszarze).

¹ Wszystkie poniższe definicje w niniejszym podrozdziale pochodzą z dokumentu pn. Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 r., s. 5-8

Obszar rewitalizacji jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym zamierza się prowadzić rewitalizację. Cechuje go koncentracja negatywnych zjawisk oraz znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Program rewitalizacji został zdefiniowany jako inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, wieloletni program działań w takich sferach jak: społeczna, ekonomiczna, przestrzenna, infrastrukturalna, środowiskowa, kulturowa. Celem niniejszego programu jest wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenie warunków do ich zrównoważonego rozwoju. Stanowi on narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny to zaplanowany oraz ukierunkowany plan na osiągnięcie celów programu rewitalizacji.

Należy zaznaczyć, że głównym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy europejskich są środki RPO (EFS i EFR). Komplementarnym źródłem ich współfinansowania są także środki KPO (EFS, EFRR, FS). Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych mogą być także środki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, a także pozostałe np. prywatne.

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji

W celu stworzenia kompleksowego programu rewitalizacji, w niniejszym dokumencie szczególna uwaga została zwrócona na dokładną diagnozę, opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele rewitalizacji oraz opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

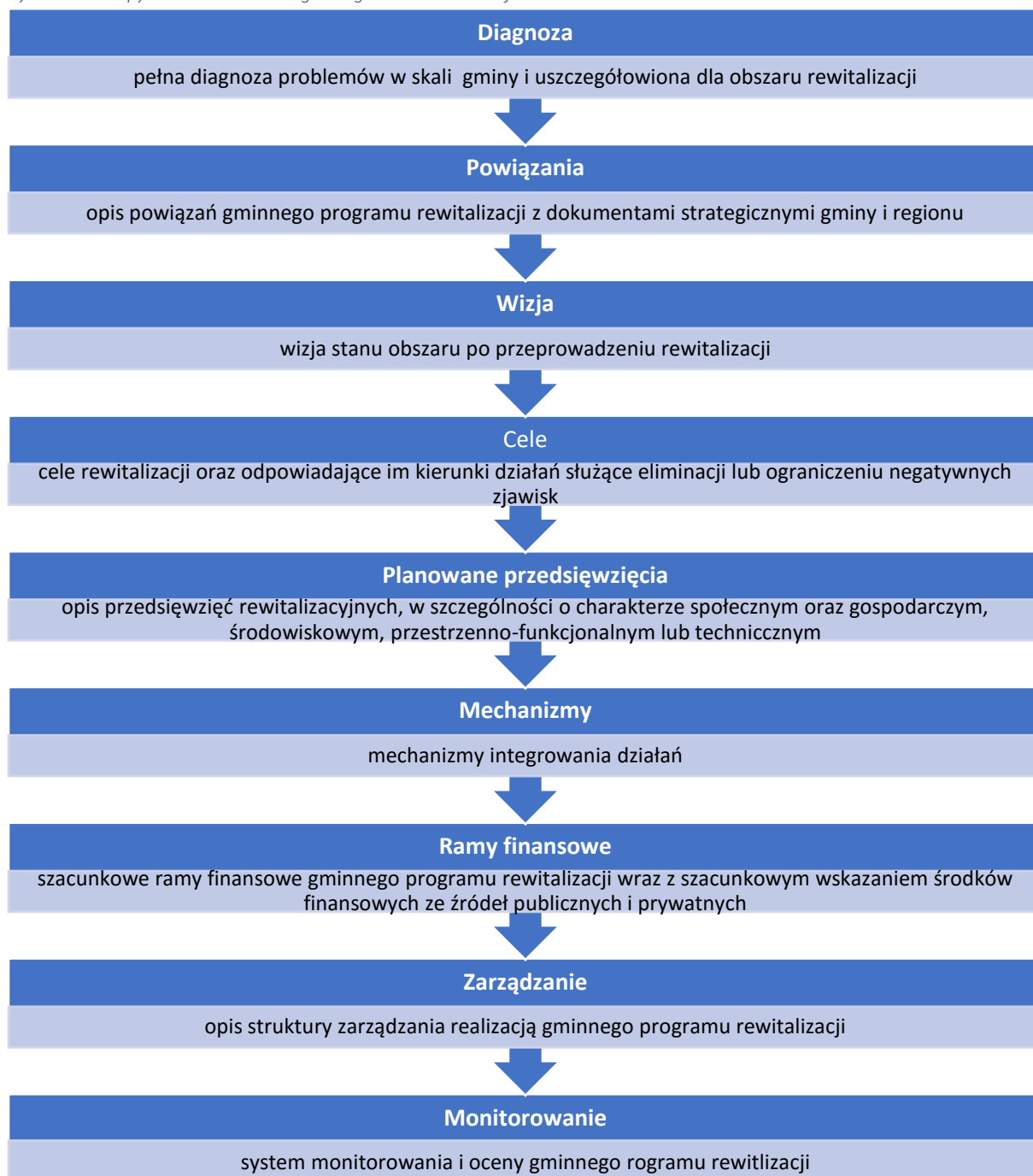
Należy także zaznaczyć, że nieodłącznym elementem lokalnego programu rewitalizacji jest proces partycypacji społecznej, która pozwala nie tylko na przygotowanie, ale także ocenę całego procesu rewitalizacji. Zainteresowani interesariusze mogli uczestniczyć w projekcie poprzez konsultacje społeczne, spotkania konsultacyjne oraz badania ankietowe społeczności lokalnej.

Do informowania społeczności lokalnej wykorzystana została przede wszystkim strona internetowa oraz strona *Facebook* Urzędu Miejskiego w Toszku, gdzie umieszczane zostały terminy spotkań oraz postępy prac w powstawaniu dokumentu. Uczestnictwo społeczności lokalnej oraz interesariuszy umożliwiło wspólne sformułowanie wizji obszaru zdegradowanego oraz wyznaczenie kierunków dalszych działań.

Na poniższym rysunku przedstawiono poszczególne etapy tworzenia planu. W ten sposób zapewniona zostanie kompleksowość i komplementarność działań. Oceniono także możliwości gminy w oparciu o środki finansowe realne do uzyskania.

Rysunek 1. Etapy tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 9 października 2015 r o rewitalizacji, Dz. U. rok 2015, poz. 1777.

2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy, powiatu, województwa i kraju

Szczegółowy opis powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym i ponadlokalnym zawiera poniższa tabela.

Tabela 1. Powiązania LPR Gminy Toszek z dokumentami strategicznymi gminy i powiatu.

Dokument	Powiązanie z Lokalnym Programem Rewitalizacji
Poziom europejski	
Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Priorytet III Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
	Cel 1 Osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lata.
	Cel 4 Podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie, do co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne.
	Cel 5 Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego, co najmniej 20 mln obywateli.
Poziom krajowy	
Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna:
	Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki
	Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”; Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny
	Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów

Dokument	Powiązanie z Lokalnym Programem Rewitalizacji
	regionalnych; Obszar Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju.
Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK) – Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel główny: Wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Cele rozwojowe: I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb aktywności obywatela. II.4. Rozwój kapitału ludzkiego. III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych. Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego. Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego.

Dokument	Powiązanie z Lokalnym Programem Rewitalizacji
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	Cel główny: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
Poziom regionalny	
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	Wizja: Województwo śląskie będzie regionem zrównoważonego i trwałego rozwoju stwarzającym mieszkańcom korzystne warunki życia w oparciu o dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie, o nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce oraz istotnym partnerem w procesie rozwoju Europy wykorzystującym zróżnicowane potencjały terytorialne i synergię pomiędzy partnerami procesu rozwoju. Priorytet B: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie Cele strategiczne: B.1 Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa B.2 Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców B.3 Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców
Strategia Rozwoju Powiatu Gliwickiego na lata 2005-2020	Misja: Misją powiatu gliwickiego jest stymulowanie zrównoważonego rozwoju naszego powiatu poprzez tworzenie szans rozwoju społeczności lokalnych, wzmacnianie jego atrakcyjności oraz poprawę pozycji powiatu w otoczeniu regionalnym i ponadregionalnym. Priorytet 1 Wzmacnianie kapitału ludzkiego powiatu gliwickiego Cele:

Dokument	Powiązanie z Lokalnym Programem Rewitalizacji
	– Wyzwalanie społecznej aktywności mieszkańców – Wysokie, stale doskonalone kwalifikacje mieszkańców wspierające społeczny i gospodarczy rozwój powiatu poprzez edukację i poprawę infrastruktury edukacyjnej Priorytet 2 Poprawa warunków mieszkania na terenie powiatu – Rozwój infrastruktury komunalnej w gminach powiatu gliwickiego; – Poprawa dostępności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; – Podwyższanie estetyki miejscowości. Priorytet 3 Zrównoważony rozwój gospodarczy i turystyczny zapewniający bogatą ofertę produktów i usług – Bogata oferta turystyczna uwzględniająca potencjał kulturowo-historyczny i przyrodniczy powiatu. – Poprawa jakości elementów środowiska naturalnego. – Rewitalizacja miast i odnowa wsi. – Współpraca samorządów lokalnych powiatu w planowaniu rozwoju, przygotowywaniu projektów i realizowaniu działań o znaczeniu strategicznym dla rozwoju powiatu i jego gmin.
Poziom lokalny	
Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020	Wizja Gmina Toszek – miejscem przyjaznym i atrakcyjnym turystycznie oraz rezydencjonalnie, z bogatą tradycją, dziedzictwem kulturowo-historycznym i przyrodniczym, racjonalnie wykorzystująca potencjał walorów krajobrazowych i lokalizacyjnych w stwarzaniu dogodnych warunków do życia, rozwoju oraz inwestowania I. edukacja i gospodarka 1.1 wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców 1.2 rozwój infrastruktury gospodarczej II. turystyka i dziedzictwo kulturowe 2.3 ochrona i lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego III. usługi publiczne 3.2 wysoka jakość i ochrona środowiska naturalnego 3.3 atrakcyjne warunki mieszkaniowe gminy.

Dokument	Powiązanie z Lokalnym Programem Rewitalizacji
	3.4 poprawa dostępności komunikacyjnej gminy IV. zintegrowane zarządzanie rozwojem 4.2 rozwój współpracy i kapitału społecznego
Program Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019	Cele długoterminowe: – Kontynuacja programów edukacyjnych, uświadamiających problemy ochrony powietrza – Termorenowacja budynków oraz wprowadzanie nowych materiałów izolacyjnych i uszczelnień (oszczędność zużycia paliw, a w efekcie ograniczenie emisji) – Promocja odnawialnych źródeł ciepła (układy solarne, pompy ciepła, energetyka wiatrowa). j.w. – Modernizacja węglowych palenisk domowych centralnego ogrzewania, polegającej na wymianie starych kotłów opalanych niskogatunkowym węglem na nowoczesne wysokosprawne kotły, lub zmianie paliwa węglowego na paliwo oparte na oleju opałowym, gazie, czy biopaliwach – Tworzenie stref buforowych pomiędzy nowoprojektowanymi centrami przemysłu czy usług, a terenami zabudowy mieszkaniowej
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030	Cel strategiczny: poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Toszek poprzez zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia w rozwoju gminy oraz rozwiązywania problemów społecznych Cele operacyjne: – Zwiększenie efektywności systemu pomocy dla osób korzystających z pomocy społecznej – Obniżenie poziomu bezrobocia poprzez wdrażanie działań aktywizacyjnych – Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie – Wielopłaszczyznowe wsparcie rodziny – Wydłużanie aktywności i sprawności seniorów o osób niepełnosprawnych

Źródło: Opracowanie własne.

3. Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy

3.1. Przestrzeń i środowisko

Położenie i struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Gmina Toszek jest gminą miejsko-wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w północnej części powiatu gliwickiego ziemskiego. Powierzchnia tej jednostki zajmuje 9982 ha (tj. nie całe 10 km²) i stanowi prawie 15% powierzchni powiatu. Obszar analizowanej gminy graniczy od północy z Gminą Wielowieś, od południa z Gminą Rudziniec, od wschodu z terenem miasta Pyskowice, natomiast od zachodu z Gminą Strzelce Opolskie i Ujazd. Pod względem położenia geograficznego Gmina Toszek zajmuje teren na pograniczu Kotliny Raciborskiej i Garbu Tarnogórskiego w południowo-zachodniej części Wyżyny Śląsko-Krakowskiej².

Rysunek 2. Położenie gminy na tle województwa śląskiego i powiatu gliwickiego

Źródło: <http://www.turystyka.toszek.pl/766/272/polozenie.html>

W obrębie gminy miejsko-wiejskiej Toszek położonych jest 15 jednostek strukturalnych, w tym miasto Toszek (z siedzibą władz gminy) i 14 sołectw: Boguszyce, Ciochowice, Kotliszowice, Kotulin, Ligota Toszecka, Paczyna, Paczynka, Pawłowice, Pisarzowice, Płużniczka, Pniów, Proboszczowice, Sarnów i Wilkowiczki³. Najbliższymi dużymi aglomeracjami o powierzchni powyżej 10 tys. ha, od Gminy Toszek są aglomeracje Górnego Śląska – Gliwice (oddalone około 20 km) i Katowice (oddalone około 50 km).

Głównym ośrodkiem gminy jest miasto Toszek, położone w środkowej części obszaru nad Potokiem Toszeckim. W Toszku zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej, jak np. urząd miejski, centra edukacji (przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum), zakłady służby zdrowia, placówki handlowo-usługowe, czy też obiekty sakralne. Dostęp do obiektów

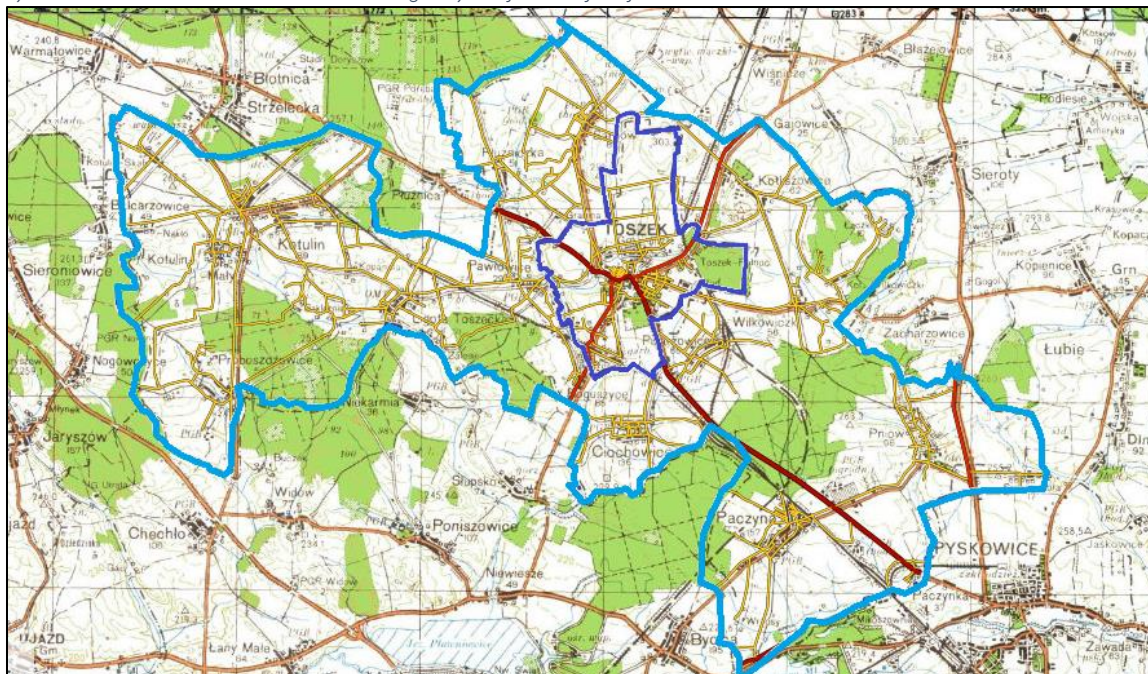
² Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2012-2020, Samorząd Gminy 2013.

³ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

infrastruktury społecznej jest szczególnie ważny dla zaspokojenia podstawowych potrzeb ludności zamieszkującej zarówno miasto, jak i obszary wiejskie.

Rysunek 3. Położenie miasta Toszek na tle gminy miejsko-wiejskiej Toszek

Źródło: <http://toszek.e-mapa.net/>

Według danych zawartych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Toszek⁴, w jej obszarze największy udział mają użytki rolne stanowiące 74,3% powierzchni gminy. Wśród użytków rolnych największy udział (ponad 80%) mają grunty orne wykorzystywane głównie do uprawy zbóż, ziemniaków i kukurydzy. W gminie miejsko-wiejskiej dominują gospodarstwa rolne nieprzekraczające 10 ha powierzchni, tj. 696 gospodarstw rolnych; przy czym gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 10 ha jest łącznie 120⁵.

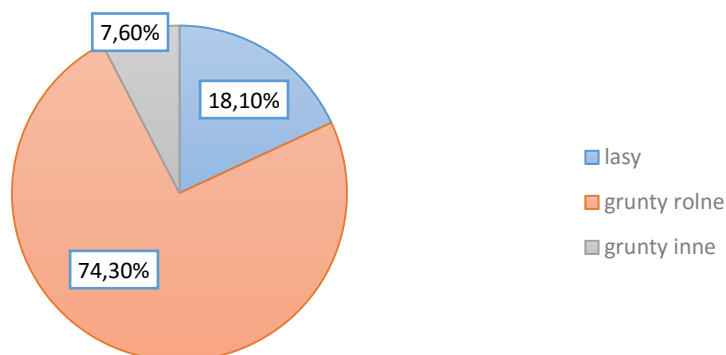
Pozostałą strukturę przestrzenną Gminy Toszek tworzą lasy – 18% i grunty inne, w tym tereny zainwestowane, zajmujące 7,6% jej powierzchni. Tereny leśne zarządzane są przez Nadleśnictwo Rudziniec, gdzie głównym gatunkiem jest sosna zwyczajna. Drzewostan charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem pod względem typologii gleb, które mają istotny wpływ m.in. na rodzaj porastającej szaty roślinnej.

⁴ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

⁵ Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2012-2020, Samorząd Gminy 2013

Wykres 1. Udział użytków w strukturze przestrzennej Gminy Toszek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Niekorzystny wpływ na środowisko naturalne gminy, przede wszystkim lasów⁶, mają położone w niedalekiej odległości w kierunku południowo-wschodnim zakłady Aglomeracji Górnośląskiej oraz w kierunku południowo-zachodnim Zakłady Chemiczne w Kędzierzynie-Koźlu i Blachowni Śląskiej. W obrębie Gminy Toszek struktura gospodarcza zdominowana jest przez małe i średnie przedsiębiorstwa, natomiast udział dużych firm jest znikomy⁷.

W celu zwiększenia udziału większych zakładów w systemie lokalnej gospodarki analizowanej gminy, ważne jest stworzenie na jej terenie jak najbardziej atrakcyjnych warunków dla nowych inwestorów. Ze względów na dominującą w gminie branżę rolniczą i przetwórstwa rolnego, szczególnie pożądana są przedsiębiorcy właśnie w tej dziedzinie gospodarki. Inną rozwojową branżą dla gminy Toszek jest także strefa okołorolnicza zajmująca się m.in. pozyskiwaniem energii, agroturystyką i produkcją artykułów ekologicznych⁸.

Stan środowiska przyrodniczego

Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Obszar gminy miejsko-wiejskiej Toszek położony jest w południowo-wschodniej części Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Według podziału geomorfologicznego północno-zachodnia część gminy leży w obrębie mezoregionu Chełm, a jej środkowa i południowa część należy do mezoregionu Kotlina Raciborska. W większości rzeźba terenu gminy ma charakter równinny, tylko jej północny fragment jest bardziej pofałdowany. Występuje tam pasmo Pagórów Sarnowskich mające około 300 m n.p.m. wysokości. Pasma to jest poprzecinane dolinami stanowiącymi

⁶ Zakłady przemysłowe oddziałują negatywnie na strukturę lasów powodując m.in. skrócenie igliwia, przerzedzenie koron drzew generujące prześwietlenie dna lasu, osłabienie żywotności całego drzewostanu, co sprzyja pojawieniu się szkodliwych owadów i grzybów (Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.).

⁷ Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2012-2020, Samorząd Gminy 2013.

⁸ Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2012-2020, Samorząd Gminy 2013.

koryta cieków. Stoki dolin poprzecinane są płytkimi, odwadnianymi okresowo nieckami, natomiast między dolinami cieków wytworzyły się szerokie, płaskie wierzchowiny. W niektórych miejscach wierzchowiny są zaokrąglone tworząc w ten sposób falistą rzeźbę terenu gminy⁹.

Jak wskazuje poniższa mapa w budowie geologicznej analizowanego terenu wyróżnić można (od najgłębszego położenia):

- pokłady z okresu karbonu późnego wizen i namur (Cv+n)¹⁰ piaskowców i zlepieńców, powstały wówczas największe złoża węgla kamiennego;
- pokłady z okresu dolnego permu skał osadowych;
- pokłady z okresu triasu (wiek wapień muszlowy Tm i piaskowiec pstry Tp¹¹) piaskowców i żwirów kwarcowych;
- pokłady osadów z okresu trzeciorzędu epoki miocenu, są to głównie ropy, piaski i żwiry kwarcowe;
- pokłady osadów z czwartorzędu epoki plejstocenu (piaski i żwiry lodowcowe i wodnolodowcowe, gliny zwałowe, gliny pylaste i piaski tarasów akumulacyjnych zlodowacenia północnopolskiego) i epoki holocenu (piaski eoliczne i osady aluwialne dolin rzecznych)¹².

Wody powierzchniowe i podziemne

Według „Podziału hydrograficznego Polski” obszar miejsko-wiejskiej Gminy Toszek w całości znajduje się w obrębie zlewni rzeki Odry. Przez analizowany teren przepływają następujące ciek:

- Potok Toszecki – ciek w zlewni Kłodnicy (III rzędu), uchodzi do zbiornika Pławniowice,
- Potok Pniowski – uchodzi do Kanału Gliwickiego (III rzędu),
- Potok Ligocki – uchodzi do Potoku Toszeckiego (IV rzędu),
- Potok Chechelski – uchodzi do Dziedzinki (IV rzędu)¹³.

Potok Toszecki tworzy zlewnię zbiornika Pławniowice, na której powierzchni dominuje funkcja rolno-przemysłowa. Potok ten jest najdłuższym ciekem całej zlewni (16,4 km). Początek

⁹ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

¹⁰ v – wizen i n – namur, to jednostki stratygraficzne karbonu (C) produktywnego, stosowane dla regionu europejskiego z zagłębiami węglowymi.

¹¹ Tm – wapień muszlowy i Tp – piaskowiec pstry, to nieformalne jednostki stratygraficzne triasu (T) wydzielone na terenie Polski poza obrębem Karpat, w tabeli stratygraficznej Tm leży powyżej Tp

¹² Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

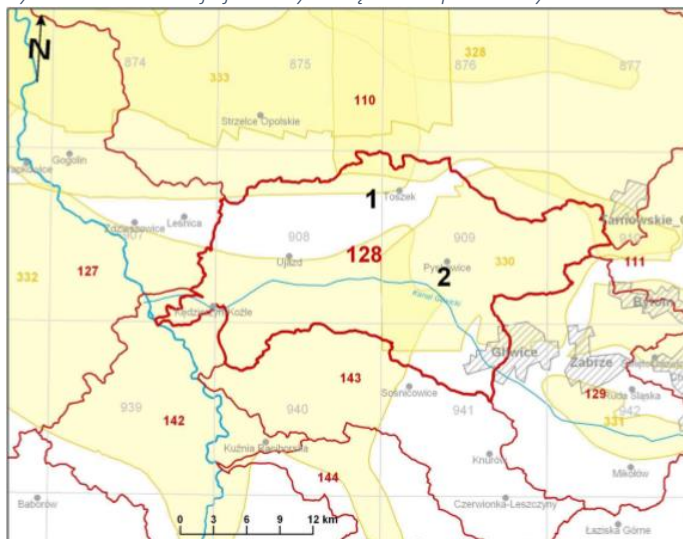
¹³ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

Potoku Toszeckiego ma miejsce powyżej wsi Sarnów w północno-wschodniej części zlewni zbiornika. Jednym z dopływów Potoku Toszeckiego jest Potok Ligocki, m.in. pełniący funkcję odwadniania pól uprawnych. Ostatecznie Potok Toszecki kończy swój bieg wpływając do zbiornika Pławniowice, który położony jest poza granicami gminy Toszek¹⁴.

Zgodnie z podziałem Polski na jednolite części wód podziemnych (JCWPd) omawiana gmina zawiera się w dwóch jednostkach o numerach 128 i 110 (poniższy rysunek.). JCWPd 110 zawiera jedynie północne krańce terenu gminy. Warunki hydrologiczne pod obszarem analizowanej jednostki administracyjnej, uwarunkowane są budową geologiczną i urozmaiconą rzeźbą terenu. Stąd też wyróżnia się cztery piętra wodonośne występujące w utworach z okresu: karbonu, triasu, neogenu i czwartorzędu.

Rysunek 4. Lokalizacja jednolitych części wód podziemnych nr 128 i 110

Źródło: <http://www.psh.gov.pl/publikacje/jcwpd/charakterystyka-zweryfikowanych-jcwpd.html>

JCWPd nr 128 o powierzchni 691,1 km², w swym profilu cechuje się występowaniem czterech poziomów wodonośnych. Najgłębiej położoną warstwą jest ta zbudowana z utworów karbonu górnego (piaskowce) z wodami szczelinowo-porowymi. Nad tą warstwą wykształciły się poziomy triasu dolnego i środkowego, gdzie woda ma charakter szczelinowy. Woda ta znajduje się w utworach węglanowych (trias środkowy), a wody szczelinowo-porowe w utworach okruchowych (trias dolny). Kolejnym poziomem profilu nr 128 jest warstwa wód porowych w utworach piaszczystych i żwirowych znajdujących się w wykształconych utworach neogenu. Najpłycej zalega warstwa czwartorzędu z wodami porowymi w utworach piaszczysto-żwirowych. W tej części wód, warstwa ta charakteryzuje się małym rozprzestrzenieniem i małą zasobnością, występuje jedynie lokalnie – w dolinach rzek i na wysoczyznach¹⁵.

¹⁴ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

¹⁵ <http://www.psh.gov.pl/publikacje/jcwpd/charakterystyka-zweryfikowanych-jcwpd.html>

JCWPD nr 110 o powierzchni 2113,3 km², posiada sześciostopniowy profil. Jednakże trzy najniższe położone warstwy utworów wykształconych w erze paleozoicznej, tj. w permie, karbonie i dewonie, występują rzadko na niewielkich fragmentach JCWPD nr 110. W strukturze tych trzech warstw przepływają wody szczelinowe w osadach węglanowych, piaskowców i zlepieńców. Nad nimi uformowały się pokłady triasu środkowego i dolnego z wodami szczelinowymi w utworach węglanowych. Jeszcze wyżej zalegają wody szczelinowe – pokłady węglanowe i wody szczelinowo-porowe – pokłady piaskowców. Najpłycej wykształciły się osady piętra czwartorzędowego z wodami porowymi na utworach piaszczystych i żwirowych¹⁶.

Ze względu na słabą izolację (lub jej brak) powierzchni terenu w obrębie JCWPD nr 128 i nr 110, zagrożeniem dla wód głębinowych są zanieczyszczenia pochodzące z rolniczych i komunalnych źródeł zanieczyszczeń z wysoką zawartością azotu azotanowego i amonowego. Z tego względu gmina miejsko-wiejska Toszek zaopatrywana jest w wodę z utworów karbońskiego piętra zasobnego w wody o dobrej i bardzo dobrej jakości.

Gmina Toszek obejmuje w swych granicach cztery fragmenty głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP), którymi są:

- GZWP nr 327 w części północnej gminy, Zbiornik Lubliniec-Myszków z wodami piętra triasowego o II i III klasie czystości;
- GZWP nr 330 w części południowo-wschodniej gminy, Zbiornik Gliwice piętra triasowego z wodami o II klasie czystości;
- GZWP nr 332 w części południowej gminy, Subniecka Kędzierzyńsko-Głubczycka z wodami piętra czwartorzędowo-neogeńskimi
- GZWP nr 335 w części północnozachodniej gminy, Zbiornik Krapkowice-Strzelce Opolskie piętra triasu dolnego z wodami o I i II klasie czystości¹⁷.

Gleby

Na obecny charakter pokrywy glebowej obszaru omawianej gminy, przede wszystkim decydujący wpływ miała skała macierzysta. Innymi czynnikami oddziaływującymi na wytworzenie danych gleb były panujące warunki hydrologiczne, klimatyczne, szata roślinna i rzeźba terenu.

Głównymi procesami glebotwórczymi, które zachodziły m.in. w obrębie gminy Toszek były:

- proces brunatnienia – gleby brunatnoziemne w gminie stanowią 56,60 %,
- proces bielcowy – gleby bielicoziemne w gminie stanowią 27,14 %¹⁸.

¹⁶ <http://www.psh.gov.pl/publikacje/jcwpd/charakterystyka-zweryfikowanych-jcwpd.html>

¹⁷ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

Na terenie gminy można również trafić na warstwy rędzin brunatnych, czarnoziem, gleb murszowatych z glebami torfowymi i murszowo-torfowymi oraz warstwy mad związane z wysokim poziomem wód gruntowych, albo pozostające pod trwałym lub długookresowym wpływem wody glebowo-opadowej¹⁹.

Klimat

Gmina miejsko-wiejska Toszek pod względem klimatycznym położona jest w regionie Śląsko-Krakowskim, na pograniczu Niziny Śląskiej i Wyżyny Śląskiej. Niniejsze usytuowanie geograficzne gminy miało i nadal ma, kluczowy wpływ na kształtowanie warunków klimatycznych.

Najcieplejszym miesiącem w Gminie Toszek jest lipiec, natomiast najchłodniejszym styczeń. Średnia roczna temperatura występująca na analizowanym obszarze wynosi około 7°C. Opady w ciągu roku wynoszą między 600 a 800 mm. Przeważającymi wiatrami są te wiejące z kierunku zachodniego, północno-zachodniego i południowo-zachodniego o prędkości 3-4 m/s.

Duży wpływ na kształtowanie warunków klimatycznych w gminie oraz w całym województwie śląskim, mają także czynniki poza naturalne. Do tych czynników zaliczają się w głównej mierze cztery okoliczne Okręgi Przemysłowe (OP). Na północy regionu jest Częstochowski OP, w centrum Aglomeracja Górnoślaska i Rybnicki OP oraz na południu Bielski OP²⁰.

Różnorodność biologiczna

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej całość terenu gminy Toszek przynależy do krainy Śląskiej nr V oraz dzielnic Równiny Opolskie V.5. Stanowią one część mezoregionu Gogolińsko-Strzeleckiego²¹. Powierzchnia lasów w gminie Toszek wynosi 1 503 ha, a lesistość ok. 18%, z czego zdecydowana większość, bo aż 94,4 %, porasta obszar wiejski. Lasy występujące w obrębie analizowanej gminy są zarządzane przez Nadleśnictwo Rudziniec²².

Lasy rosnące na terenach gminy Toszek stanowią 7,98 % wszystkich lasów będących pod nadzorem Nadleśnictwa Rudziniec, z czego 0,52 % położonych jest w samym mieście Toszek. Typy siedliskowe lasu, jakie występują na omawianym obszarze miejsko-wiejskim, są następujące:

¹⁸ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

¹⁹ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

²⁰ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

²¹ <http://www.bdl.lasy.gov.pl/>

²² Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012

- Bór: świeży (Bśw), mieszany świeży (BMśw), mieszany wilgotny (BMw), mieszany bagienny (Bmb);
- Las: mieszany świeży (LMśw), mieszany wilgotny (LMw), świeży (Lśw), wilgotny (Lw), łęgowy (Lł);
- Ols (Ol);
- Ols jesionowy (OlJ)²³

Na podstawie wydzielenia kompleksów leśnych, w strukturze toszeckiego lasu, wylicza się, że w około 80% dominują siedliska świeże, następnie w 18% siedliska wilgotne, a pozostałe 2% zajmują siedliska bagienne i łęgowe. W wymienionych siedliskach, drzewostan kształtowany jest przede wszystkim przez liczny udział sosny. Częstymi gatunkami są także brzozy, dęby, olchy, buki, modrzewie i świerki. Najrzadziej na terenie gminy rośnie: jawor, jesion, grab, topola, osika, wierzba i lipa²⁴.

Występujące lasy w obrębie regionu Śląskiego, są miejscem bytowania dzikich zwierząt, takich jak: jelenie, daniela, sarny, dziki, zające, lisy, kuny i borsuki. Wśród gatunków ptaków wyróżnia się: kuropatwy, bażanty, dzikie kaczki, łabędzie, mewy, czaple, bociany, sowy, dzięcioły, drobne ptactwo wróblowate, gołębie, kruki, kosy, szczygły, zięby i wiele innych gatunków²⁵.

Tereny zieleni

Tereny zieleni w obrębie granic Gminy miejsko-wiejskiej Toszek zajmują łącznie 64,04 ha. Wśród nich wyróżnia się:

- parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej,
- parki spacerowo-wypoczynkowe,
- zieleń publiczna,
- zieleńce,
- tereny zieleni osiedlowej,
- cmentarze,
- lasy gminne.

W strukturze gminy odnoszącej się do obszarów zajętych przez roślinność, zauważyć można, że największą powierzchnię zajmują te tereny związane z zielenią miejską. Razem stanowią one około 80%. Pozostałą część zajmują lasy gminne, które są na trzecim miejscu pod względem wielkości zajmowanej powierzchni pośród gminnych terenów zieleni.

²³ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

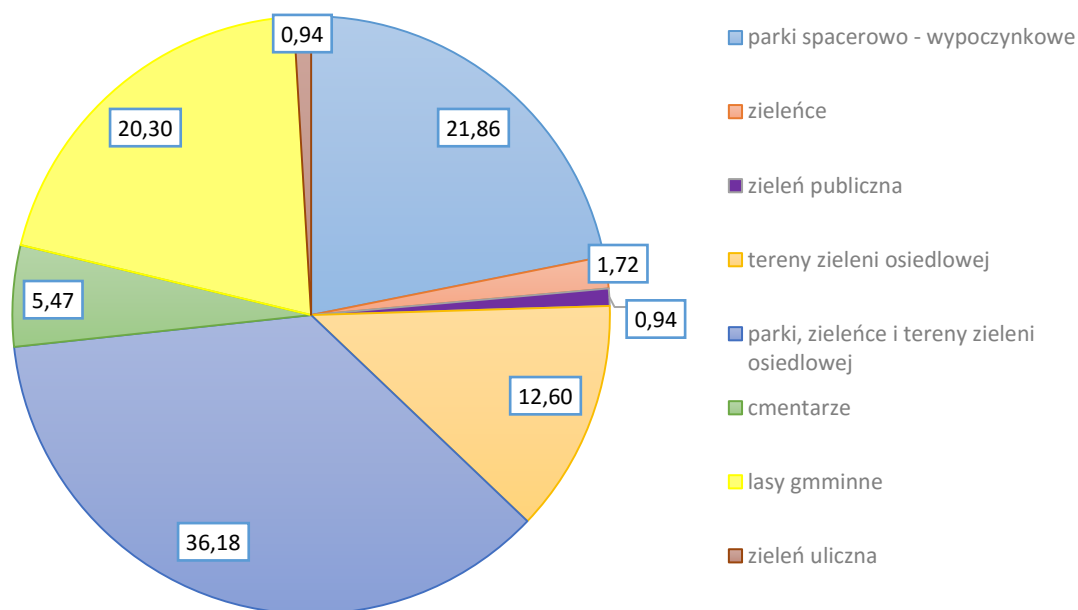
²⁴ j.w.

²⁵ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Toszek na lata 2012-2015, z perspektywą na lata 2016-2019, Tychy-Gliwice, REKOS, 2012.

Jednakże, największą przestrzeń zajmują parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej, tj. ponad 36% (23,17 ha). Najmniejsze powierzchnie – poniżej 1%, obejmuje zielen publiczna i zielen uliczna. Razem zajmują tylko 1,2ha powierzchni całej gminy. Bardzo małą powierzchnię zajmują również zieleńce i cmentarze.

Wykres 2. Tereny zieleni w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W porównaniu do niskiego wskaźnika dla kompleksów leśnych w obszarze gminy wiejskiej i pojedynczych nasadzeń drzew w przestrzeniach miejskich, krajobraz środowiskowy analizowanej gminy w przeważającej mierze tworzą użytki rolne. Między innymi z tego względu na terenie gminy prowadzone są prace leśne polegające na „nasadzeniach” i „ubytkach” drzew.

W okresie 10 lat zauważyć można, że nasadzeń drzew przeważnie było mniej niż ich ubytków. Najwięcej nasadzeń drzew przeprowadzono w 2007 roku (1 313 szt.), z kolei najwięcej ubytków drzew doszło w 2008 roku (401 szt.); obydwa te działania odbyły się na obszarze pozamiejskim.

W obrębie gminy wiejskiej Toszek od roku 2009 nie podjęto żadnych prac leśnych. Natomiast na terenie miasta zaprzestano prac nasadzeń i ubytków drzew od roku 2012.

Tabela 2. Nasadzenia i ubytki drzew w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2005-2014

Nazwa jednostki	gm. miejsko-wiejska Toszek		miasto Toszek		obszar wiejski gm. Toszek	
rok	nasadzenia drzew (szt.)	ubytki drzew (szt.)	nasadzenia drzew (szt.)	ubytki drzew (szt.)	nasadzenia drzew (szt.)	ubytki drzew (szt.)
2005	17	8	2	2	15	6
2006	95	155	45	50	50	105
2007	1344	291	31	39	1313	252
2008	171	510	50	109	121	401
2009	91	94	91	94	0	0
2010	85	68	85	68	0	0
2011	63	52	63	52	0	0
2012	0	0	0	0	0	0
2013	0	0	0	0	0	0
2014	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Przestrzenie publiczne

Przestrzeń publiczna zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Przestrzenią publiczną może być m.in.:

- komunikacja publiczna (węzły integracyjne, ulice, linie kolejowe, place, publiczne ciągi piesze, pieszo-rowerowe, pieszo-jezdne i rowerowe)
- wody publiczne,
- plaże,
- zieleń publiczna, w tym cmentarze.

Wymienione wyżej elementy, tworzące przestrzenie publiczne w strukturze urbanistycznej, charakterystyczne są przede wszystkim dla terenów miejskich. W przypadku analizowanej gminy miejsko-wiejskiej, obszarem, gdzie niektóre z nich wykształciły się, to miasto Toszek. Obszar miejski zajmuje 967 ha, co stanowi 8,8 % powierzchni ogólnej gminy miejsko-wiejskiej.

Szczególnie znaczącym miejscem wśród przestrzeni publicznych w mieście jest jego główny rynek wraz z Ratuszem wybudowanym w 1836 roku. Rynek stanowi ważną część staromiejskiego układu urbanistycznego pełniąc obecnie funkcje rekreacyjne i publiczno-handlowe. Wokół głównego placu istnieje zabudowa z przełomu XIX i XX wieku. W jego centrum stoi pomnik (1 z 13 w gminie) przedstawiający postać św. Jana Nepomucena. Co więcej, główny rynek Miasta Toszek został nagrodzony w 2007 roku za zajęcie pierwszego

miejsca w konkursie na „Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Śląskiego w 2007 r., która odbywa się każdego roku i organizowana jest przez Marszałka Województwa Śląskiego.

Działania naprawcze przestrzeni publicznych

Wśród istniejących przestrzeni publicznych w mieście Toszek przeprowadzono działania mające na celu poprawienie ich atrakcyjności. Jednym z projektów był program „Kwitnący Toszek – poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej na terenie Gminy Toszek poprzez ukwiecenie zabytkowej płyty Rynku w Toszku i zorganizowanie imprezy wystawienniczo-kulturalnej promującej lokalne produkty branży florystycznej”. Celem tego projektu była przede wszystkim poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej głównego rynku miasta, polegająca na ukwieceniu jego zabytkowej płyty. Ponadto, projekt ten zakładał polepszenie integracji mieszkańców Gminy Toszek wraz ze społecznością całego regionu, którzy mogli wziąć udział w zorganizowanym wydarzeniu kulturalno-wystawienniczym pn. „Kwitnący Toszek”²⁶.

Innym przykładem działań prowadzonych w obrębie przestrzeni publicznych w Toszku był projekt pn. „Zagospodarowanie terenu skweru przy ul. Gliwickiej w Toszku i stworzenie miejsca integracji społecznej, rekreacji i atrakcji turystycznej - TOSZKOLAND – Integrujemy pokolenia w grach, zabawach i ćwiczeniach”. Program ten polegał głównie na utworzeniu takiego miejsca rekreacji i atrakcji turystycznej integrującego mieszkańców Gminy Toszek, a także osoby przyjeżdżające do gminy z całego regionu. Takie miejsce ma sprzyjać zacieśnianiu kontaktów między mieszkańcami będących w różnym wieku lub nawiązywaniu nowych znajomości z przyjezdnymi zwiedzającymi okoliczne zabytki.

Ze względu na brak dawniej alternatywnych form dających możliwości spędzania wolnego czasu w gminie, pomysłem na wzrost aktywności lokalnej społeczności oraz atrakcyjności turystycznej Toszka przede wszystkim było ponowne zagospodarowanie centrum miasta, zwłaszcza skweru miejskiego, poprzez budowę nowoczesnej infrastruktury rekreacyjno-turystycznej. Modernizacja głównego skweru w Toszku polegała m.in. na:

- remoncie altany parkowej,
- ogrodzeniu przestrzeni skweru,
- postawieniu urządzeń do zabaw dla dzieci
- montażu przyrządów do ćwiczeń dla dorosłych,
- posadzeniu rabatek z kwiatami i trawą,
- instalacji oświetlenia.

²⁶ <http://www.toszek.pl/208/kwitnacy-toszek-poprawa-estetyki-i-funkcjonalnosci-przestrzeni-publicznej-na-terenie-gminy-toszek-poprzez-ukwiecenie-zabytkowej-plyty-rynku-w-toszku-i-zorganizowanie-imprezy-wystawienniczo-kulturalnej-promujacej-lokalne-produkty-branzy-florystycznej.html>

Największe znaczenie miała modernizacja altanki stanowiącej obiekt o dużym znaczeniu kulturowo-emocjonalnym. W dawnych czasach altanka parkowa pełniła funkcje integracyjne ludności lokalnej, która organizowała w niej np. sobotnie potańcówki i spotkania towarzyskie kultywujące gwarę i tradycje regionalne.

Co więcej, istniejąca zieleń, została wkomponowana w nową przestrzeń centrum miasta, nadając temu miejscu niepowtarzalnych walorów przyrodniczych. Niewątpliwie przeprowadzona rewitalizacja w centrum Toszka pod nazwą „TOSZKOLAND”, przyczyniła się do jego ożywienia oraz zacieśnienia międzypokoleniowej znajomości mieszkańców²⁷.

Dodatkowo w ramach działań naprawczych w Toszku przeprowadzono rewitalizację wieży zamku – charakterystycznego miejsca dla Gminy Toszek.

Infrastruktura rekreacyjna i turystyczna

Infrastruktura rekreacyjna

Do infrastruktury rekreacyjnej zaliczyć można istniejące na obszarze miejsko-wiejskiej gminie Toszek ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze. Jedną z nich nazywa się „Fazaniec”. Ścieżka wyznaczona została w północno-wschodniej części gminy, w miejscu gdzie najlepiej zachowane są siedliska o randze europejskiej. Najcenniejsze dla tych siedlisk są ponad dwu wiekowe drzewostany z przewagą dęba, graba i buka. Jest to także miejsce występowania niektórych gatunków flory objętych ochroną prawną. Co więcej, na terenie lasu Fazaniec leży kilka niewielkich młodogłacjalnych głązów narzutowych.

Przez gminę Miejsko-wiejską Toszek przebiegają pieszo-rowerowe szlaki turystyczne. Do najważniejszych zalicza się: Szlak Powstańców Śląskich o długości 192,2 km relacji Bytom-Gliwice; Szlak Okrężny Wokół Gliwic o długości ok 138 km o początku i końcu w miejscowości Rudy; Szlak Stulecia Turystyki o długości ok 139 km relacji Tarnowskie Góry-Rybnik.

Szlaki te prowadzą przez liczne miejscowości województwa śląskiego, na których trasach występuje dobrze rozwinięta baza turystyczna. Liczne są różnego rodzaju obiekty noclegowe, gastronomiczne itp.

W obrębie analizowanej gminy wytyczone są także cztery lokalne trasy turystyczne o nazwie:

- „W poszukiwaniu złotej kaczki” (Toszek PKP – Słupsko – Niewiesz – Bycina – Pacyna – Pniów – Zacharzowice – Sieroty – Gajowice – Kotliszowice – Toszek – Toszek PKP),
- „Kot” (Toszek PKP – Sarnów – Świbie – Wielowieś – Kieleczka – Świniowice – Tworóg – Brynek – Połomia – Wojska – Sieroty – Zacharzowice – Wilkowiczki – Toszek – Toszek PKP),
- „Razem czy osobno” (Pyskowice PKP – Pniów – Zacharzowice – Wilkowiczki – Toszek – Pawłowice – Ligota Toszecka – Kotulin – Proboszczowice – Chechło – Rudziniec PKP).

²⁷ <http://www.slaskie.pl/npp/?grupa=21&id=314>

- Szlak pielgrzymkowy Droga Św. Jakuba

Przez Gminę Toszek przebiegają również szlaki rowerowe subregionu centralnego, które powstały w związku z realizacją projektu „Zaplecze aktywnej turystyki rowerowej dla mieszkańców zachodniej części Subregionu Centralnego”.

„Projekt miał na celu utworzenie zaplecza turystycznego dla mieszkańców zachodniej części Subregionu Centralnego poprzez zmodernizowanie i oznakowanie sieci tras rowerowych o długości 211,5 km na terenie powiatu gliwickiego oraz utworzenie czterech obiektów infrastruktury okołoturystycznej. Zakłada się, że będą one spełniały następujące funkcje:

- turystyczno – rekreacyjną – w zakresie spędzania wolnego czasu, a także propagowania zdrowego stylu życia,
- promocyjną – w zakresie przyciągania turystów spoza powiatu i regionu,
- edukacyjną – w zakresie możliwości tworzenia ścieżek dydaktycznych na pewnych fragmentach,

Dzięki projektowi mieszkańcy gmin powiatu gliwickiego i przyjezdni turyści mogą korzystać z oznakowanych i zmodernizowanych tras rowerowych oraz dwóch centrów turystyki rowerowej – wiaty na Zamku w Chudowie, **zadaszonej bastei na Zamku w Toszku** oraz miejsc postojowych nad Jeziorem Pławniowickim i w Rachowicach. Tu również na rowerzystów czekać będą ławki, stoły i stojaki na rowery.²⁸”

Infrastrukturę rekreacyjno-sportową gminy Toszek stanowią place zabaw, siłownie zainstalowane w przestrzeniach publicznych, miejsca sprzyjające integracjom społecznym, a także boiska dostosowane do różnego rodzaju gier zespołowych.

Miasto Toszek zrealizowało projekt o tytule: „Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko - Orlik 2012” (boisko piłkarskie oraz boisko wielofunkcyjne wraz z zapleczem sanitarno-higienicznym) w Gminie Toszek przy Szkole Podstawowej im. Gustawa Morcinka w Toszku”. Celem niniejszego projektu była budowa boiska do gry w piłkę nożną oraz boiska wielofunkcyjnego. Kompleks rekreacyjno-sportowy wyposażono także w budynki sanitarno-higieniczne. Cały teren orlika został oświetlony, ogrodzony i wyposażony w monitoring.

Infrastruktura turystyczna

Gmina miejsko-wiejska Toszek oferuje turystom zwiedzanie wielu atrakcji oraz korzystanie z elementów rekreacyjno-wypoczynkowych.

²⁸ <http://www.starostwo.gliwice.pl/rowerem-przez-powiat-gliwicki.html>

Wśród atrakcji turystycznych najciekawszym obiektem jest Zamek książąt raciborsko-opolskich. Był on wielokrotnie przebudowywany przyjmując wówczas styl gotycko-barokowy. W II połowie XVI wieku spłonął w pożarze, lecz mimo to został odbudowany, a następnie rozbudowany w stylu z okresu romantyzmu.

Od 1246 r. Zamek posiadał charakter siedziby książęcej - przez pięć lat mieszkała w nim księżna wdowa Judyta. Po wielkim pożarze w 1578 r. zamek odbudowali Redernowie w stylu renesansu, a rozbudowali Collonowie w XVII wieku, przekształcając go w rezydencję. Wśród kolejnych właścicieli należy wspomnieć Adolpha von Eichendorffa, ojca Józefa - wybitnego poety okresu romantyzmu. Ostatnimi prywatnymi właścicielami Zamku byli przedstawiciele rodu von Gaschin, z którym wiąże się najślawniejsza toszecka legenda o złotej kaczce. W 1811 r. podczas kolejnego pożaru starająca się wydostać z płomieni Gizela Gaschin, zdołała zabrać złotą kaczkę siedzącą na 11 złotych jajkach, by w trakcie ucieczki zakopać ją w podziemnym przejściu. Loch się zawalił, a Księżna kaczkę zgubiła z trudem ratując życie. Do dziś nikt kaczki nie odnalazł. Od tamtej pory Zamek został całkowicie opuszczony. Dopiero w latach 1956-1963 część budynków odremontowano²⁹.

Zamek w Toszku znajduje się na wzgórzu, w pobliżu centrum miasta – obecnie mieści siedzibę Centrum Kultury „Zamek w Toszku”.

Mimo, że z dawnej okazałej warowni w Toszku zachowała się do dzisiaj wyłącznie część zabudowań, nadal miejsce to cieszy się popularnością wśród turystów. Na terenie zamku organizowane są liczne imprezy plenerowe, takie jak: koncerty, wystawy, czy wernisaże. Do dyspozycji zwiedzających jest również kawiarenka „Colonna” oraz baszta widokowa, z której widoczna jest szeroka panorama okolicy.

Zamek toszecki oferuje swym gościom zwiedzanie wieży, wejście na taras widokowy i oglądanie wystaw czasowych. Na jego dziedzińcu często organizowane są różnego rodzaju festyny, koncerty czy też zajęcia artystyczne dla lokalnych dzieci i młodzieży.

²⁹ http://www.turystyka.toszek.pl/753/mapa_obiektow.html#action=popup&id=479

Rysunek 5 Zamek w Toszku

Źródło: <http://www.turystyka.toszek.pl/751/informacja-turystyczna.html>

Innymi atrakcjami architektonicznymi gminy są:

- tzw. Dolny Dwór (obecnie mieszczą się w nim mieszkania komunalne);
- Domek Bractwa Strzeleckiego;
- Rynek miasta wpisany do śląskiego wojewódzkiego rejestru zabytków;
- Klasycystyczne kamienice z XIX w. wokół głównego placu miasta;
- Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej charakteryzujący się ozdobnym wnętrzem o wąskich nawach bocznych, mozaikami i pilastrami;
- Kaplica pw. św. Barbary z pięknymi malowidłami naściennymi;
- Kapliczka domkowa Najświętszej Marii Panny z XIX wieku;
- Cmentarze – parafialny przy ul. Parkowej, komunalny przy ul. Wielowiejskiej, żydowski (kirkut) przy ul. Wielowiejskiej otoczony murem;
- Czworak z 1827 r. w Kotliszowicach, jest to budynek z czterema mieszkaniami w zespole zabudowań dworskich lub folwarcznych przeznaczony dla służby;
- Wieża ciśnień z 1927 roku - ceglana, zbudowana na rzucie ośmiokąta;
- Drewniana dzwonnica z XVII w Paczynie;
- Szlak Św. Jakuba;
- Pomniki, np. pomnik ofiar NKWD;
- Przydrożne zabytkowe kapliczki i krzyże, np. w Ligocie Toszeckiej;
- Budynek Urzędu Miejskiego.

Na strukturę turystyczną składa się również baza noclegowa i gastronomiczna. Na terenie omawianej gminy zlokalizowane są takie obiekty oferujące usługi noclegowe i gastronomiczne jak:

- Restauracja „Złota Kaczka”, ul. Bolesława Chrobrego 5 Toszek,
- Dom Biesiadny „Bumerang”, ul. Reymonta 1 Toszek,
- Pizzeria „Costa”, Rynek 21 Toszek
- Gospodarstwo agroturystyczne „Ranczo” Kornelia i Krystian Kiełbasa, ul. Nogowczycka 1 Proboszczowice,
- Gospodarstwo agroturystyczne Maria i Winfryd Mendla, Pawłowice,
- Agroturystyka „U Grzesia” Grzegorz Cedzich, ul. Wiejska 11, Pawłowice,
- Karczma Myśliwska, ul. Wielowiejska 10C, Toszek,
- Dom Weselny „Przyszłość”, ul. Szkolna 19, Ciochowice.

Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., za zabytki nieruchome uznaje się: krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji³⁰.

Natomiast za zabytki ruchome uznaje się „rzeczy ruchome będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”, dzielą się na kilka kategorii: artystyczne wyposażenie wnętrz sakralnych i świeckich, wolnostojące rzeźby i pomniki, krzyże pokutne lub dewocyjne, a także wytwory techniki i rzemiosła: urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki”³¹.

Uwzględniając zapisy Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., zasób i stan dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Toszek można przyporządkować w odpowiednie grupy obiektów zabytkowych i elementów krajobrazu kulturowego objęte różnymi formami ochrony prawnej oraz innych obiektów z różnych względów znaczących dla historii i kultury zlokalizowane na terenie całej gminy.

Na terenie gminy Toszek zlokalizowanych jest 38 obiektów i obszarów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków w Katowicach. Zlokalizowane są one przede wszystkim w obrębie miasta Toszek (71%). Pozostałe znajdują się na obszarze wiejskim w: Ciochowicach, Kotliszowicach, Paczynie, Pniowie, Wilkowiczach. Należą do nich budynki mieszkalne, układ

³⁰ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.).

³¹ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.).

urbanistyczny, kościół, kaplice, budynek ratusza, dzwonnica, zespoły pałacowo-parkowe, figura świętego, zamek, stanowiska archeologiczne, grodzisko.

„Informacja o obiektach z terenu województwa śląskiego wpisanych do rejestru zabytków dotyczy zabytków nieruchomych (oznaczonych literą A), zabytków archeologicznych (oznaczonych literą C) oraz zabytków ruchomych z kategorii małej architektury (oznaczonych literą B). W ostatniej rubryce pod numerem rejestru zabytków oraz datą wpisu podane jest województwo, w którym był obiekt w chwili wydania decyzji o wpisie do rejestru (w przypadku niektórych obiektów wydano kilka decyzji)”³².

Tabela 3. Wykaz obiektów Gminy miejsko-wiejskiej Toszek wpisanych do Śląskiego Wojewódzkiego Rejestru Zabytków w Katowicach (stan na 31 grudnia 2014 r.)

Lp.	Adres	Obiekt wpisany do rejestru zabytków	Numer rejestru zabytków i data wpisu
1.	Toszek	Miasto w ramach dawnego założenia miejskiego	A/382/53 14 III 1953 województwo stalingrodzkie
2.	Toszek	Figura wolnostojąca <i>Święty Jan Nepomucen</i> na Rynku, wzniesiona w 1725 roku, barokowa	B/612/91 31 X 1991 województwo katowickie
3.	Toszek	Kościół parafialny pod wezwaniem świętej Katarzyny Aleksandryjskiej z XV wieku, przebudowany w XVIII wieku, murowany. Granice ochrony obejmują obiekt w ramach ogrodu	A/341/60 7 III 1960 województwo katowickie
4.	Toszek	Plebania kościoła parafialnego pod wezwaniem świętej Katarzyny Aleksandryjskiej z XVIII wieku, murowana; Granice ochrony obejmują działkę	A/340/60 7 III 1960 województwo katowickie
5.	Toszek ulica Parkowa	Kaplica cmentarna (obecnie kościół) pod wezwaniem świętej Barbary z XVIII wieku, murowana; Granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie	A/339/60 7 III 1960 województwo katowickie
6.	Toszek	Zamek obronny wraz z fosami, przyległymi ogrodami i całym wzgórzem zamkowym z XV wieku, gotycki; Granice ochrony obejmują całość założenia zamkowego wraz z fosami, przyległymi ogrodami i całym wzgórzem zamkowym	A/338/60 7 III 1960 województwo katowickie

³² Rejestr Zabytków <http://www.wkz.katowice.pl/>

7.	Toszek ulica Strzelecka 21	Dom byłego Bractwa Strzeleckiego z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany	A/336/60 10 III 1960 województwo katowickie
8.	Toszek ulica Strzelecka 23	Dom Dolny z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany	A/337/60 10 III 1960 województwo katowickie
9.	Toszek	Ratusz z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/377/60 10 III 1960 województwo katowickie
10.	Toszek ulica Piastowska 3	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1053/69 7 VI 1969 województwo katowickie
11.	Toszek Rynek 2	Budynek mieszkalny, narożny z XIX wieku, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	A/1054/69 7 VI 1969 województwo katowickie
12.	Toszek Rynek 3	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1055/69 7 VI 1969 województwo katowickie
13.	Toszek Rynek 4	Budynek mieszkalny z XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	A/335/60 10 III 1960 województwo katowickie
14.	Toszek Rynek 5	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	A/334/60 10 III 1960 województwo katowickie
15.	Toszek Rynek 6	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1056/69 7 VI 1969 województwo katowickie
16.	Toszek Rynek 7	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1057/69 7 VI 1969 województwo katowickie

17.	Toszek Rynek 8	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	A/333/60 10 III 1960 województwo katowickie
18.	Toszek Rynek 15	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1058/69 7 VI 1969 województwo katowickie
19.	Toszek Rynek 16	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1059/69 7 VI 1969 województwo katowickie
20.	Toszek Rynek 17	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1060/69 7 VI 1969 województwo katowickie
21.	Toszek Rynek 18	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/332/60 10 III 1960 województwo katowickie
22.	Toszek Rynek 19	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/331/60 10 III 1960 województwo katowickie
23.	Toszek Rynek 20	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1061/69 15 VII 1969 województwo katowickie
24.	Toszek Rynek 21	Budynek mieszkalny, narożny, z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/1062/69 15 VII 1969 województwo katowickie
25.	Toszek Rynek 22	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/330/60 10 III 1960 województwo katowickie
26.	Toszek ulica Strzelecka 19	Dom z XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	A/328/60 10 III 1960 województwo katowickie

27.	Toszek	Stanowisko archeologiczne wielokulturowe oraz grodzisko wczesnośredniowieczne i średniowieczne na zamku	C/932/68 20 XII 1968 województwo katowickie
28.	Ciochowice	Stanowisko archeologiczne nr 1 - grodzisko średniowieczne typu stożkowatego, położone w zachodniej części wsi na łąkach, blisko drogi ze Słupska do Toszka	C/958/68 20 XII 1968 województwo katowickie
29.	Kotliszowice	Dwór wraz z parkiem krajobrazowym, aleją kasztanowcowo-jesionową oraz układem zabudowań gospodarczych z pierwszej połowy XIX wieku w stylu romantyzmu z elementami neorenesansowymi; Granice ochrony obejmują całość założenia pałacowo-parkowego	A/1380/88 9 XI 1988 województwo katowickie
30.	Kotliszowice	Budynek dworski (czworak) z pierwszej połowy XIX wieku	A/305/60 10 III 1960 województwo katowickie
31.	Kotulin	Kaplica pod wezwaniem świętej Anny z XVIII wieku, murowana; Granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie	A/304/60 brak daty wpisu województwo katowickie
32.	Paczyna	Dzwonnica przy kościele parafialnym z XVII wieku, drewniana	A/300/60 7 III 1960 województwo katowickie
33.	Paczyna	Dwór z pierwszej połowy XIX wieku, kłycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują obiekt i najbliższe otoczenie	A/299/60 7 III 1960 województwo katowickie
34.	Paczyna	Oficyna dworska (zachodnia) z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczna	A/298/60 7 III 1960 województwo katowickie
35.	Paczyna	Obora murowana z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczna	A/297/60 7 III 1960 województwo katowickie
36.	Pniów	Pałac wraz z założeniem parkowym z XVIII wieku, barokowy, murowany Granice ochrony obejmują obiekt i założenie parkowe	A/291/60 7 III 1960 województwo katowickie

37.	Pniów	Stanowisko archeologiczne nr 1 – grodzisko średniowieczne, położone w południowej części wsi, po prawej stronie drogi do Zacharzowic Stanowisko archeologiczne nr 1 – stożkowy gródek średniowieczny z XIII–XIV wieku, założony na planie owalu, od strony południowej i południowo-zachodniej otoczony wałem, położony na południowo-wschodnim skraju wsi, na krawędzi doliny małego strumienia, po przeciwnej stronie cmentarza, na porośniętej drzewami części działki nr 9;	C/960/68 dwie decyzje: 20 XII 1968 30 IV 1975 województwo katowickie
38.	Wilkowiczki	Stanowisko archeologiczne nr 1 – cmentarzysko z okresu kultury łużyckiej, o mieszanym obrządku pogrzebowym, położone w południowej części wsi, po południowej stronie szosy Toszek – Zacharzowice. W centrum cmentarzyska stoi murowana kapliczka.	C/1094/69 17 X 1969 województwo katowickie

Źródło: Rejestr Zabytków <http://www.wkz.katowice.pl/>

Na terenie gminy miejsko-wiejskiej obowiązuje Gminna Ewidencja Zabytków, do której wpisano 184 obiekty (większość z nich zlokalizowana jest w rejonie miasta Toszek), w tym:

- obiekty i obszary wpisane do Śląskiego Wojewódzkiego Rejestru Zabytków;
- obiekty i obszary architektury świeckiej i sakralnej, w tym m.in.: budynki mieszkalne, budynki usług publicznych, kościoły, szkoły, urzędy, obiekty handlowe; stanowiska archeologiczne.

Wśród jednostek o wartościach kulturowych w obu wyżej wymienionych rejestrach, są 32 obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy, jak np. zamek obronny wraz z fosami przyległymi ogrodami i całym wzgórzem zamkowym, ratusz, zespół obiektów przemysłowych – spichlerz i dawny browar, Dom Sierot, dwór z 1853 r.

Ponadto gmina jest w posiadaniu 162 obiektów ruchomych, które posiadają karty ewidencyjne w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Katowicach. Blisko 71% z tych przedmiotów to elementy wyposażenia kościołów w Kotulinie, Paczynie, Pniowie, Toszku. Do pozostałych zaliczają się kapliczki i krzyże przydrożne, kirkut (cmentarz żydowski), detale architektoniczne, stolarka oraz kowalstwo.

Oprócz powyższych spisów, w gminie widnieje także lista zabytkowych cmentarzy, mających również karty ewidencyjne założone przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

w Katowicach. Na liście zabytkowych miejsc spoczynku wpisane są trzy cmentarze parafialne, rzymsko-katolickie w Kotulinie, Paczynie i Pniowie³³.

Krajobraz kulturowy

Na kompozycję aktualnego krajobrazu kulturowego gminy Toszek wpłynęły wydarzenia historyczne, geograficzne i przyrodnicze. Najbardziej znaczące elementy to:

- położenie geograficzne - dorzecze Odry charakteryzujące się dobrymi glebami i warunkami klimatycznymi, które sprzyjały rozwojowi rolnictwa, zakładano wówczas osady rolnicze z obiektami o charakterze dworskim i rezydencjonalnym; układy ruralistyczne;
- położenie przy historycznym szlaku handlowym prowadzący od Hiszpanii aż po Rosję o nazwie „Via Regia” – w tym czasie zakładano grody i osady handlowe o charakterze miejskim - zamek, średniowieczny miejski układ urbanistyczny);
- upadek polskich Piastów, co przyczyniło się do objęcia panowania na Śląsku najpierw państwa czeskiego i austriackiego, później pruskiego i niemieckiego, skutkowało to przenikaniem się wpływów i kilku kultur na ziemi śląskiej;
- II wojna światowa – jej następstwem były zmiany ustrojowe i administracyjne, które m.in. spowodowały wymianę ludności oraz zmiany własnościowe obiektów;
- 1989 r. początek przemian ustrojowych w Polsce, które zapoczątkowały komunalizację i prywatyzację części zabudowy; władze samorządowe odzyskały kompetencje i samodzielność decyzyjną, a przystąpienie do Wspólnoty Europejskiej, dało nowe możliwości finansowe i organizacyjne w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W Gminie miejsko-wiejskiej Toszek wykształciły się dwa układy urbanistyczne. Pierwszy z nich to „układ urbanistyczny miasta” charakteryzujący się czytelną owalną formą z osią wschód-zachód oraz ulicami rozkładającymi się w sposób szachownicowy i dwukondygnacyjnymi budynkami w szyku kalenicowym. Druga kompozycja urbanistyczna to „układ ruralistyczny” typowa dla terenów wiejskich. Ulice we wsiach były rozplanowane tworząc tak zwane: ulicówki, wielodrożnice, owalnice (później przekształcone w wielodrożnice). Dominantami tego układu był kościół i dwór (lub pałac) wraz z zespołem zabudowy folwarcznej, często z dużym parkiem.

Wśród wielu gminnych zabytków szczególnie wyróżniającym się obiektem jest zamek, który został wzniesiony w miejscu dawnego drewnianego grodu. Ruiny zespołu zamkowego z przełomu XIV i XV wieku, o architekturze obronnej zlokalizowane są na wzgórzu w mieście Toszek. Zamek został wybudowany na nieregularnym owalnym planie w stylu gotyckim o zdobieniach renesansowych i barokowych.

³³ Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejsko-Wiejskiej Toszek na lata 2014-2017 przyjęty Uchwałą Nr XXXIX/419/2013 przez Radę Miejską w Toszku dnia 20 listopada 2013 r.

Architektura sakralna wpisała się na stałe do krajobrazu kulturowego całej gminy miejsko-wiejskiej. Najbardziej okazałymi kościołami w mieście Toszek są: kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej i późnobarokowy kościół cmentarny św. Barbary. Na obszarze wiejskim oprócz zabytkowych kościołów (św. Anny w Ligocie Toszeckiej, św. Michała Archanioła w Kotulinie, kościół św. Marcina w Paczynie), liczne są także stare kaplice.

W krajobrazie kulturowym gminy także można wyróżnić historyczne zespoły dworskie i pałacowe z przylegającymi do nich parkami oraz urządzoną zielenią (w tym cmentarze) o dużych walorach estetycznych. Ponadto, tym, co tworzy dziedzictwo krajobrazu kulturowego gminy Toszek, jest również grupa elementów zabytków ruchomych. Do nich zalicza się ozdobne wyposażenia wnętrz budynków sakralnych i świeckich, wolnostojące rzeźby i pomniki, krzyże, dzieła techniki i rzemiosła, np. urządzenia, środki transportu, maszyny i narzędzia świadczące o dawnych i nowych formach gospodarki kultury materialnej³⁴.

Strefy ochrony konserwatorskiej³⁵

Na terenie Gminy miejsko-wiejskiej Toszek wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej:

„Strefa A” o ochronie ścisłej, określona dla obszarów z bardzo dobrze zachowaną historyczną strukturą przestrzenną, którą należy koniecznie zachować; podstawową zasadą panującą w tej strefie jest ochrona wartości kulturowych, dlatego każde planowane prace inwestycyjne w jej obrębie wymagają wcześniejszych uzgodnień i akceptacji ze strony Służby Ochrony Zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; „strefę A” wyznaczono w granicach Kotliszowic, Ligoty Toszeckiej, Paczyna i Pniowa.

„Strefa B” o ochronie częściowej, polegająca na zachowaniu elementów historycznego układu, charakteru i skali zabudowy, jak np. wartościowych założeń przestrzennych zespołów folwarcznych i układów ruralistycznych o pierwotnej zabudowie; w trakcie realizacji nowego przedsięwzięcia w tej strefie najważniejsze jest dopasowanie w zakresie gabarytów i skali nowej zabudowy do skali zabudowań tradycyjnych; wszelkie ustalenia należy konsultować z SOZ Oddział w Katowicach; ochronę częściową wyznaczono na terenie miejscowości: Ciochowice, Kotulin, Pawłowice, Pisarzowice, Płużniczka, Pniów i Proboszczowice.

„Strefa E” o ochronie ekspozycji, czyli ochrony widoku kompozycji wsi wraz z jej dominantami i charakterystycznymi elementami danego miejsca, punktu widokowego oraz odcinków tras

³⁴ Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejsko-Wiejskiej Toszek na lata 2014-2017 przyjęty Uchwałą Nr XXXIX/419/2013 przez Radę Miejską w Toszku dnia 20 listopada 2013 r.

³⁵ Na podstawie: Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 2 – Kierunki”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

komunikacyjnych; strefę ochrony ekspozycji wyznaczono dla miejscowości: Kotulin, Ligota Toszecka i Pniów.

„Strefa W” o ochronie archeologicznej wyznaczona dla tych terenów, gdzie na podstawie badań powierzchniowych lub innych wskazówek zidentyfikowano zawartości reliktyw archeologicznych; takie obszary powinny być ujęte stałym systemem obserwacji archeologicznej, a wykonywane jakiegokolwiek prace ziemne muszą odbywać się tylko pod ścisłym nadzorem archeologicznym; strefę archeologiczną wyodrębniono w miejscowości Ciochowice.

Jednakże, w przypadku wyznaczonego stanowiska archeologicznego, ale nieobjętego „Strefą W”, należy utworzyć strefę ochronną o promieniu 350 m wokół znanego i oznaczonego na mapie miejsca znalezisk powierzchniowych. Co więcej, w trakcie wykonywania prac ziemnych należy prowadzić zarówno obserwację, jak i nadzór archeologiczny.

Podsumowanie

W strukturze zagospodarowania przestrzennego Gminy miejsko-wiejskiej Toszek znaczną część, tj. prawie 75%, zajmują tereny rolnicze wraz z zabudową wiejską. Pozostałe 25% to obszary zainwestowane, które są głównymi miejscami rozwojowymi z obiektami pełniącymi różnego rodzaju funkcje.

Na terenie gminy Toszek zlokalizowane są liczne obiekty o wartościach kulturowych ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Większość z nich zlokalizowanych jest w obrębie miasta Toszek. Pod względem dostępności komunikacyjnej gmina posiada dogodne połączenia lokalne, jak i regionalne, w tym trasy drogowe i kolejowe oraz szlaki turystyczne.

Gmina miejsko-wiejska Toszek posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunalno-techniczną. Mieszkańcy mają dostępność do instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej. Liczba gospodarstw domowych podłączonych do infrastruktury komunalnej zwiększa się w małym stopniu. Podobnie przedstawia się sytuacja mieszkań.

Społeczność gminy ma coraz większe możliwości z korzystania z przestrzeni publicznych. W celu podniesienia standardu ich użytkowania, gmina realizuje programy, dzięki którym przeprowadzane są rewitalizacje przestrzeni publicznych. Te działania mają duży wpływ na jakość życia mieszkańców. Coraz więcej z nich korzysta z miejsc o funkcjach rekreacyjno-sportowych, co sprzyja integracji lokalnej społeczności.

3.2. Sfera społeczna

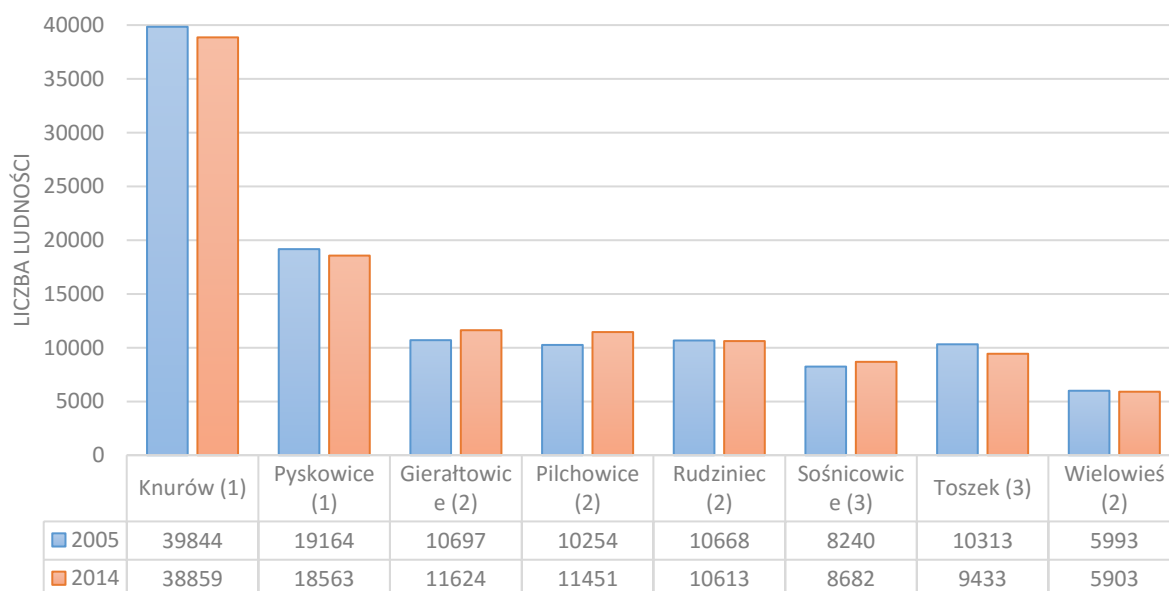
Struktura demograficzna i społeczna gminy

Liczba ludności Gminy miejsko-wiejskiej Toszek na koniec 2014 roku wynosiła 9 433 osoby, z czego prawie 62% stanowiła ludność mieszkająca na obszarze wiejskim. W ciągu 10 lat, między 2005 a 2014 rokiem, liczba ludności zmniejszyła się o 880 osób, bowiem w 2005 roku mieszkańców było 10 313. Kierunek zmian liczby ludności na terenie gminy w tym czasie był zmienny. Od 2005 do 2009 roku zaobserwowano gwałtowny spadek liczby osób. W następnych latach liczba mieszkańców nieco wzrosła, po czym na koniec badanego okresu ostatecznie zmniejszyła się. Zarówno w roku 2005, jak i 2014 struktura płci społeczeństwa gminy rozkładała się niemalże po równo: mężczyźni 49%, kobiety 51%³⁶.

Gęstość zaludnienia w 2005 roku w gminie wiejsko-miejskiej Gminy Toszek wynosiła 105 osób na km² i zmalała do 95 osób na km² w 2014 roku. Wahania gęstości zaludnienia są adekwatne do zauważalnej w latach 2005-2014 zmienności liczby ludności. Porównując gęstość zaludnienia miasta Toszek z obszarami wiejskimi gminy w badanym okresie, to większy spadek omawianego współczynnika nastąpił na terenie miejskim.

Porównując Gminę Toszek z pozostałymi siedzioma gminami powiatu gliwickiego w latach 2005-2014, była ona na drugim miejscu pod względem zmniejszenia liczby ludności. Największy spadek nastąpił w Gminie Knurów, tj. 985 osób. Natomiast w Gminie Gierałtowie, Plichowice i Sośnicowice liczba ludności w badanym okresie wzrosła.

Wykres 3. Liczba ludności gmin powiatu gliwickiego w 2005 i 2014 roku

(1) GMINA MIEJSKA, (2) GMINA WIEJSKA, (3) GMINA MIEJSKO-WIEJSKA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

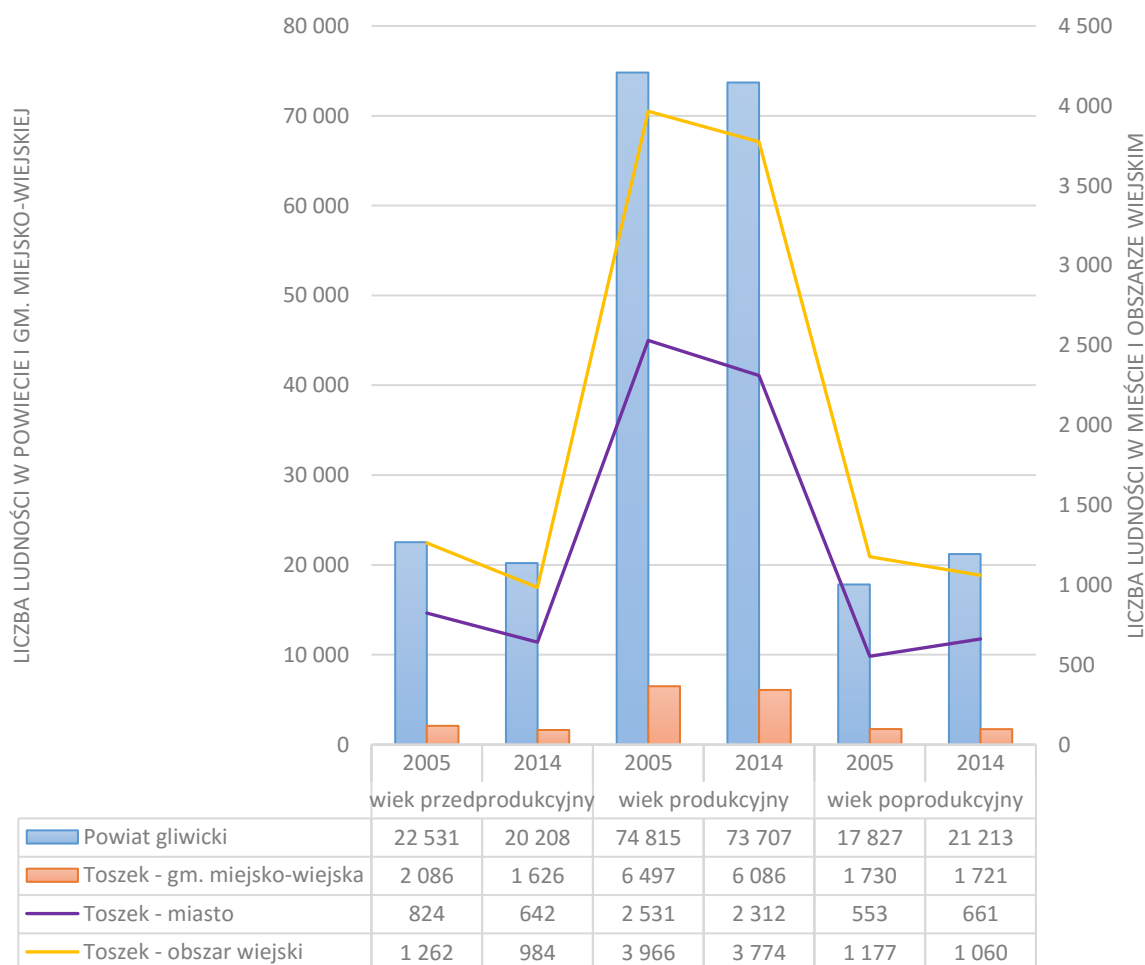
³⁶ <https://bdl.stat.gov.pl>

Stan ludności Gminy Toszek, na tle powiatu gliwickiego, można również rozpatrzyć pod względem wieku. Zauważalne jest, że największe zmiany w społeczeństwie zaszły wśród najmłodszych mieszkańców. Niska liczba urodzeń negatywnie oddziałuje na wiele zagadnień życia, jakimi między innymi są: gospodarka, oświata i usługi.

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) w 2005 roku wynosił 20,23%, w 2014 roku 17,24%. Liczba osób w tej grupie wiekowej spadła o ponad 50%. Dlatego, na koniec 2014 roku wskaźnik dzieci i młodzieży poniżej 17 roku życia był najmniejszy w gminie. W analizowanym okresie podobny spadek (o 46,7%) widać także u liczby osób będących w wieku produkcyjnym (wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat). Z kolei, stan liczebny osób w wieku poprodukcyjnym (wiek, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, tj. dla mężczyzn - 65 lat i więcej, dla kobiet - 60 lat i więcej) w ciągu 10 lat nie wiele się zmienił. Ponadto stanowili oni drugą grupę ludzi pod względem udziału w społeczeństwie całej gminy miejsko-wiejskiej. Zarówno w 2005, jak i 2014 roku najwięcej osób było i jest nadal w wieku produkcyjnym.

Wykres 4. Struktura wiekowa Gminy Toszek na tle powiatu gliwickiego w roku 2005 i 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza struktury wiekowej gminy Toszek możliwa jest także pod kątem porównania jej ze stanem wiekowym ludności w powiecie gliwickim oraz podziału na teren miasta i obszar wiejski. Powyższy wykres pokazuje, że struktura wiekowa społeczeństwa, zarówno gminy miejsko-wiejskiej, jak i samego miasta czy też obszaru wiejskiego, stanowiła w 2005 i 2014 roku bardzo mały procent ogólnej liczby osób w danym wieku produkcyjnym.

Procesy demograficzne i migracyjne

W ramach badań nad zmianami zachodzącymi w strukturze ludności, porównano przebieg procesów demograficznych oraz migracyjnych w gminie Toszek. W 2014 roku odnotowano ujemny przyrost naturalny, liczący -12 (w powiecie gliwickim -44). Jednakże, najniższy przyrost naturalny przypadł na rok 2006, wówczas przyjął on wartość -42. Dodatni przyrost naturalny zanotowany został tylko w latach 2010-2012 (+15).

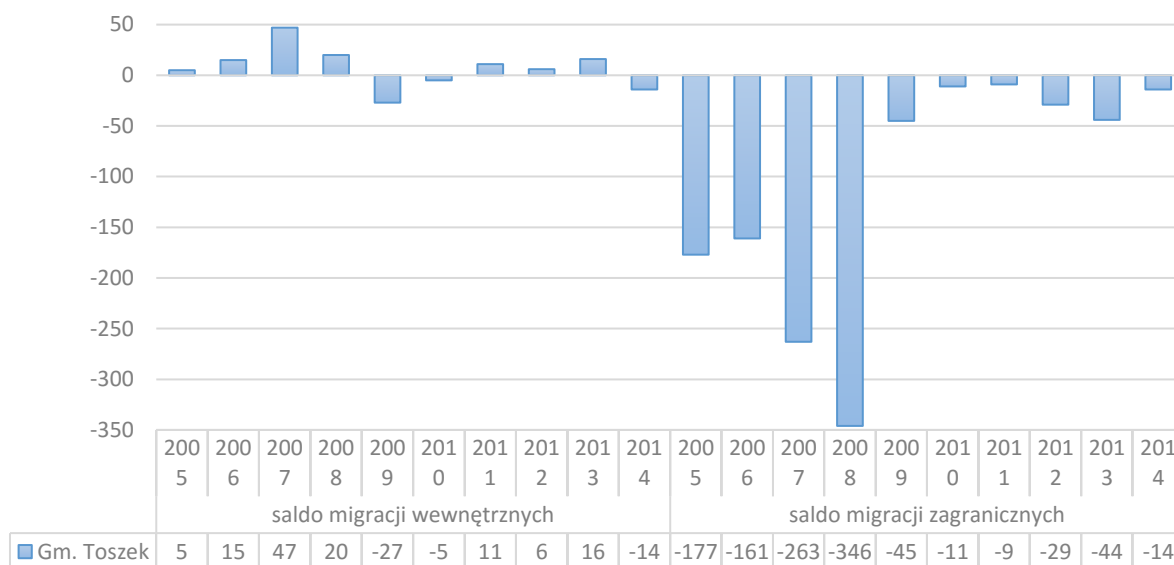
Największy wpływ na odwrócenie się negatywnych trendów, zwłaszcza na koniec analizowanego okresu, miała przewaga względnie stabilnej liczby zgonów nad spadającą liczbą urodzeń żywych. Innym wskaźnikiem argumentującym możliwość utrzymania się ujemnego przyrostu naturalnego w latach przed 2015 rokiem, była spadająca liczba zawieranych małżeństw. Tylko w latach 2005–2009 zarejestrowano coroczny wzrost liczby zaślubin. Co więcej, na ujemny przyrost naturalny wpłynęła także rosnąca liczba rozwodów.

Procesy migracyjne w Gminie Toszek rozpatrzyć można w dwóch przypadkach: migracje wewnętrzne i migracje zewnętrzne³⁷, które wiążą się z rodzajem przekraczanych granic administracyjnych. Rozpatrując pierwszy rodzaj migracji, w okresie 2005-2014 w gminie miejsko-wiejskiej dokonano 1120 zameldowań, przy równoczesnym wymeldowaniu 832 osób. W drugim przypadku migracji, na obszar gminy przybyło i zameldowało się 59 osób, a wymeldowało się i wyjechało za granicę łącznie 326 osób. Na tej podstawie można stwierdzić, że w ciągu analizowanego okresu, znacznie więcej mieszkańców Gminy Toszek wyprowadziło się poza jej granice administracyjne, niż poza granice kraju. Tym samym należy podkreślić, że na koniec roku 2014, saldo migracji ruchu wewnętrznego wynoszące -14, było wyższe od salda migracji ruchu zewnętrznego mierzące wówczas -9.

³⁷ Migracje wewnętrzne odbywają się w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy. Migracje zewnętrzne oznaczają wyjazdy za granicę oraz przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy (<http://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/>).

Wykres 5. Saldo migracji w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wielkość i struktura gospodarstw domowych

Rozwój gminy Toszek opiera się na własnych, dostępnych zasobach. Jednym z potencjałów miastotwórczych jest wysoka atrakcyjność dla rozbudowy gospodarstw domowych. Omawiany obszar posiada, co do tego dogodne warunki. Między innymi ze względu na:

- atrakcyjność przyrodniczą;
- atrakcyjność dla rozwoju przedsiębiorstw;
- dobrą dostępność transportową;
- atrakcyjność gruntów pod zabudowę.

Co więcej, charakteryzuje się znacznie mniejszym stopniem uciążliwości hałasu komunikacyjnego i zanieczyszczenia powietrza oraz większym stopniem dogodnych ofert rekreacyjno-wypoczynkowych i dostępności do instytucji publicznych, niż w na terenach sąsiednich³⁸.

Sytuacja dotycząca gospodarstw domowych w powiecie gliwickim w 2011 roku przedstawiała się następująco: ogólna ilość gospodarstw domowych wynosiła 40 188, użytkowanych przez 114 455 osób³⁹.

³⁸ Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2012-2020, Samorząd Gminy 2013

³⁹ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu statystycznego, Portal Informacyjny, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Zamożność społeczeństwa

Zamożność społeczeństwa to jeden z czynników na podstawie, którego można wyrazić warunki i/lub jakość życia osób zamieszkujących dany teren. Przeciętne wynagrodzenie za wykonywaną pracę w powiecie gliwickim w roku 2005 wynosiło 2 090,86 złoty. W przeciągu 10 lat kwota płacy wzrosła do 3 249,88 złoty⁴⁰.

Ponadto, majątność ludności rejonu można wskazać odnosząc się do średniego krajowego wynagrodzenia brutto, przyjmując jego poziom w Polsce jako równość 100%. W powiecie gliwickim w 2005 roku mieszkańcy osiągnęli średnio 83,4% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w kraju. Wartość ta w okresie 2005-2014 wahała się w niedużym zakresie, lecz z tendencją spadkową. Stąd też w 2014 roku mieszkańcy zarabiali średnio mniej niż 82,0% przeciętnego krajowego wynagrodzenia.

Wykres 6. Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej w latach 2005-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Porównując powiat gliwicki z sąsiednimi rejonami: rybnickim i tarnogórskim, pod względem przeciętnego wynagrodzenia, na początku i na końcu okresu, klasyfikował się na ostatnim miejscu. W stosunku do powiatu tarnogórskiego stanowiło to niewielkie różnice, w przeciwieństwie do większych rozbieżności z powiatem rybnickim.

⁴⁰ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu statystycznego, Portal Informacyjny, <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Toszek funkcjonuje siedem placówek ochrony zdrowia:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpitala Psychiatrycznego,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „PULS”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Mat-Dent” Kompleksowe Leczenie Stomatologiczne,
- Ośrodek zdrowia, ul. Świńska 17,
- NZOZ Ośrodek Zdrowia, ul. Świńska 17 w Kotulinie,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Centrum Usług Medycznych AA „REMEDIUM”, Toszek, ul. Gliwicka 26.

Pomoc społeczna

Punkty pomocy społecznej w gminie Toszek:

- Ośrodek Pomocy Społecznej, ul. Rynek 11,
- Punkt Pomocy Rodzinie

Edukacja i poziom oświaty

Na terenie miejsko-wiejskiej Gminy Toszek, działalność edukacyjną w roku szkolnym 2014/2015 sprawowało 6 jednostek oświatowych:

- jeden żłobek:
 - Niepubliczny Żłobek „Akademia Kinder Centrum” w Toszku;
- jedno przedszkole:
 - Publiczne Przedszkole w Toszku;
- cztery szkoły podstawowe:
 - Szkoła Podstawowa w Kotulinie,
 - Szkoła Podstawowa im. Gustawa Morcinka w Toszku,
 - Szkoła Podstawowa w Paczynie,
 - Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Pniowie;
- jedna szkoła gimnazjalna
 - Gimnazjum im. Ireny Sendler w Toszku.

Dane na stan 2014 r. podają, że dzieci uczęszczających do placówki przedszkolnej było 144. W szkołach podstawowych łączna liczba uczniów wynosiła 485, z czego 341 uczniów uczęszczało do miejskiej szkoły podstawowej w Toszku, a 144 uczniów do wiejskich szkół podstawowych. Natomiast do gminnego gimnazjum uczęszczało 226 uczniów.

Poziom edukacji w Toszku można m.in. ocenić na podstawie wyników egzaminu gimnazjalnego i sprawdzianu szóstoklasisty przeprowadzonych w 2015 roku, porównując je

z wynikami wszystkich egzaminów w pozostałych gminach na terenie powiatu gliwickiego. Wyniki testów kończących szkoły zostały ogłoszone przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.

Tabela 4. Wyniki egzaminów gimnazjalnych w gminach powiatu gliwickiego w 2015 r.

Egzamin gimnazjalny	część humanistyczna: język polski	część humanistyczna: historia i WOS	część matematyczno-przyrodnicza: matematyka	część matematyczno-przyrodnicza: biologia, chemia, geografia, fizyka	liczba uczniów przystępujących do egzaminu
Gmina					
Gierałtówice	63,64	64,22	52,72	51,53	106
Knurów	62,56	63,55	46,53	48,69	324
Pilchowice	59,56	61,39	46,53	47,40	95
Pyskowice	58,64	62,82	44,70	50,31	117
Rudziniec	58,45	60,16	46,19	47,40	94
Sośnicowice	61,27	65,48	43,17	49,79	66
Toszek	65,26	60,26	41,17	48,43	77
Wielowieś	60,82	60,10	44,92	47,72	61

Źródło: Sprawozdanie z realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 w Placówkach Oświatowych Gminy Toszek [w:] Uchwała nr XV/84/2015 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 27 października 2015 r. w sprawie przyjęcia informacji Burmistrza Toszka o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 wraz z wynikami sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego.

Tabela 5. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka obcego nowożytnego gminach powiatu gliwickiego w 2015 r.

Egzamin gimnazjalny	liczba uczniów przystępujących do egzaminu na poziomie podstawowym	poziom podstawowy	liczba uczniów przystępujących do egzaminu na poziomie rozszerzonym	poziom rozszerzony
Gmina				
Gierałtówice	6	67,33	1	-
Knurów	21	56,62	1	-
Pilchowice	36	55,89	25	31,88
Pyskowice	17	56,94	5	46,80
Rudziniec	60	68,30	5	85,80
Sośnicowice	23	62,35	3	92,67
Toszek	54	68,81	4	90,25
Wielowieś	42	63,19	10	58,90

Źródło: Sprawozdanie z realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 w Placówkach Oświatowych Gminy Toszek [w:] Uchwała nr XV/84/2015 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 27 października 2015 r. w sprawie przyjęcia informacji Burmistrza Toszka o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 wraz z wynikami sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego

Tabela 6. Wyniki sprawdzianu klas szóstych w gminach powiatu gliwickiego w 2015 r.

Sprawdzian szóstoklasisty	język polski i matematyka	język angielski	liczba uczniów przystępujących do egzaminu
Gmina			
Gierałtowiec	66,16	79,11	126
Knurów	64,03	76,34	321
Pilchowice	65,55	81,47	94
Pyskowice	64,54	74,28	130
Rudziniec	60,82	76,26	77
Sośnicowice	67,30	80,98	57
Toszek	60,09	73,72	78
Wielowieś	62,65	77,19	52

Źródło: Sprawozdanie z realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 w Placówkach Oświatowych Gminy Toszek [w:] Uchwała nr XV/84/2015 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 27 października 2015 r. w sprawie przyjęcia informacji Burmistrza Toszka o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 wraz z wynikami sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego

Łączna liczba uczniów przystępujących do egzaminu gimnazjalnego, zarówno z części humanistycznej, jak i matematyczno-przyrodniczej, to 940. W samej gminie miejsko-wiejskiej Toszek 77 uczniów (tj. 8,16% wszystkich uczniów) przystąpiło do egzaminu. Mniej zdających było tylko w gminie Sośnicowice i Wielowieś. Uczniowie z terenu powiatu gliwickiego uzyskali zbliżone do siebie średnie wyniki z każdej części egzaminu gimnazjalnego.

Na tle całego powiatu Gliwickiego uczniowie gminy Toszek uzyskali najlepszy wynik z części humanistycznej – język polski, z kolei z części matematyczno-przyrodniczej – matematyka, najgorszy wynik. Z pozostałych dwóch części egzaminu zdobyli podobne wyniki, co zdający z pozostałych gmin powiatu gliwickiego.

W powiecie gliwickim do egzaminu gimnazjalnego z języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym przystąpiło 259 osób. Z pośród nich 25,24% uczniów podeszło również do egzaminu na poziomie rozszerzonym. Najlepszy wynik na poziomie podstawowym z języka obcego nowożytnego uzyskali zdający gminy Toszek, a na poziomie rozszerzonym z gminy Sośnicowice, wyprzedzając uczniów z gminy Toszek o 2,42%.

Analizując wyniki sprawdzianu klas szóstych z 2015 r. w gminach powiatu gliwickiego, stwierdzić można, że poziom edukacji w szkołach podstawowych w Gminie Toszek nie był zadowalający. Zdających szóstoklasistów w tej gminie było 78. Stanowili oni 8,34% wszystkich uczniów przystępujących do egzaminu kończącego szkołę podstawową z rejonu gliwickiego. Sprawdzian z części pierwszej – język polski i matematyka, najlepiej napisali uczniowie z gminy Sośnicowice. Natomiast najlepsi z części drugiej – język angielski, byli szóstoklasiści z gminy Pilchowice, wyprzedzając tylko o 0,49 punktu zdających z gminy Sośnicowice. Różnica w uzyskanych wynikach między najlepszymi, a najgorszymi wynosiła:

- 7,21 punktów z części pierwszej sprawdzianu, między gminą Sośnicowice a gminą Toszek;

- 7,75 punktów z części drugiej sprawdzianu, między gminą Pilchowice a gminą Toszek.

Innym wskaźnikiem poziomu edukacji w szkołach omawianej gminy można również rozpatrzyć pod względem promocji uczniów do następnej klasy.

Tabela 7. Promocja uczniów w placówkach szkolnych w Gminie Toszek w roku szkolnym 2014/2015

Placówka	świadectwo z wyróżnieniem	egzaminy poprawkowe
	liczba uczniów	procent uczniów
Gimnazjum	21	9,3%
SP Toszek	43	11,3%
SP Pniów	9	22,5%
SP Kotulin	9	36% kl. IV-VI 16% kl. I-VI
SP Paczyna	6	13%

Źródło: Sprawozdanie z realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 w Placówkach Oświatowych Gminy Toszek [w:] Uchwała nr XV/84/2015 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 27 października 2015 r. w sprawie przyjęcia informacji Burmistrza Toszka o stanie realizacji zadań oświatowych za rok szkolny 2014/2015 wraz z wynikami sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego.

Bezpieczeństwo mieszkańców

Bezpieczeństwo mieszkańców analizowanej gminy ocenić można pod kilkoma względami. Jednakże, najczęstszymi zagrożeniami dla ludności są te pojawiające się w wyniku wystąpienia ekstremalnych zjawisk przyrodniczych lub niedbałych/nielegalnych działań społeczno-gospodarczych. Stąd też, podstawowymi czynnikami oddziałującymi na poziom zagrożenia i bezpieczeństwa ludności, są:

- groźba wzrostu bezrobocia, np. w przypadku spowolnienia tempa rozwoju gospodarczego gminy,
- narastanie zjawisk pogarszających stan środowiska naturalnego i kulturowego,
- przebywanie osoby/osób na terenie gminy dokonującej/dokonujących różnego rodzaju przestępstwa na mieszkańcach i/lub ich mieniu.

W Polsce najczęstszymi groźnymi niebezpieczeństwami sił natury są: powódzie, silne wiatry, ruchy masowe ziem. Na podstawie opracowanych w 2015 r. map zagrożenia i ryzyka powodziowego od strony wód powierzchniowych, południowe obszary Gminy Toszek znajdują się w granicach terenów zalewowych wyznaczonych przez RZGW w Gliwicach. Ponadto, zaliczono je do tych, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q 1%), a także niskiego prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi i wynoszącego raz na 500 lat (Q 0,2%)⁴¹. Zagrożenie i/lub ryzyko powodziowe może wystąpić w wyniku wezbrań rzeki Kłodnica, położonej na południe od granicy terenu gminy miejsko-wiejskiej. Mapy ryzyka powodziowego określają negatywne konsekwencje ludności,

⁴¹ Arkusze mapy zagrożenia powodziowego nr M-34-49-D-d-2, M-34-50-C-c-1, M-34-50-C-c-2, M-34-50-C-c-4, M-34-50-C-d-3, <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>.

środowiska, dziedzictwa kulturowego, działalności gospodarczej oraz wartości potencjalnych strat powodziowych.

W obszarze omawianej gminy istnieją potencjalne tereny zagrożone ruchami masowymi. Wystąpić one mogą w mieście Toszek na wzgórzach o 10-20 m wysokości i 10-20° nachylenia, zbudowanych z szarogłazów, zlepieńców i łupków dolnokarbońskich, przykrytych gliniasto-piaszczystymi utworami plejstocenu. Z kolei, w miejscowościach Kotulin i Ligota Toszecka potencjalne ruchy masowe mogą wystąpić w obrębie stoków wysoczyzn polodowcowych mające 10-20 m wysokości i 12-22° nachylenia. Głównym budulcem tych wzgórz są osady (głina zwałowa, piaskowce lodowcowe), które wykształciły się w czasie zlodowacenia środkowopolskiego.

Niebezpieczeństwa wynikające z niedbałych/nielegalnych działań społeczno-gospodarczych, związane są między innymi z antropogenicznym zanieczyszczeniem powietrza, wód i gleb czy też z negatywnymi stosunkami między ludźmi.

Długotrwała działalność człowieka w województwie śląskim doprowadziła do zmian w jego środowisku naturalnym. Wywołało to deformację terenu, zanieczyszczenie wód powierzchniowych, podziemnych i gleb, wyniszczenie szaty roślinnej, pogorszenie stanu sanitarnego powietrza atmosferycznego oraz klimatu akustycznego.

Zwiększenie ilości wytwarzanych odpadów, ścieków, emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, zmiany w ukształtowaniu terenu czy też naruszenie stosunków wodnych przyczynia się do zmniejszenia zdolności środowiska do renaturyzacji (proces przywracający jak najbardziej pierwotny stan naturalny środowiska). Dużym prawdopodobieństwem wystąpienia na terenie omawianej gminy zagrożeń dla rozwoju bioróżnorodności i prawidłowych procesów organicznych, będą:

- nowo powstające i istniejące zakłady przemysłowe oraz drogi,
- nowe inwestycje, które spowodują zmniejszenie powierzchni biologicznie czynnej,
- niekontrolowane wysypiska śmieci,
- niekompletność systemu kanalizacji ściekowej.

W związku z powyższym, Gmina Toszek chcąc naprawić antropogeniczne szkody przyrodnicze, prowadzi różnego rodzaju działania, które mają przyczynić się do poprawy zanieczyszczonego środowiska oraz pomocy w regeneracji przyrody⁴².

Innym czynnikiem prowadzącym do wzrostu niebezpieczeństwa wśród społeczeństwa jest nieetyczne zachowanie niektórych osób, czym jest np. popełnienie przestępstwa. „Przestępstwo stwierdzone” jest to zdarzenie, co, do którego w zakończonym postępowaniu

⁴² Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

przygotowawczym potwierdzono, że jest ono przestępstwem. Ponadto, gdy udało ustalić się podejrzanego (przynajmniej jednego), to wówczas jest to „przestępstwo wykryte”. Dane o „przestępstwach stwierdzonych” pochodzą z systemów informacyjnych prowadzonych przez policję⁴³.

Wykres 7. Przestępstwa stwierdzone w miejsko-wiejskiej Gminie Toszek w latach 2012-2014

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wskaźnik stwierdzonych przestępstw w Toszku pokazuje spadek odnotowywanych wykroczeń prawnych z roku 2012 na rok 2014. W tym okresie najczęstszymi popełnianymi przestępstwami były przewinienia kryminalne i przeciwko mieniu, a najrzadszymi – przeciwko życiu i zdrowiu. W okresie 2012-2014 liczba przestępstw kryminalnych zmniejszyła się prawie o 78%, natomiast przeciwko mieniu zmniejszyła się o ponad 82%.

Pomoc społeczna i struktura udzielanych świadczeń

Środowiskowa opieka społeczna polega na udzieleniu pomocy⁴⁴ osobom w gospodarstwach domowych w miejscu ich zamieszkania za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS). Powodami, dla których OPS zapewnia wsparcie finansowe lub materialne są m.in.: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, alkoholizm, narkomania, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, klęska żywiołowa lub ekologiczna⁴⁵. Beneficjentami są wszyscy członkowie gospodarstw domowych, którzy otrzymali jakąkolwiek pomoc od ośrodka pomocy społecznej. Czyli są to osoby, na które była wystawiona decyzja przyznająca świadczenie oraz członkowie ich rodzin, z którymi pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym. Wysokość przyznawania pomocy środowiskowej zależne jest od kryterium dochodowego⁴⁶.

⁴³ Województwo Śląskie 2014 – podregiony, powiaty, gminy, Urząd Statystyczny w Katowicach, 2014.

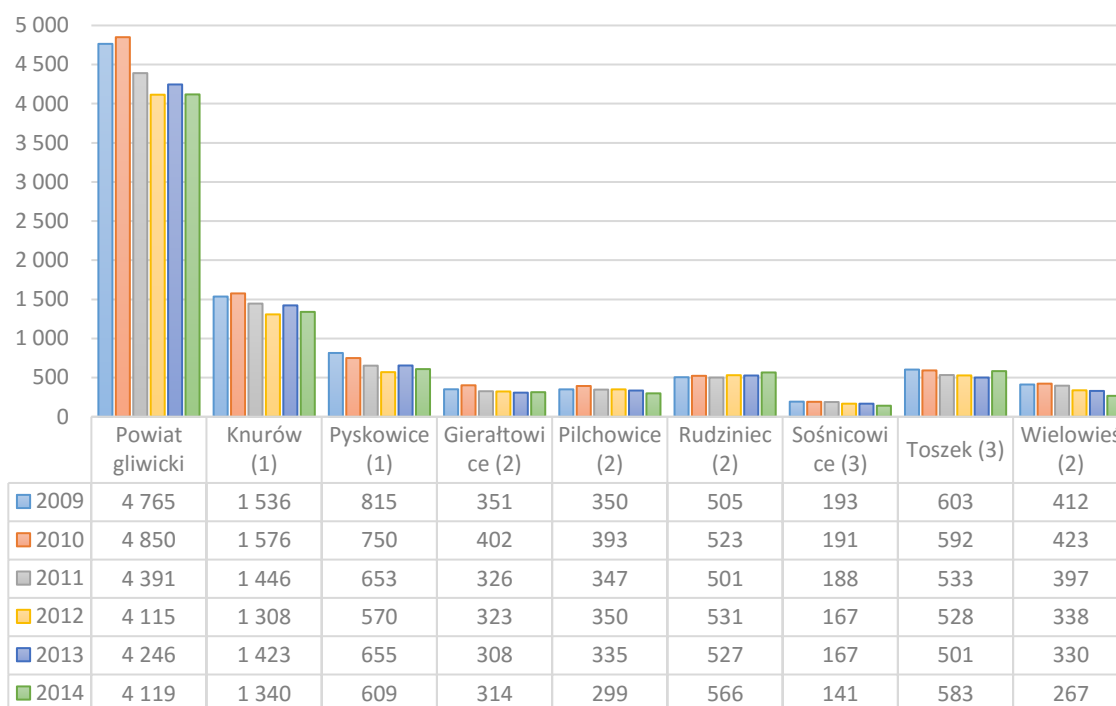
⁴⁴ Świadczenia ośrodka pomocy społecznej obejmują: pomoc pieniężną (zasiłki stałe i zasiłki okresowe), pomoc niepieniężną (schronienie, posiłek, ubranie, usługi opiekuńcze).

⁴⁵ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

⁴⁶ Kryterium dochodowe w latach 2008 - 2011 i do 30 września 2012 r. wynosiło dla osoby w rodzinie 351 zł, a dla osoby samotnie gospodarującej 477 zł. Od 1 października 2012 r. to kryterium wynosi odpowiednio: 456 zł i 542 zł.

Wykres 8. Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w gminach powiatu gliwickiego w latach 2009-2014

(1) GM. MIEJSKA (2) GM. WIEJSKA (3) GM. MIEJSKO-WIEJSKA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Powyższe dane zawierają liczbę osób (w tym osoby bezdomne), które w danym roku skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej. Każda osoba została ujęta tylko raz, bez względu na rodzaj i częstotliwość otrzymanych świadczeń.

Głównymi problemami osób zgłaszających się do OPS w Toszku w 2014 roku, były: ubóstwo, bezrobocie i długotrwała lub ciężka choroba. Są to trudności wśród mieszkańców, które stale występują i wymagają monitorowania przez specjalne jednostki gminne. Stąd też, Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Gliwicach organizuje prace socjalne, przede wszystkim dla tych, którzy nie mają stałego źródła utrzymania. Te działania mają zmniejszyć stan bezrobocia i wzbudzić w osobach biednych chęć do samodzielnego działania zawodowego.

Sytuacja związana z trudnością zatrudnienia, często dotyczy kobiet, które w związku z urodzeniem i wychowywaniem dziecka, mają problem z ponownym wejściem na rynek pracy⁴⁷. Poniższa tabela wskazuje liczbę bezrobotnych kobiet na tle wszystkich bezrobotnych osób zamieszkujących obszar omawianej gminy w latach 2012-2014. Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka w 2012 roku stanowiły 14,58% ogólnej liczby bezrobotnych w gminie Toszek. W kolejnych dwóch latach ich liczba wzrosła przy

⁴⁷ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

równoczesnym spadku osób bezrobotnych, kiedy to kobiety po okresie macierzyństwa odpowiednio stanowiły 15,65% i 19,93%.

Tabela 8. Bezrobotni w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Bezrobotni do 25 roku życia	108	96	55
kobiety	69	53	35
mężczyźni	39	43	20
Długotrwale bezrobotni	204	222	184
kobiety	129	134	112
mężczyźni	75	88	72
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	57	59	61
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	91	100	88
kobiety	40	43	35
mężczyźni	51	57	53
Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	140	132	108
kobiety	73	68	55
mężczyźni	67	64	53
Bezrobotni bez doświadczenia zawodowego	143	131	88
kobiety	99	83	55
mężczyźni	44	48	33
Bezrobotni niepełnosprawni	17	19	13
kobiety	10	12	6
mężczyźni	7	7	7
Liczba bezrobotnych ogółem	391	377	306
kobiety	222	209	165
mężczyźni	169	168	141

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

Analizując każdą z powyższych kategorii bezrobocia, tylko w jednym przypadku mężczyźni stanowili większość w ogólnej strukturze bezrobocia gminy. Więcej niepracujących mężczyzn niż kobiet w latach 2012-2014 było tylko wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia.

„Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku na bieżąco wspomaga osoby bezrobotne za pomocą świadczeń pieniężnych. Nierzadko tylko te pieniądze stanowią jedyne źródło utrzymania dla rodzin czy też osób samotnie gospodarujących”⁴⁸.

3.3. Sfera gospodarcza

Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

⁴⁸ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

Potencjał rozwojowy danego terenu można ocenić za pomocą wskaźników przedsiębiorczości, mierzących aktywność gospodarczą gminy. Jednym z nich jest liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Wskaźnik ten analizuje się względem kilku kategorii. W niniejszym opracowaniu wybrano trzy mierniki:

- 1) podmioty gospodarcze wg formy prawnej;
- 2) podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007;
- 3) podmioty gospodarcze wg klas wielkości.

Ad. (1) Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON – wg wybranych form prawnych - funkcjonujących na terenie gmin powiatu gliwickiego, każdego roku wzrastała. W przypadku miejsko-wiejskiej gminy Toszek w 2015 roku całkowita liczba jednostek prawnych wyniosła 106 i była wyższa o 14,15% niż w 2012 roku (91 spółek). Wartość ta jednak była znacznie niższa od ogólnego stanu podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w powiecie gliwickim. Przedsiębiorstwa toszeckie w 2012 roku stanowiły ok. 32% wszystkich spółek zlokalizowanych w obrębie powiatu gliwickiego, a 2015 roku ok. 38%.

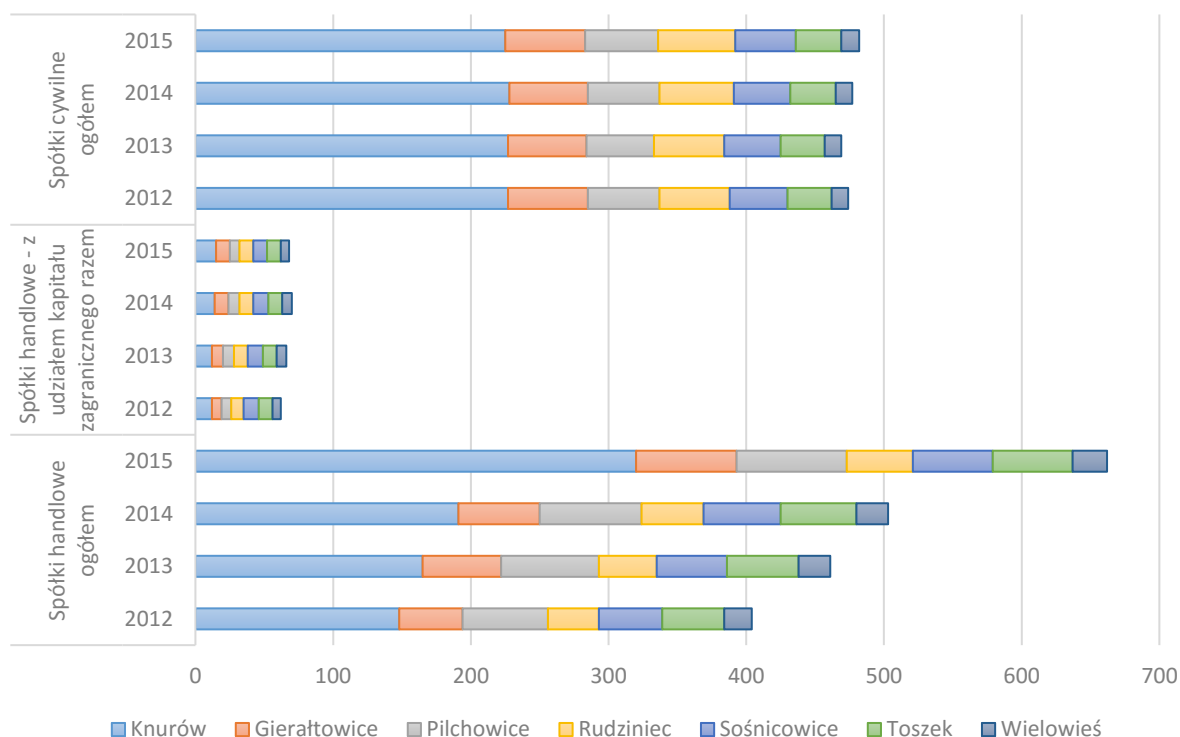
Podobna sytuacja kształtowała się w innych gminach (Gierałtowiec, Pilchowice, Rudziniec, Sośnicowice, Wielowieś), gdzie liczba podmiotów gospodarczych każdego roku rosła, ale nigdy nie przekroczyła wartości 150. Wśród tych gmin najwięcej jednostek prawnych było w Pilchowicach – 144 przedsiębiorstw w 2015 r. Zdecydowanie wyższe wskaźniki charakteryzowały tylko gminę Knurów, na której terenie w 2015 r. zapisanych podmiotów gospodarczych było 566, tj. o 173 jednostek więcej niż w 2012 r.

Gmina Toszek pod względem podmiotów gospodarczych podzielonych na formy prawne, na tle powiatu gliwickiego w latach 2012-2015 kwalifikowała się na przedostatnim miejscu. Mniej spółek zarejestrowano tylko w Gminie Wielowieś, gdzie liczba przedsiębiorstw w latach 2012-2015 nie przekroczyła wartości 50, co świadczy o bardzo niskiej przedsiębiorczości mieszkańców tego terenu.

Na obszarze omawianej gminy najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowano jako spółki handlowe. Od 2012 r. do 2015 r. przybyło ich 13 i w 2015 r. stanowiły ponad 50% wszystkich spółek. W okresie 4 lat liczba spółdzielni i spółek cywilnych wzrosła tylko o 1, przy czym spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego nie przybyło wcale.

Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg formy prawnej na terenie powiatu gliwickiego w latach 2012-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ad. (2) Zarejestrowane podmioty gospodarcze można scharakteryzować biorąc pod uwagę grupy rodzajów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Jest to umownie przyjęty, hierarchicznie usystematyzowany podział działalności społeczno-gospodarczej na poszczególne sektory realizowane przez jednostki, czyli tzw. podmioty gospodarcze. Wśród grup rodzajów PKD Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wyróżnia:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- przemysł i budownictwo;
- pozostała działalność.

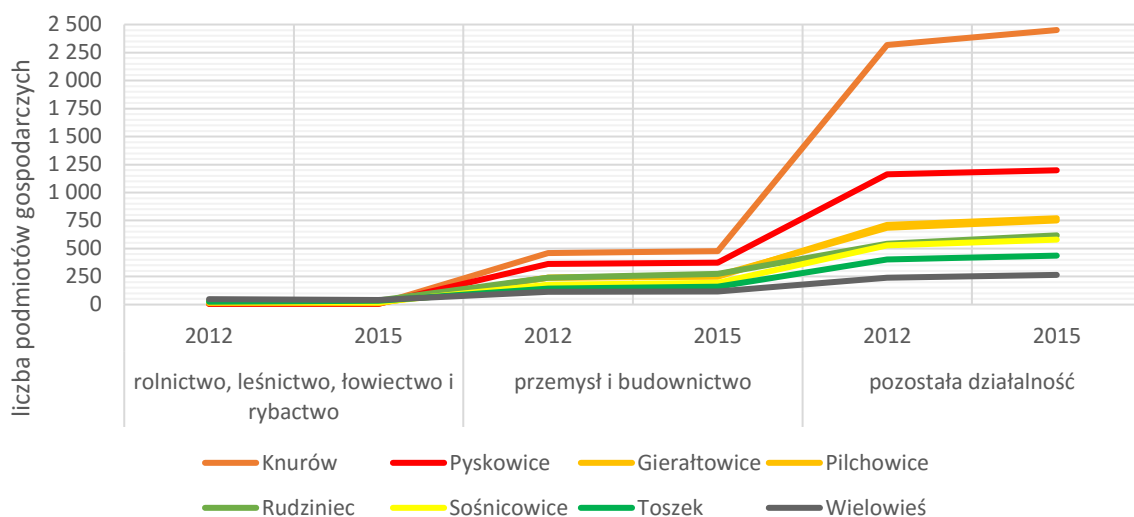
W gminach powiatu gliwickiego liczba wszystkich spisanych podmiotów gospodarczych wg grup rodzajów działalności PKD w ciągu 4 lat praktycznie nie zmieniał się. Najwyższy wzrost liczby jednostek prawnych między 2012 a 2015 rokiem nastąpił w grupie „pozostała działalność”. Pośród wyróżnionych gmin najwięcej przedsiębiorstw przybyło w Knurowie, tj. o 134 nowych firm, gdzie w tym samym czasie w Toszku odnotowano o trzy czwarte firm mniej. Jeszcze mniej przedsiębiorstw zarejestrowano tylko w Wielowsi.

Na terenie wszystkich gmin powiatu gliwickiego, grupa „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” charakteryzowała się najmniejszą liczbą nowo wpisanych do rejestru REGON podmiotów gospodarczych. Co więcej, w Gierałtowie, Sośnicowicach i Wielowsi

odnotowano razem 13 wyrejestrowań przedsiębiorstw. W tej grupie działalności tylko w gminie Toszek nastąpił dodatni wzrost nowych firm. Natomiast, w dziedzinie „przemysł i budownictwo” w każdej gminie zarejestrowano nowe jednostki gospodarcze, tj. w liczbie od 3 w Wielowsi do 34 w Rudzińcu.

Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w gminach powiatu gliwickiego 2012 r. i 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w gminach powiatu gliwickiego w latach 2012-2015 r.

Nazwa gminy	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo				przemysł i budownictwo				pozostała działalność			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Knurów	5	5	5	5	460	471	455	476	231 7	231 8	232 2	2 451
Pyskowice	7	6	7	7	362	370	373	374	116 4	116 9	117 6	1 199
Gierałtowiec	14	14	14	13	241	244	230	249	711	731	737	771
Pilchowice	14	17	17	15	239	242	252	260	685	716	744	751
Rudziniec	31	34	34	36	240	250	266	274	544	580	608	618
Sośnicowice	27	27	24	21	177	187	192	194	528	553	579	580
Toszek	26	28	34	34	142	151	154	161	403	416	437	437
Wielowieś	47	48	44	41	113	115	116	116	241	244	264	265

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dominującym rodzajem działalności w Gminie Toszek była grupa „pozostała działalność”, która skupiała prawie trzy czwarte podmiotów gospodarczych. Na podstawie podziału działalności PKD na sekcje oraz danych BDL, do kategorii „pozostała działalność” w omawianej gminie, zaliczały się takie sekcje jak:

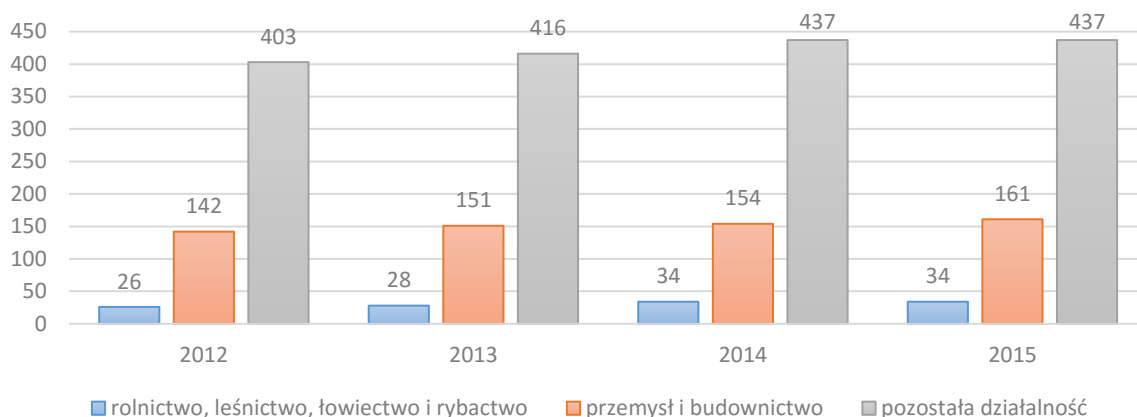

- sekcja G – handel hurtowy i detaliczny (162 jednostek w 2015 r.);
- sekcja S i T – działalność usługowa, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (59 jednostek w 2015 r.).

Liczba podmiotów gospodarczych należących do „pozostałej działalności”, w ciągu 4 lat wzrosła o niecałe 8%.

Drugą, co do wielkości grupą rodzajów działalności PKD, w latach 2012-2015, był przemysł i budownictwo (sekcja C i F razem), w której funkcjonowało około 25% podmiotów gospodarczych. Natomiast, najmniej jednostek prawnych zarejestrowano do grupy działalności PKD rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Grupa ta stanowiła około 5% wszystkich podmiotów gospodarczych w miejsko-wiejskiej gminie Toszek.

Wykres 11 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Gminie Toszek w latach 2012-2015 r..

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ad. (3) Wskaźnik „podmioty gospodarcze wg klas wielkości” określa rozmiar przedsiębiorstwa na podstawie liczby pracujących. Zatem, analizując liczbę zatrudnionych widać, że w 2015 roku w strukturze gospodarczej Gminy Toszek dominowały jednostki prawne zarejestrowane jako mikroprzedsiębiorstwa. Te najmniejsze firmy stanowiły zaledwie niecałe 7% wszystkich spisanych podmiotów gospodarczych w powiecie gliwickim.

Co więcej, zauważyć można, że im większa liczba zatrudnionych, tym zarejestrowanych jednostek gospodarczych o charakterze wyższym niż „mikro” było znacznie mniej. Zjawisko to pojawiło się zarówno w obrębie omawianego obszaru, jak i całego powiatu gliwickiego. Ponadto, na terenie tego rejonu województwa śląskiego, nie odnotowano firmy zatrudniającej 1000 lub więcej osób, oznacza to brak makroprzedsiębiorstw.

Tabela 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg kryterium liczby pracujących w Gminie Toszek na tle powiatu gliwickiego w 2015 r.

Obszar	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 ≤
Powiat gliwicki	8936	349	59	4	0
Gmina Toszek	591	35	5	1	0
0-9 - mikroprzedsiębiorstwo, 10-49 - małe przedsiębiorstwo, 50-249 - średnie przedsiębiorstwo 250-999 - duże przedsiębiorstwo, 1000 ≤ - makroprzedsiębiorstwo					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rozpatrując powyższe wskaźniki przedsiębiorczości, stwierdzić można, że w latach 2012-2015 aktywność gospodarcza obszaru Gminy Toszek na tle wybranej grupy porównawczej, nie była zbyt zadowalająca. Lecz mimo niewystarczająco dobrej sytuacji społeczno-gospodarczej, gmina Toszek posiada atrakcyjność inwestycyjną, stwarzającą możliwości dla rozwoju nowoczesnych branż przedsiębiorstw.

Stan i struktura bezrobocia

Osoby bezrobotne, które nie posiadają żadnych źródeł dochodu należą do grupy mieszkańców gminy miejsko-wiejskiej Toszek (osoby: starsze, chore, niepełnosprawne, o niskich dochodach) najczęściej korzystających ze świadczeń udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Według danych GUS na terenie gminy Toszek na koniec roku 2005 zarejestrowanych było 494 bezrobotnych, co stanowiło najwyższy wskaźnik w okresie 2005-2014. W kolejnych latach stan bezrobocia zmieniał się; ostatecznie spadł do 306 osób. Wśród tych osób zawsze więcej było kobiet. Największy spadek bezrobocia płci żeńskiej zanotowano z roku 2006 na rok 2007, a w ciągu 10 lat liczba bezrobotnych kobiet zmalała prawie o 50%. Z kolei, liczba bezrobotnych mężczyzn w gminie Toszek latach 2005-2014 wahała się. W porównaniu z początkiem analizowanego okresu na koniec roku 2014 odnotowano spadek o 35 bezrobotnych mężczyzn.

Analizując najbardziej aktualny stan bezrobocia (stan na IV kwartał 2015 roku dla powiatu gliwickiego) pod względem poziomu wykształcenia społeczności, zauważyć można, że największy odsetek stanowią osoby posiadające wykształcenie zawodowe (954 osób). Kolejna, równie liczna grupa, to osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (935 osób). Najmniej bezrobotnych na koniec 2015 roku zarejestrowano wśród społeczeństwa całego powiatu z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (280 osób).

Niejednokrotnie konsekwencją niskiego wykształcenia społeczeństwa jest trudność podjęcia przez nich pracy, co z kolei pociąga za sobą wzrost wskaźnika bezrobocia. Długotrwałe bezrobocie jest natomiast przyczyną rozwijania problemu ubóstwa. Osoby żyjące w ubóstwie przeważnie nie są w stanie skorzystać z pomocy zdrowotnej, ofert kultury i edukacji, co prowadzi do ich izolacji od podstawowych sfer życia, a także do popadnięcia w alkoholizm czy też wzrostu przemocy wśród najbliższych członków rodziny.

W 2012 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na zasiłki dla osób bezrobotnych przeznaczył 135 576,00 zł, kolejnego roku kwota wzrosła do 175 905,00 zł, a dwa lata później suma ta wyniosła 165 019,00 zł. Ze względu na wysokie kwoty, ważne jest podejmowanie przez urzędników miejsko-wiejskiej gminy działań, w wyniku, których spadnie wskaźnik bezrobocia, a negatywne skutki tego zjawiska zostaną zminimalizowane⁴⁹.

Działalność wspierająca rozwój przedsiębiorczości

Gmina miejsko-wiejska Toszek chcąc stać się ponadlokalnym ośrodkiem w takiej branży jak przedsiębiorczość, w swej strategii postawiła na konkretne działania w zakresie:

- innowacyjności i postępu technicznego w ramach stref komercyjno-produkcyjnych i produkcji rolniczej,
- obsługi transportu towarowego krajowego i międzynarodowego w relacji wschód - zachód,
- istniejących na obszarze gminy rezerwach umożliwiających w obrębie stref komercyjno-produkcyjnych, lokalizację obiektów terenochłonnych o wysokim standardzie technologicznym⁵⁰.

Jednakże, aby rozwój przedsiębiorczości mógł dążyć do zamierzonego poziomu rynku ponadlokalnego, należy najpierw wzmocnić wewnętrzną strukturę społeczną gminy Toszek. Rozumie się przez to np. promowanie rodzin wielodzietnych, zapobieganie bezrobociu, zwalczanie ubóstwa i innych patologii. Poprawa postawy ludności żyjącej na tzw. „marginesie społecznym” ma nastąpić dzięki skutecznej realizacji założeń gminnych programów aplikacyjnych⁵¹ nawiązujących do wymienionych problemów.

W związku z powyższym gmina Toszek rozwinęła współpracę pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a instytucjami zatrudnienia, działającymi na rzecz zmniejszenia bezrobocia i integracji społecznej osób wykluczonych. Wzajemne powiązanie między poszczególnymi organizacjami w przyszłości ma doprowadzić do wykształcenia nowej gałęzi pod nazwą „ekonomia społeczna”⁵².

⁴⁹ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

⁵⁰ Na podstawie: Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 2 – Kierunki”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

⁵¹ Programy aplikacyjne są zbiorem zadań realizacyjnych, które mają określony cel, wyraźnie opisane pożądane wyniki (najczęściej w sposób ilościowy) oraz termin realizacji. Osiągnięcie zakładanych wyników w danych ramach czasowych uwarunkowane jest zaangażowaniem określonych sił oraz środków („Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.)

⁵² Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

Jedną z instytucji działającą na rzecz poprawy warunków życia ludności zamieszkującej obszar omawianej gminy jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku. W ramach aktywizacji biernego społeczeństwa OPS w oparciu o dotacje unijne, podjął się realizacji projektu systemowego pod nazwą „Aktywny Rozwój Zawodowy – Szansą na sukces”. Program ten został przeprowadzony między 1 stycznia 2014 roku a 30 czerwca 2015 roku, wśród bezrobotnych w wieku 15-64 lat, będących mieszkańcami miejsko-wiejskiej gminy Toszek. Głównym celem podjętych działań, było wzbudzenie aktywności zawodowej w gronie osób bezrobotnych, w szczególności poprzez podniesienie ich kwalifikacji ułatwiających znaleźć pracę.

Innym działaniem OPS w Toszku był program pn. „Karta dużej Rodziny 3+/Rodziny Zastępczej” skierowany do rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych. Podstawowym zadaniem tej inicjatywy było wspieranie rodziny wielodzietnej oraz zwiększenie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży wychowującej się w tych rodzinach. Głównym kryterium przyznawania prezentowanej karty jest liczba dzieci w rodzinie, a nie sytuacja materialna takiej rodziny.

Założeniem niniejszego projektu było także wsparcie funkcjonowania rodzin wielodzietnych wśród lokalnego społeczeństwa oraz promowanie modelu takiej rodziny. Co więcej, program „Karta dużej Rodziny 3+/Rodziny Zastępczej” umożliwił przedsiębiorcom wprowadzenie systemu zniżek w momencie korzystania z przyjętego w danej gminie katalogu dostępnych usług w zakresie oświaty, rekreacji, transportu, kultury, rachunków mieszkalnych, wyłącznie dla członków rodzin wielodzietnych. Korzyści, jakie z tego wynikały, to:

- obniżenie miesięcznych kosztów rodzinnych budżetów,
- zachęcenie rodzin do częstszego spędzania czasu wolnego z dziećmi w aktywnej formie poza domem,
- zwiększenie zysków finansowych dla samorządu i/lub sektora prywatnego.

Wśród gminnych programów aplikacyjnych, które wspierają rozwój przedsiębiorczości, jest „Program Aktywizacji Gospodarczej Miasta i Gminy Toszek”, a w nim określone są podprogramy. Dwa z nich (nawiązujące do założeń przedsiębiorczości) wskazują na zadania, które należy wykonać, aby osiągnąć założony cel strategiczny.

Tabela 11. Podprogramy i ich zadania zawarte w „Programie Aktywizacji Gospodarczej Miasta i Gminy Toszek

Program wspierania Rozwoju Agroturystyki	Program wspierania Rozwoju Przemysłu Rolno-Spożywczego
Zadania zmierzające do osiągnięcia celu strategicznego	
- Toszek gminą o rozbudowanej, nowoczesnej infrastrukturze; - Toszek gminą ekologiczną; - w Toszku dba się o rozwój bazy rekreacyjnej; - agroturystyka jest bazą rozwoju przedsiębiorstw rodzinnych; - gospodarstwa rolne w Toszku są stabilnym źródłem utrzymania;	- Toszek gminą producentów zdrowej żywności; - Toszek dobrym miejscem dla inwestycji; - gospodarstwa rolne w Toszku są stabilnym źródłem utrzymania; - Toszek gminą ekologiczną; - Toszek dysponuje kadrami dla obsługi przemysłu rolno-spożywczego;

Źródło: Program Aktywizacji Gospodarczej Miasta i Gminy Toszek.

Dodatkowo w ramach wsparcia przedsiębiorczości gmina Toszek i Pilchowice powołały spółdzielnię socjalną osób prawnych „Wsparcie na starcie”, z siedzibą w Toszku, ul. Gliwicka 15/8. Misją spółdzielni jest stworzenie miejsca pracy dla osób długotrwale bezrobotnych i umożliwienie im reintegracji zawodowej, natomiast jej celem pozyskanie dotacji ze środków unijnych na zakup środków trwałych umożliwiających rozszerzenie prowadzonej działalności i zatrudnienie kolejnych pracowników.

Obecnie Spółdzielnia zatrudnia 5 pracowników spośród osób długotrwale bezrobotnych i realizuje zlecenia w zakresie prac gospodarczych i porządkowych oraz pielęgnacji terenów zielonych. Prace związane z koszeniem trawników czy też karczowaniem nieużytków realizowane są przez osoby posiadające spore doświadczenie z wykorzystaniem profesjonalnego sprzętu. Osoby zatrudnione w Spółdzielni zgodnie z ideami spółdzielczości starają się dbać o swoje miejsce pracy i przyczyniać się do rozpowszechniania dobrej marki Spółdzielni i jej pozytywnego wizerunku.

3.4. Infrastruktura techniczna

Sieć transportowa

Infrastrukturę komunikacyjną gminy tworzy sieć dróg transportu kołowego i kolei. Główną komunikację zapewniają drogi gminne (łącznie ze sobą poszczególne jednostki osadnicze) i powiatowe (prowadzące do centralnych miast regionów sąsiednich). Przez obszar gminy przebiegają także:

- droga krajowa nr 94 i linia kolejowa o relacji Aglomeracja Górnośląska – Wrocław;
- droga wojewódzka nr 907 łącząca Wielowieś-Toszek-Niewiesz.

W pobliżu, przy południowo-zachodniej granicy Gminy Toszek, biegnie autostrada A4, natomiast przy wschodniej – droga wojewódzka nr 901 relacji Gliwice-Olesno.

Sieć infrastruktury technicznej

Gospodarka komunalna to m.in. infrastruktura techniczna, na którą składają się urządzenia i sieci przesyłowe dostarczające: prąd (elektrownie), gaz (gazociągi), ogrzewanie (ciepłociągi), wodę (wodociągi), oraz odprowadzające – sieć kanalizacyjna. Jakość i dostępność do infrastruktury technicznej świadczy o atrakcyjności całego obszaru gminnego. Ponadto, jest ona jedną z ważniejszych wyznaczników jakości życia mieszkańców.

Gmina miejsko-wiejska Toszek posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunalno-techniczną. Wniosek ten wynika m.in. z dostępnych danych zawartych w Banku Danych Lokalnych⁵³, na podstawie, których przeanalizowano dostępność mieszkańców do instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej.

Zaopatrzenie w wodę

Najlepiej rozwiniętym zapleczem wśród mediów przesyłowych, jest sieć wodociągowa. W wodę zaopatrzone są wszystkie miejscowości i zakłady położone w gminie Toszek. Każde sołectwo zasilane jest z własnego ujęcia wody zlokalizowanego na swoim terenie lub poza nim. Natomiast, głównym źródłem dla sieci wodociągowej w mieście Toszek jest ujęcie wody położone poza jego granicą, zlokalizowane przy drodze relacji Pyskowice-Toszek. Woda z tego ujęcia pompowana jest rurociągiem o średnicy 300 mm do zbiornika wieżowego o pojemności 300 m³, skąd siecią przełączy wodociągowo-rozdzielczych doprowadzana jest do poszczególnych odbiorców w mieście.

Razem wszystkich ujęć wody jest 5, z których odchodzi 9 układów sieci wodociągowych tłoczących wodę po całym rejonie gminy. Dostarczanie wody do poszczególnych miejscowości odbywa się różnych źródeł i kierunków o następującym przebiegu:

- z ujęcia dla miasta Toszek zasilane jest miasto oraz wsie: Boguszyce, Ciochowice i Pisarzowice;
- wsie Płużniczka, Ligota Toszecka i Pawłowice połączone są z siecią rurociągów zasilanych z ujęcia i stacji uzdatniania wody w Płużnicze;
- do wsi Kotulin woda dostarczana jest z własnego ujęcia wody za pomocą lokalnego wodociągu;
- z ujęcia znajdującego się na terenie sąsiedniej gminy Wielowieś we wsi Gajowice korzystają wsie Wilkowiczki i Kotliszowice (ujęcie i stacje uzdatniania wody w tej wsi są aktualnie nieczynne);
- ujęcia i stacje uzdatniania wody zlokalizowane w Paczynie doprowadzają wodę do wsi Paczyna oraz Pniów, Srocza Góra;
- wieś Sarnów posiada wodociąg zasilany z własnego ujęcia i stacji uzdatniania wody;

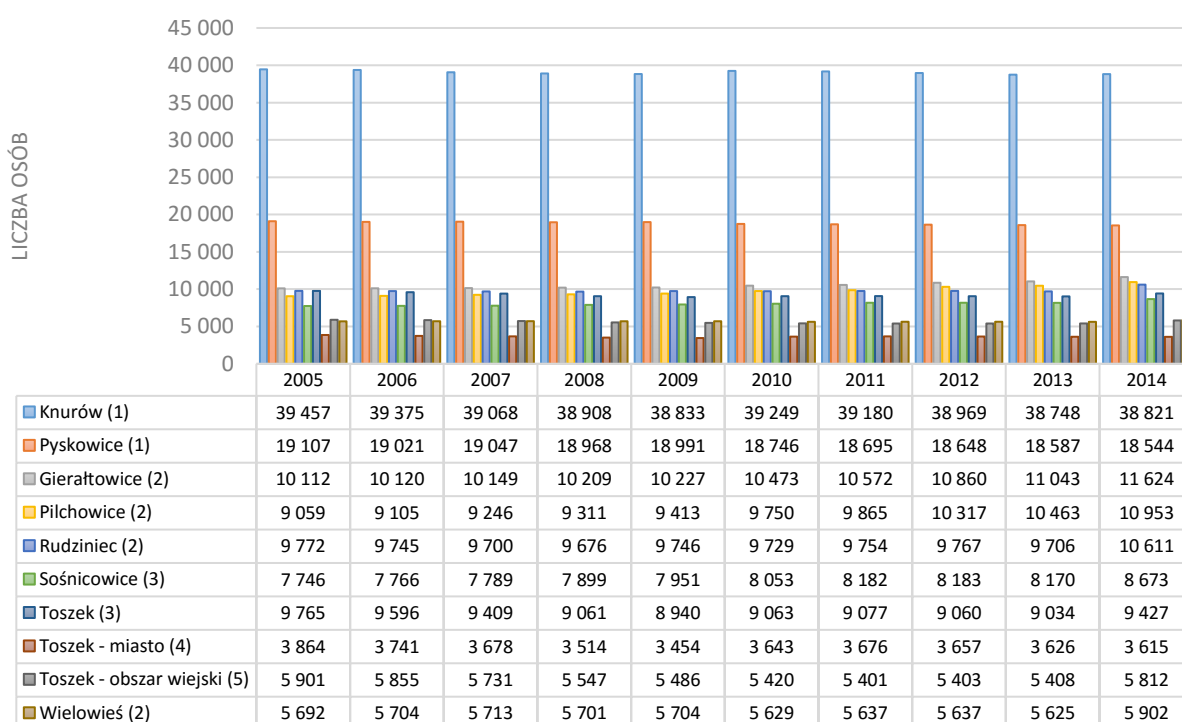
⁵³ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Portal Informacyjny, <https://bdl.stat.gov.pl/>

- wieś Paczynka korzysta spoza gminnych sieci wodociągowych należących do Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągowego w Katowicach, skąd woda tłoczona jest od strony Pyskowic⁵⁴.

Sieć wodociągowa w powiecie gliwickim jest rozwinięta na całym jej obszarze. Każda gmina zasilana jest w wodę. W latach 2005-2014 na tle całego regionu najwięcej osób korzystających z wody zamieszkiwało miasto Knurów, tj. prawie 40 000 osób. To prawie o 75% osób więcej niż w gminie miejsko-wiejskiej Toszek. Równocześnie liczba mieszkańców miasta Toszek i obszaru wiejskiego użytkujących z wodociągów była najmniejsza. W pozostałych gminach i miastach powiatu gliwickiego liczba osób korzystających z wody była porównywalna.

Wykres 12. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w powiecie gliwickim w latach 2005-2014

(1) GM. MIEJSKA, (2) GM. WIEJSKA, (3) GM. MIEJSKO-WIEJSKA, (4) MIASTO W GM. MIEJSKO-WIEJSKIEJ,
(5) OBSZAR WIEJSKI W GM. MIEJSKO-WIEJSKIEJ

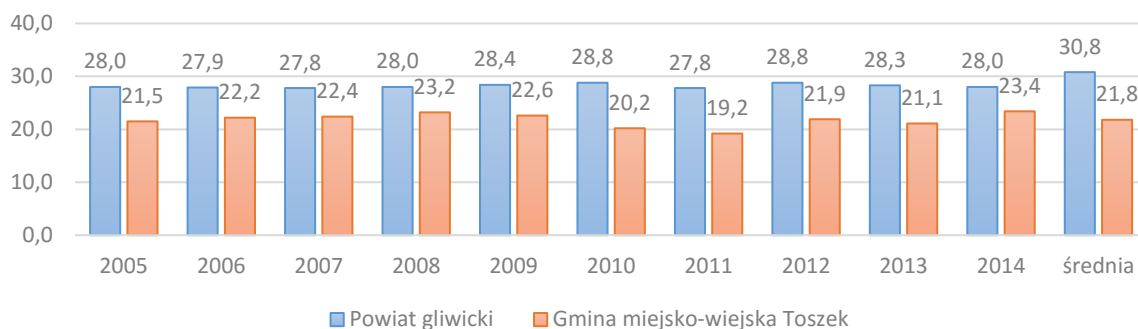
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca w gminie Toszek w roku 2014 wynosiło 23,4 m³ (tj. najwięcej m³ w ciągu badanych 10 lat), najmniejsze zużycie zanotowano natomiast w 2011 roku. Zużycie wody średnio każdego roku było prawie o 71% mniejsze niż w powiecie gliwickim.

⁵⁴ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

Wykres 13. Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca w powiecie gliwickim i gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Układ zaplecza kanalizacyjnego gminy miejsko-wiejskiej Toszek tworzą 4 oczyszczalnie ścieków, zlokalizowane w miejscowościach: Toszku, Paczynie, Kotliszowicach i Pniowie, oraz sieci kanalizacji ogólnospławnej i sanitarnej wraz z przykanalikami.

Największą oczyszczalnią ścieków jest ta, zlokalizowana na terenie byłej oczyszczalni w mieście Toszku o powierzchni 2 700 m². Wyposażona jest ona m.in. w punkt zlewny, do którego (za pomocą specjalistycznych samochodów), przywożone są ścieki sanitarne (wcześniej gromadzone w indywidualnych zbiornikach bezodpływowych, tzw. szambach) z terenów zabudowanych umiejscowionych poza wymienionymi wyżej miastami mające własne oczyszczalnie⁵⁵.

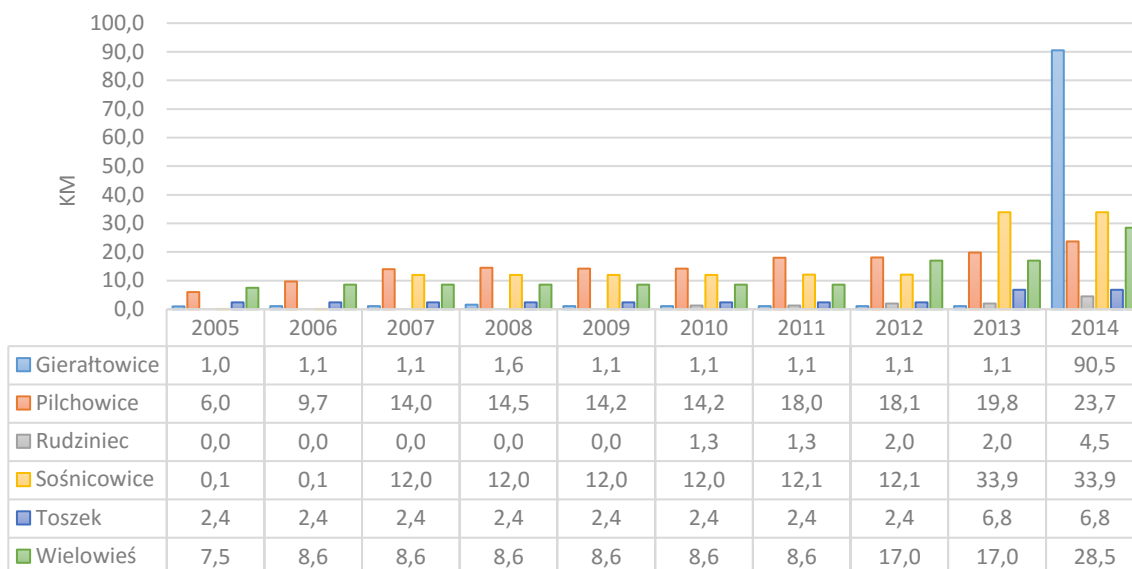
Infrastruktura czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2005-2012, liczyła od 17,4 do 18,0 km. W roku 2013 i 2014 długość sprawnego systemu odprowadzającego i oczyszczającego ścieki wzrosła do 25,5 km. Należy podkreślić, że obszar wiejski wyposażony był w znacznie krótszą sieć kanalizacyjną niż miasto Toszek. Do 2012 roku na terenie wiejskim było zaledwie 2,4 km czynnych urządzeń sanitarnych; w dwóch kolejnych latach już 6,8 km.

Na tle wybranej grupy porównawczej wiejskich jednostek powiatu gliwickiego w okresie 10 lat, gmina Toszek plasowała się prawie na końcu zestawienia. Porównując długość sprawnej sieci kanalizacyjnej obszaru wiejskiego Toszek do długości kanałów ściekowych w pozostałych wskazanych gminach, miał on jedną z najkrótszych drożnych urządzeń odprowadzających i oczyszczających ścieki. Na koniec 2014 r. w gminie tej nie osiągnięto nawet 7 km długości drożnego układu sanitarnego; w tym samym roku gorzej rozwiniętą infrastrukturę kanalizacyjną miała tylko gmina Rudziniec.

⁵⁵ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

Wykres 14. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich powiatu gliwickiego w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy zgazyfikowane są miasto Toszek i 3 sołectwa: Pisarzowice, Pniów i Paczynka. Pozostałe miejscowości na terenie gminy nie posiadają systemu dostarczającego gaz do gospodarstw domowych.

Gaz wykorzystywany przez odbiorców służy do przygotowania posiłków, podgrzania wody użytkowej, czy też uzyskania ciepła grzewczego. Są to podstawowe czynności zaspokajające codzienne potrzeby ludzi. Jednakże, liczba osób korzystająca z dostaw gazu na terenie całej gminy zmniejszyła się. Rozpatrując dane poniżej widać, że liczba odbiorców gazu spadła w mieście Toszek, ale za to wzrosła na obszarze wiejskim.

Tabela 12. Liczba osób korzystająca z gazu w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w 2005 i 2014 roku

Jednostka osadnicza	2005 r.	2014 r.
gm. miejsko-wiejska	2 767	2 714
miasto Toszek	2 610	2 543
obszar wiejski	157	171

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pomimo, że liczba odbiorców gazu w ciągu 10 lat zmalała, to ogólne zużycie gazu wśród społeczeństwa całej gminy zwiększyło się. Co więcej, nastąpiła odwrotna sytuacja niż w przypadku opisanym powyżej, gdyż więcej gazu wykorzystano w mieście Toszek, a mniej na terenie wiejskim gminy.

Tabela 13. Zużycie gazu w tys. m³ w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w 2005 i 2014 r.

Jednostka osadnicza	2005	2014
gm. miejsko-wiejska	367,80	443,2
miasto Toszek	349,90	427,2
obszar wiejski	17,90	16,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Gmina miejsko-wiejska Toszek zaopatrywana jest w energię z sieci elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV. Wysyłana jest ona z krajowego systemu za pomocą najbliższych położonych elektrowni oraz Głównych Punktów Zasilania zlokalizowanych w Gliwicach i Pyskowicach. Zasilanie energetyczne do mieszkańców miasta Toszek dochodzi za pomocą linii średniego (20 kV) i niskiego napięcia w formie sieci kablowej. Z kolei do społeczności zamieszkującej tereny pozamiejskie energia dostarczana jest za pomocą linii napowietrznej⁵⁶.

Największe zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w mieście Toszku było w roku 2006 i wynosiło wówczas 3 167,00 MWh. W porównaniu do roku 2014, było to o 328 MWh więcej⁵⁷.

Zaopatrzenie w ciepło

Tereny gminy wiejskiej Toszek zaopatrywane są w ciepło pochodzące z indywidualnych urządzeń centralnego ogrzewania oraz z czystych nośników energii. Natomiast ciepło potrzebne do ogrzania budynków zlokalizowanych w obszarze głównego miasta gminy, jest dostarczane poprzez ciepłociągi miejskiej kotłowni lub wytwarzane jest dzięki prywatnym instalacji centralnego ogrzewania⁵⁸.

W roku 2013 prognozowano, że przyszła struktura rynku ciepłego analizowanej gminy będzie przedstawiać się będzie następująco:

- 35% – kotłownie lokalne opalane węglem,
- 50% – indywidualne i lokalne kotłownie gazowe,
- 10% – indywidualne i lokalne kotłownie olejowe,
- 5% – inne⁵⁹.

⁵⁶ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

⁵⁷ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Portal Informacyjny, <https://bdl.stat.gov.pl/>

⁵⁸ Projekt zmiany „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Toszek, Tom 1 – Uwarunkowania”, 2013; zatwierdzony uchwałą nr XIV/145/2011 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 23 listopada 2011.

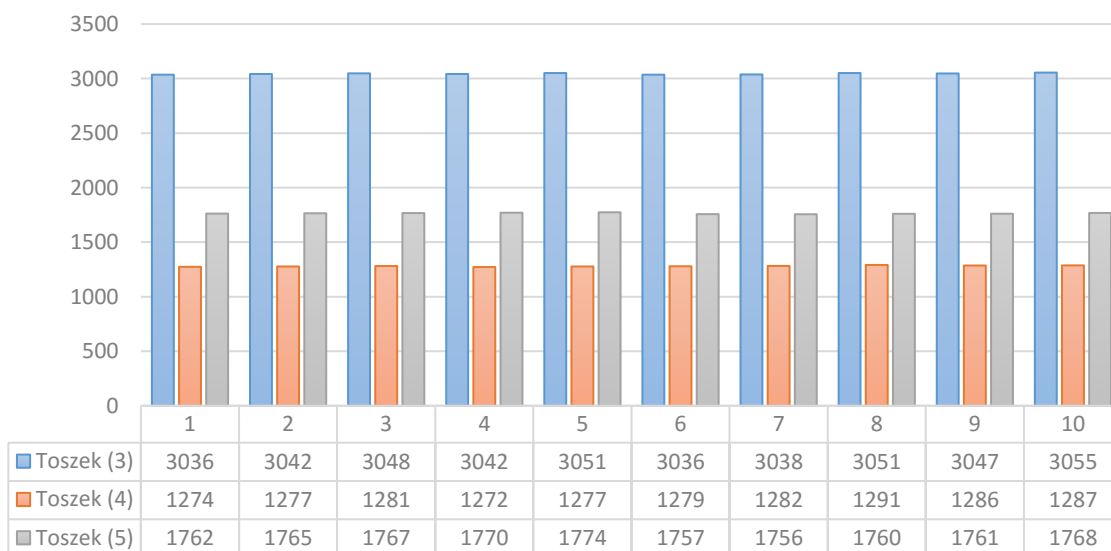
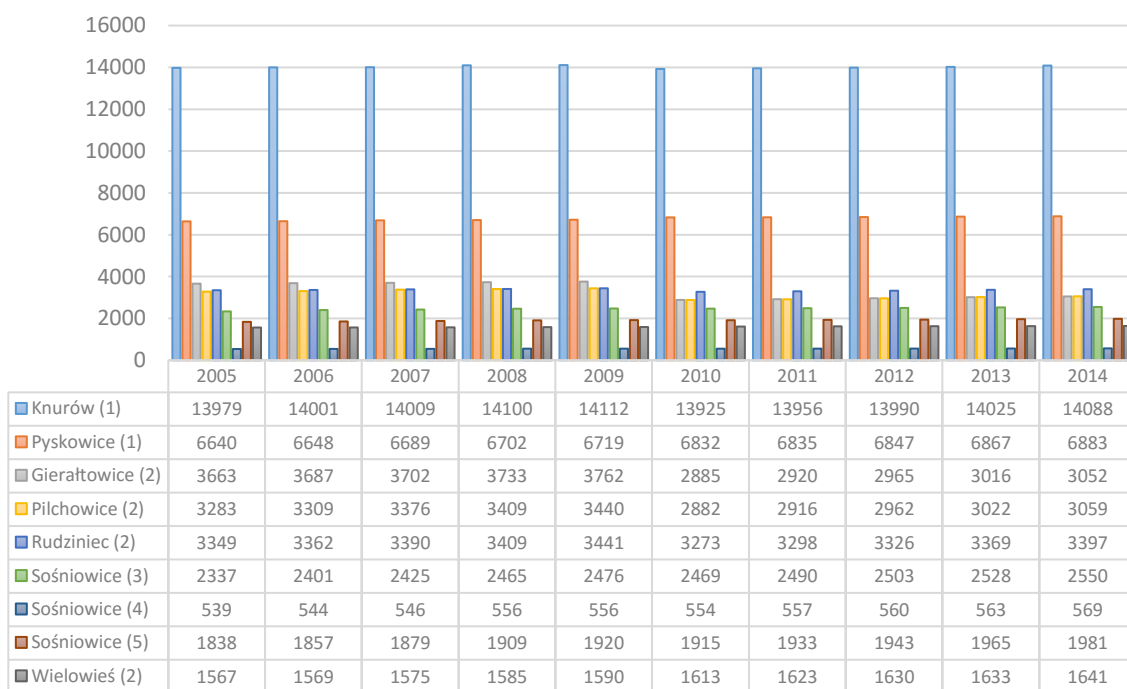
⁵⁹ j.w.

Mieszkalnictwo

Porównując zasób mieszkań dostępnych na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2005-2014, to widać, że ich liczba wzrosła niewiele (o 19 lokali, z czego 13 w mieście Toszek i 6 na obszarze wiejskim gminy).

Wykres 15. Wykres 16. Zasób mieszkaniowy w gminach i miastach powiatu gliwickiego w latach 2005-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkań tylko w miastach i gminach miejskich powiatu gliwickiego, zauważyć można, że mniej mieszkań niż w Toszku (1 287 szt. /2014r.) było tylko w miejscowości Sośńowice (569 szt. /2014r.), a więcej w gminie miejskiej Knurów (14 088

szt. /2014r.) i Pyskowice (6 883 szt. /2014r.). Pula budynków mieszkalnych w mieście Sośnicowice stanowiła zaledwie około 4% (2014 r.) zasobów lokali w gminie miejskiej Knurów. Co więcej, ta tendencja utrzymywała się przez cały okres 10 lat.

Rozpatrując powierzchnię użytkową mieszkań dla tych samych obszarów, co wymieniono powyżej, to sytuacja statystyczna miała się podobnie. Na tle powiatu gliwickiego największe powierzchnie lokali występowały w Knurowie i Pyskowicach. Miasto Toszek pozycjonowało na przedostatnim miejscu. Jednakże, to w Sośnicowicach od roku 2005 do 2014, powierzchnia użytkowa lokali zwiększyła się bardziej (o 7 745 m²) niż mieście Toszek (o 6 990 m²).

Tabela 14. Powierzchnia użytkowa mieszkań wybranych obszarów miejskich w powiecie gliwickim w latach 2005-2014

Gmina miejska (1) / miasto (4)	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Knurów (1)	771 284	774 958	777 710	787 222	790 915	785 303	790 127	795 421	800 939	807 950
Pyskowice (1)	378 998	380 923	385 051	387 395	390 154	400 331	401 323	403 265	406 613	408 831
Toszek (4)	92 285	93 044	93 785	93 495	94 192	96 302	96 902	98 012	98 897	99 275
Sośnicowice (4)	50 227	51 100	51 626	53 627	53 627	55 329	55 847	56 500	57 060	57 972

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.5. Podsumowanie diagnozy społeczno – gospodarczej gminy

Struktura ludności Gminy Toszek w ciągu ostatnich lat zmalała i na koniec 2014 roku zamieszkiwało ją 9 433 osób, z niewielką przewagą kobiet. Prawie 62 % ludności zasiedlała tereny wiejskie gminy. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) spadł o ponad 50%. W 2014 roku stanowili najmniej liczną grupę wiekową. Spadek liczby nastąpił także wśród kobiet (18-59 lata) i mężczyzn (18-64 lata) będących w wieku produkcyjnym. Przy czym stan liczebny osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni ≤ 65 lata, kobiety ≤ 60 lata) utrzymywał się na stałym poziomie.

W 2014 roku w gminie odnotowano ujemny przyrost naturalny o wartości -12, przy przewadze względnie stabilnej liczby zgonów nad spadającą liczbą urodzeń żywych. Tego samego roku procesy migracyjne ludności związanej z gminą Toszek rozkładały się następująco: zameldowania 119, wymeldowania 147; co w konsekwencji dało ujemne saldo migracji wynoszące -28 (większe dla mężczyzn -16).

Odnotowane zmiany demograficzne w analizowanej gminie miały możliwy wpływ na:

- spadek osób w gospodarstwach domowych, w tym bezdomnych, korzystających ze świadczeń OPS,
- spadek wskaźnika stwierdzonych przestępstw,

- niski procent uczniów przystępujących do egzaminów kończących szkołę podstawową i gimnazjum,
- wzrost zamożności mieszkańców,
- wzrost zagrożenia wśród społeczeństwa wynikający przede wszystkim z działań antropogenicznych degradujących środowisko przyrodnicze.

Nadrzędnym zadaniem Gminy Toszek jest zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków do życia poprzez zaspokojenie ich podstawowych potrzeb. Jest to bardzo ważne, zwłaszcza dla tych osób, które nie są w stanie sami zapewnić sobie i najbliższym z rodziny odpowiedniego bytu. Istotą zrównoważonego rozwoju gminy jest aktywne społeczeństwo, które będzie świadomie działać w każdej strefie życia. W związku z tym, gmina za cel strategiczny założyła sobie „poprawę jakości życia mieszkańców Gminy Toszek poprzez zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia w rozwoju gminy oraz rozwiązywania problemów społecznych”⁶⁰.

W latach 2012-2015 nastąpił wyraźny wzrost (o 14,15%) liczby podmiotów gospodarczych w gminie Toszek. W tym okresie liczba jednostek prawnych wykazywała stałą tendencję wzrostową. Charakterystyczne dla gospodarki omawianego terenu były: udział podmiotów tylko z sektora prywatnego oraz brak przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego.

Pomimo, że teren gminy jest typowo rolniczy, z pośród sekcji grup rodzajów działalności PKD, w 2015 roku największą rolę odgrywały sekcje handlu i usług. Do sekcji A, zawierającej m.in. branżę rolniczą, przynależało niewiele podmiotów gospodarczych, maksymalnie zarejestrowanych tego typu firm było 34.

W 2015 roku w gminie Toszek ponad 93% wszystkich podmiotów gospodarczych stanowiły te najmniejsze tzw. mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniają nie więcej niż 9 osób. Oprócz tego zarejestrowanych było 35 tzw. małych i 5 średnich przedsiębiorstw oraz 1 duże przedsiębiorstwo o maksymalnej liczbie 999 pracowników.

Sytuacja bezrobocia na terenie miejsko-wiejskiej gminy Toszek wahała się. Od roku 2005 do 2014 liczba osób niepracujących zmalała o prawie 38%. W ciągu 10 lat wśród bezrobotnych zawsze przeważały kobiety. Jednakże, spośród nich bezrobocie spadło o niemal połowę, gdzie u mężczyzn utrzymywało się na podobnym poziomie.

Ponadto, w gronie bezrobotnych duży odsetek stanowiły osoby o wykształceniu zawodowym. Konsekwencją niskiego wykształcenia mieszkańców gminy Toszek była i w dalszym ciągu jest trudność podjęcia przez nich pracy. Długotrwałe bezrobocie często skutkuje pojawieniem się

⁶⁰ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Toszek na lata 2016-2030. Ośrodek Pomocy Społecznej, Toszek 2015.

zjawiska ubóstwa. Osoby pogrążone w nędzy przeważnie izolują się od społeczeństwa, popadają w alkoholizm czy też stają się sprawcami bądź ofiarami przemocy w rodzinie.

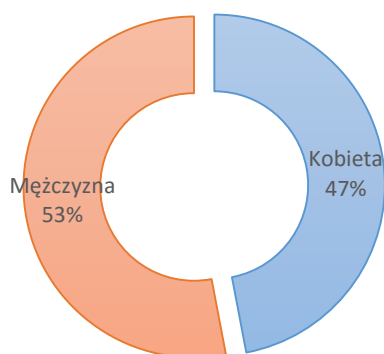
Zazwyczaj jedyną pomocą dla osób bezrobotnych, mieszkających na terenie gminy, jest zasiłek pieniężny przydzielany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku. Instytucja ta realizuje różnego rodzaju programy, które mają na celu przede wszystkim aktywizację biernych mieszkańców.

4. Wyniki przeprowadzonych działań

4.1. Wyniki badań ankietowych

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego dokumentu udział wzięło łącznie 200 osób, w tym 94 kobiety (47%) oraz 106 mężczyzn (53%).

Wykres 17. Płeć respondentów

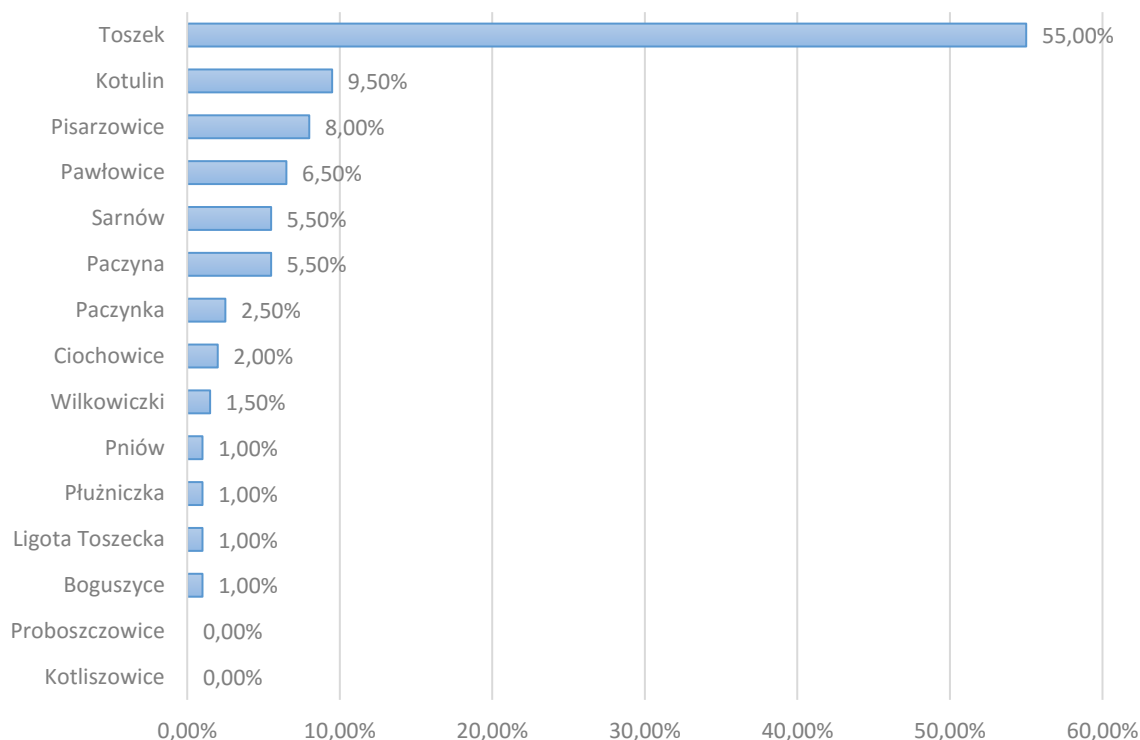

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Ponad połowę badanych stanowili mieszkańcy Toszka (55,00%, tj. 110 osób). Nieco mniejszy udział przypadł na osoby zamieszkałe w Kotulinie (10,00%), Pisarzowicach (8%), Pawłowicach (7,00%) oraz Sarnowie i Paczynie (po 6,00%). Pojedynczy respondenci jako miejsce swojego zamieszkania podali Paczynkę, Ciochowice, Wilkowiczki, Pniów, Płużniczkę, Ligotę Toszecką oraz Boguszyce. Wśród badanej populacji nie odnotowano przedstawicieli Proboszczowic i Kotliszowic.

Wykres 18. Miejsce zamieszkania respondentów

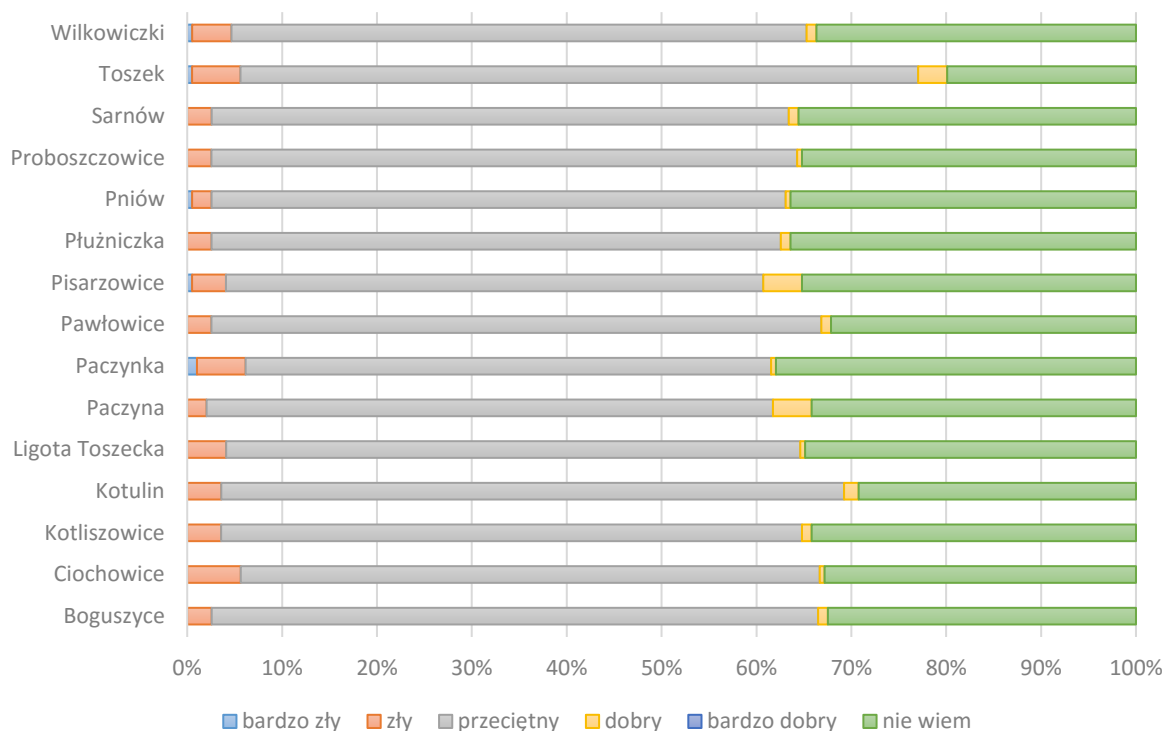

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Ankietowani zostali poproszeni o ogólną ocenę stanu społeczno-gospodarczego poszczególnych miejscowości na terenie gminy. I tak, najwięcej not pozytywnych przypisano: Pisarzowicom (4,1%-odsetek odpowiedzi „dobry”) oraz Paczynie (4,1%). Zaznaczyć należy, że respondenci nie ocenili stanu żadnej z miejscowości jako „bardzo dobrego”. Na stosunkowo złą sytuację wskazywano w: Paczynie (6,1%-suma odpowiedzi „bardzo zły” i „zły”), Ciochowicach (5,6%), Toszku (5,6%) i Wilkowiczkach (4,7%). Ponad połowa badanych (55%-70%) uważa ogólny stan miejscowości na terenie gminy za przeciętny. Warto zwrócić również uwagę na wysoki odsetek odpowiedzi „nie wiem”, co wskazuje na brak wiedzy i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

Wykres 19. Ogólna ocena stanu społeczno-gospodarczego poszczególnych miejscowości

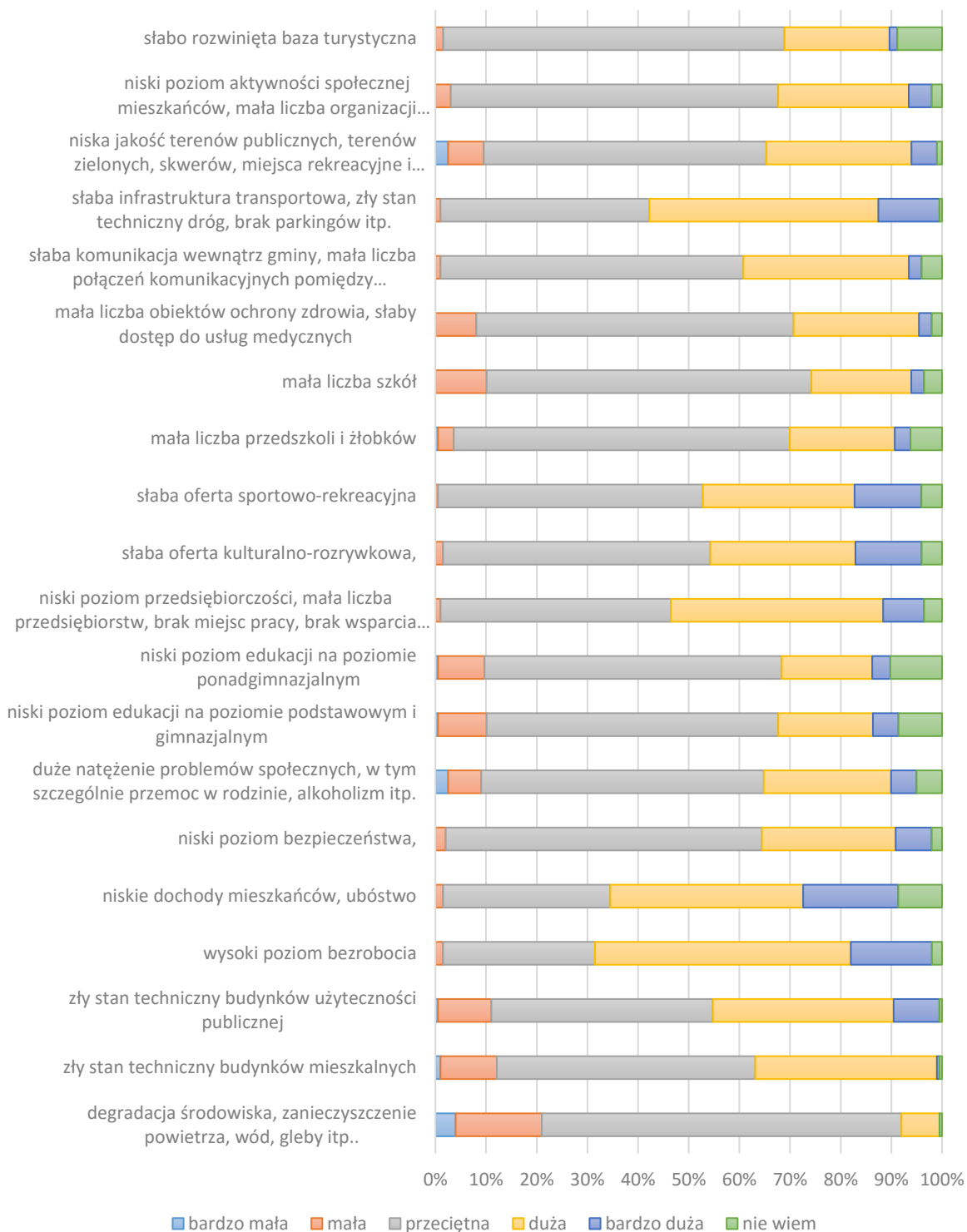

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Za największy problem gminy Toszek mieszkańcy biorący udział w badaniu uznali wysoki poziom bezrobocia (66,5% wskazało, że skala problemu jest „bardzo duża” lub „duża”). Równie często wskazywano na niskie dochody mieszkańców, ubóstwo (56,9%) oraz słabą infrastrukturę transportową, zły stan dróg i brak parkingów (57,3%). Do poważniejszych problemów dotyczących gminy (według jej mieszkańców) zaliczyć należy także niski poziom przedsiębiorczości, małą liczbę przedsiębiorstw, brak pracy i wsparcia dla przedsiębiorców (50,00%) oraz słabą ofertę sportowo-rekreacyjną (43,2%). Wśród wszystkich wskazywanych problemów znalazły się również takie, których skala na terenie gminy jest bardzo mała lub mała. W tym zakresie wymienić należy: degradację środowiska, zanieczyszczenie powietrza, wód, gleby itd., małą liczbę szkół oraz niski poziom edukacji (zarówno na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, jak i ponadgimnazjalnym). Szczegółowe dane zawiera poniższy wykres.

Wykres 20. Proszę ocenić skalę występowania poszczególnych problemów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Za najważniejszy problem gminy (w ramach którego należy podjąć działania rewitalizacyjne) mieszkańcy uznali zły stan techniczny dróg i chodników (148 wskazań). Wysoka liczba odpowiedzi dotyczyła również małej liczby miejsc pracy i bezrobocia (35) i ogólnej niedostatecznej jakości życia na terenie gminy związanej z małą liczbą lokali handlowo-

usługowych czy terenów zielonych (18). Pojedyncze wskazania związane były również ze zbyt małą liczbą miejsc do rekreacji, złym stanem technicznym zabytków i budynków mieszkalnych, zbyt małą liczbą elementów małej architektury i parkingów czy ubogą ofertą kulturalno-rozrywkową. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 15. Jaki jest najpoważniejszy problem Pana/i miejscowości, w ramach których należy podjąć działania rewitalizacyjne?

PROBLEM	LICZBA WSKAZAŃ
Zły stan techniczny dróg i chodników	148
Bezrobocie	35
Ogólna niedostateczna jakości życia w mieście (zbyt mała liczba lokali handlowo-usługowych, terenów zielonych itd.)	18
Zbyt mała liczba miejsc rekreacyjnych	8
Wszystko mi odpowiada/ nie wiem	8
Zaniedbane zabytki i budynki	7
Zbyt mała liczba elementów małej architektury (kosze na śmieci, ławeczki)	7
Zbyt mała liczba parkingów	6
Uboga oferta edukacyjna i zbyt mała liczba szkół	4
Słaba oferta kulturalno-rozrywkowa	3
Alkoholizm	2
Złe traktowanie zwierząt	2
Mała liczba kolektorów słonecznych	2
Przestarzały system ogrzewania mieszkań	1
Zbyt mała liczba patroli policyjnych	1
Zbyt mało pomocy związanej z dotacjami europejskimi	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Wśród przykładowych działań/inwestycji, które zdaniem mieszkańców powinny zostać podjęte na terenie gminy najczęściej wskazywano na budowę/remont dróg i chodników (102 wskazania). Okazuje się, że naprawa infrastruktury drogowej jest dla badanych sprawą najpilniejszą. Duża liczba odpowiedzi dotyczyła również budowy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (siłowni pod chmurką, zagospodarowanie parków, budowa basenu – 41 wskazań), zwiększenia liczby miejsc pracy (28 wskazań) oraz poszerzenia oferty kulturalno-rozrywkowej gminy (22 wskazania). Istotnym działaniem jest także budowa parkingów (18 wskazań) i poprawa stanu technicznego zabytków i budynków mieszkalnych (15 wskazań). Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela. Wśród odpowiedzi innych znalazły się m.in. budowa większej liczby szkół, nie wiem/ trudno powiedzieć czy wprowadzenie oferty szkół policealnych.

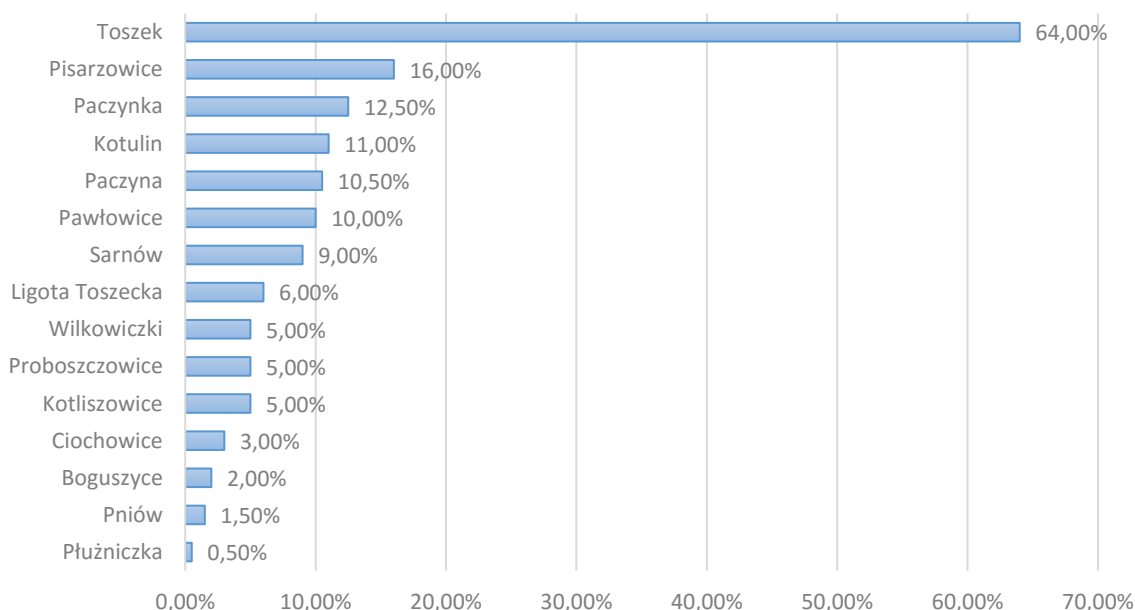
Tabela 16. Przykładowe działania/inwestycje, które Pana/i zdaniem trzeba podjąć na terenie Pana/i miejscowości w celach rewitalizacyjnych

PRZYKŁADOWE DZIAŁANIA INWESTYCYJNE	LICZBA WSKAZAŃ
Budowa/remonty dróg i chodników	102
Budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (m.in. siłownie pod chmurką, basen)	41
Zwiększenie liczby miejsc pracy	28
Poszerzenie oferty kulturalno-rozrywkowej	22
Budowa parkingów	18
Poprawa stanu technicznego zabytków i budynków mieszkalnych	15
Poprawa ogólnej jakości życia w mieście (zwiększenie liczby lokali handlowo-usługowych, terenów zielonych itd.)	13
Zwiększenie liczby solarów i eliminacja przestarzałych systemów ogrzewania	12
Poprawa bezpieczeństwa na ulicach	9
Inne	8
Poprawa połączeń komunikacyjnych	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Mieszkańców poproszono o wskazanie miejscowości na terenie gminy, w których działania z zakresu rozwoju społecznego są najbardziej potrzebne. Ponad połowa wszystkich wskazań (64,0%) dotyczyła Toszka. Miejscowość ta znacznie wyróżnia się na tle pozostałych. Poza Toszkiem często wskazywano również na Pisarzowice (16,0%), Paczynkę (12,5%), Kotulin (11,0%), Paczynę (10,5%) oraz Pawłowice (10,0%). Najmniej działań z zakresu wsparcia rozwoju społecznego wymaga, zdaniem badanych, miejscowość Płużniczka.

Wykres 21. W jakich miejscowościach gminy działania z zakresu wsparcia rozwoju społecznego są najbardziej potrzebne? Pytanie wielokrotnego wyboru, wyniki nie sumują się do 100%

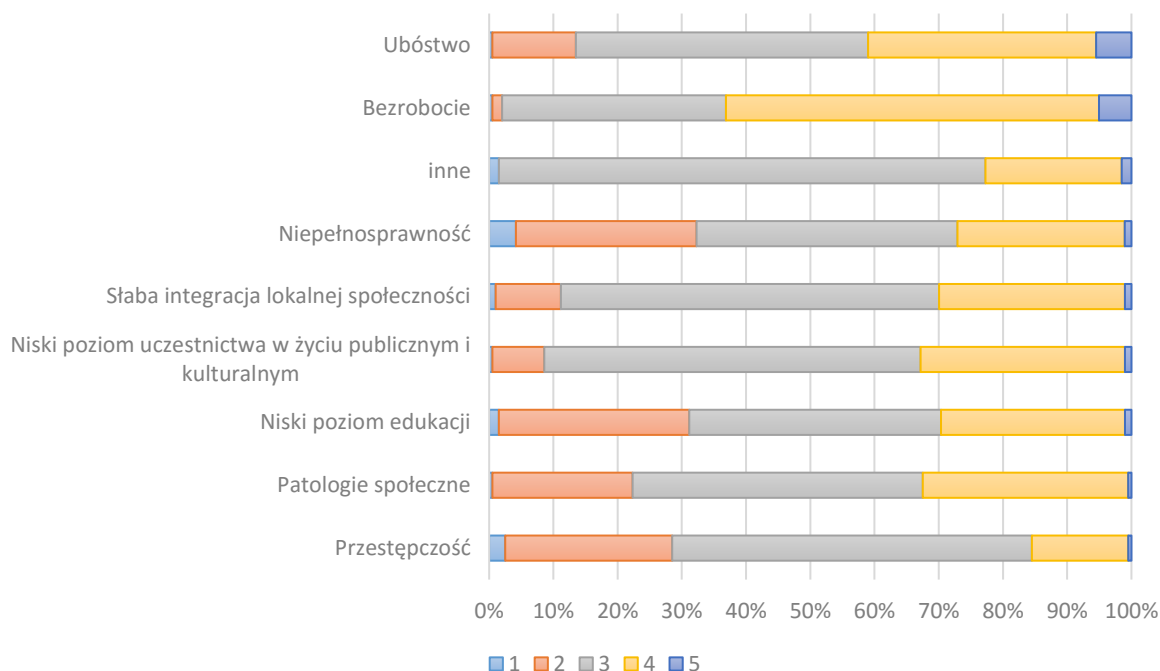

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Badani za jeden z najistotniejszych problemów społecznych na terenie gminy uważają bezrobocie (63,2% - suma ocen 4 i 5). Wysokie noty przypisano również ubóstwu (41,0%), niskiemu poziomowi uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym (32,9%) oraz patologiom społecznym (32,5%).

Wykres 22. Proszę ocenić najważniejsze problemy społeczne występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze według skali

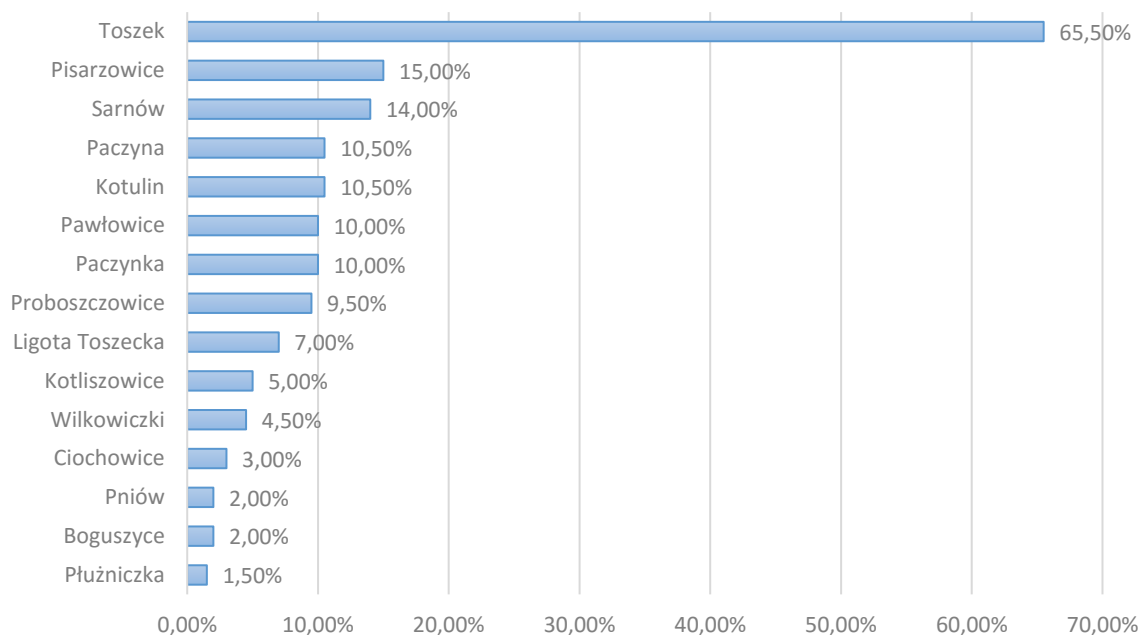

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Poza działaniami z zakresu wsparcia społecznego, ankietowanych zapytano również o to jaką miejscowość wymaga podjęcia przedsięwzięć na rzecz wsparcia rozwoju gospodarczego. Mieszkańcy byli zgodni i ponad połowa z nich wskazała na Toszek (65,5%). Do częściowo wymienianych miejscowości zaliczyć należy również: Pisarzowice (15,0%), Sarnów (14,0%), Paczynę i Kotulin (po 10,5% wskazań) oraz Pawłowice i Paczynkę (po 10,0% wskazań).

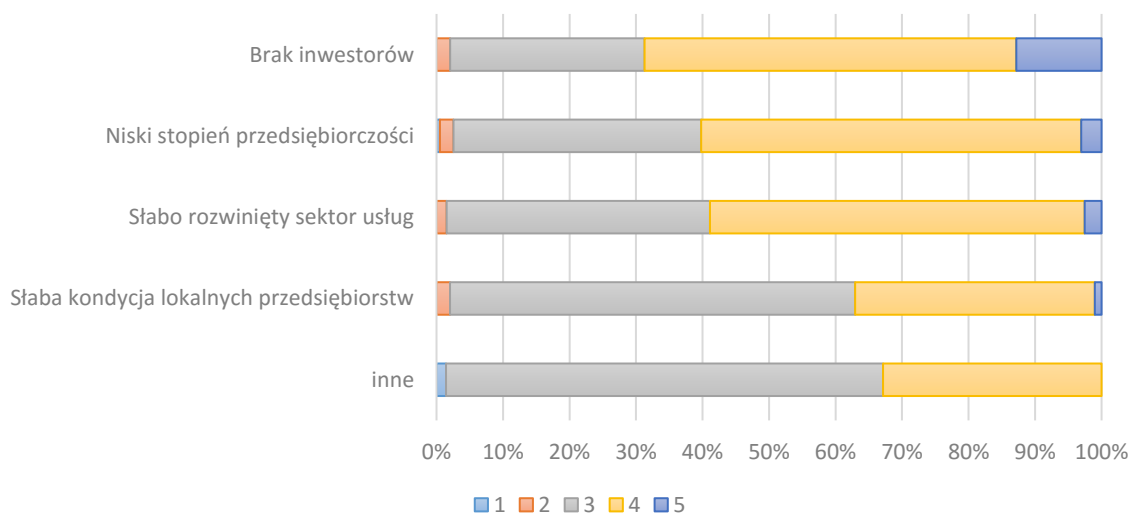
Wykres 23. W jakich miejscowościach gminy działania z zakresu wsparcia rozwoju gospodarczego są najbardziej potrzebne?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Za najważniejszy problem gminy w obszarze gospodarczym uznano brak inwestorów (na tę odpowiedź wskazało prawie 7 na 10 badanych). Istotny jest także niski stopień przedsiębiorczości (60,2% - suma ocen 5 i 4) i słabo rozwinięty sektor usług (58,9%). Najkorzystniej w odpowiedziach respondentów wypada kondycja lokalnych przedsiębiorstw.

Wykres 24. Proszę ocenić najważniejsze problemy gospodarcze występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze według skali: 1-najmniej istotny, 2 - raczej nieistotny, 3 - trudno powiedzieć, 4 - raczej istotny, 5 - najbardziej istotny

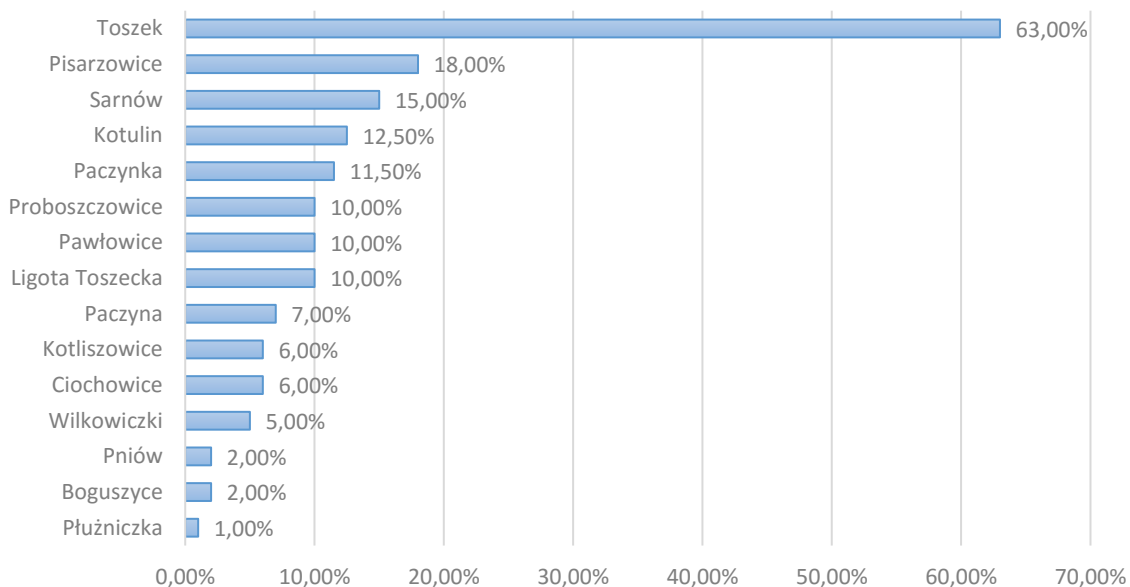
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Zdaniem mieszkańców miejscowością, która w pierwszej kolejności wymaga podjęcia działań z zakresu modernizacji lub budowy nowej infrastruktury jest Toszek. Wskazało na niego aż 63,0% badanych. Poza Toszkiem wysoki odsetek odpowiedzi dotyczył również miejscowości

Pisarzowice (18,0%), Sarnów (15,0%), Kotulin (12,5%), Paczynka (11,5%) oraz Proboszczowice, Pawłowice i Ligota Toszecka (po 10,0% wskazań).

Wykres 25. W jakich miejscowościach gminy działania z zakresu modernizacji lub budowy nowej infrastruktury są najbardziej potrzebne

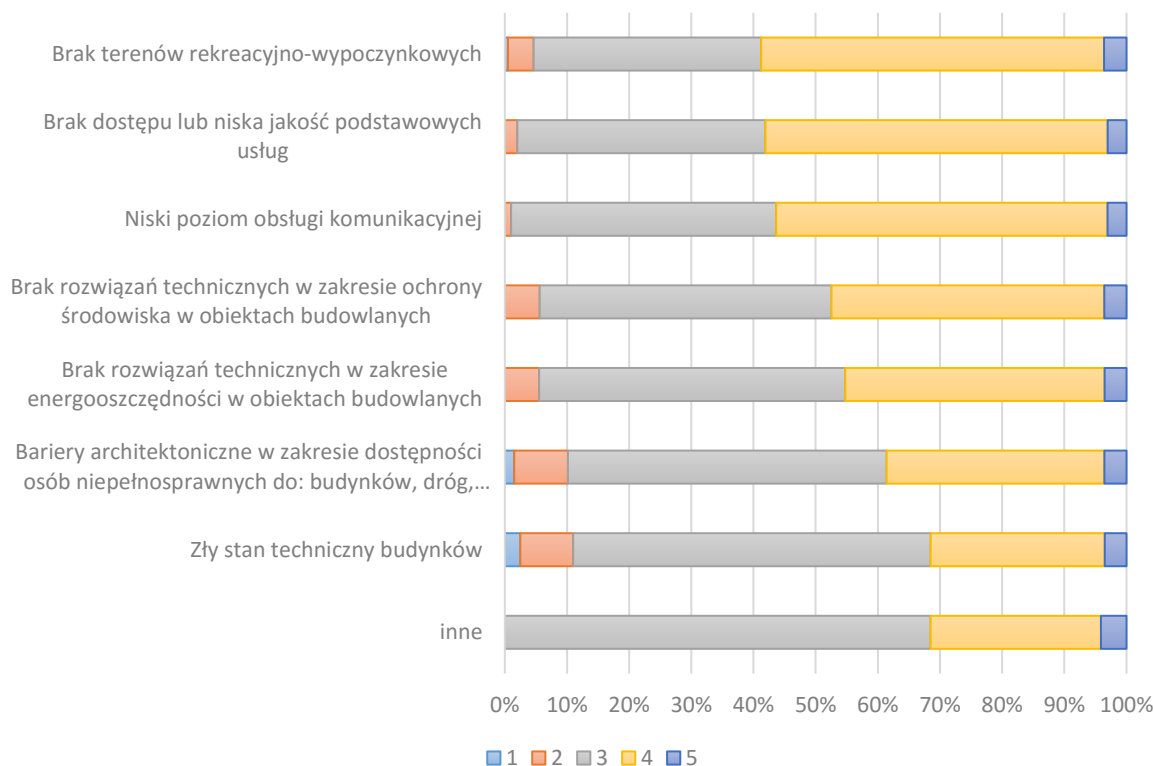

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Za najważniejszy problem przestrzenno-funkcjonalny oraz techniczny uznano brak terenów rekreacyjno-wypoczynkowych (58,8% - suma wskazań na oceny 4- „raczej istotny” i 5- „najbardziej istotny”). Równie często wskazywano na brak dostępu lub niską jakość podstawowych usług (58,1%) i niski poziom obsługi komunikacyjnej (56,3%). Szczegółowe dane przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 26. Proszę ocenić najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne oraz techniczne występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze według skali: 1-najmniej istotny, 2 - raczej nieistotny, 3 - trudno powiedzieć, 4 - raczej istotny, 5 - najbardziej istotny

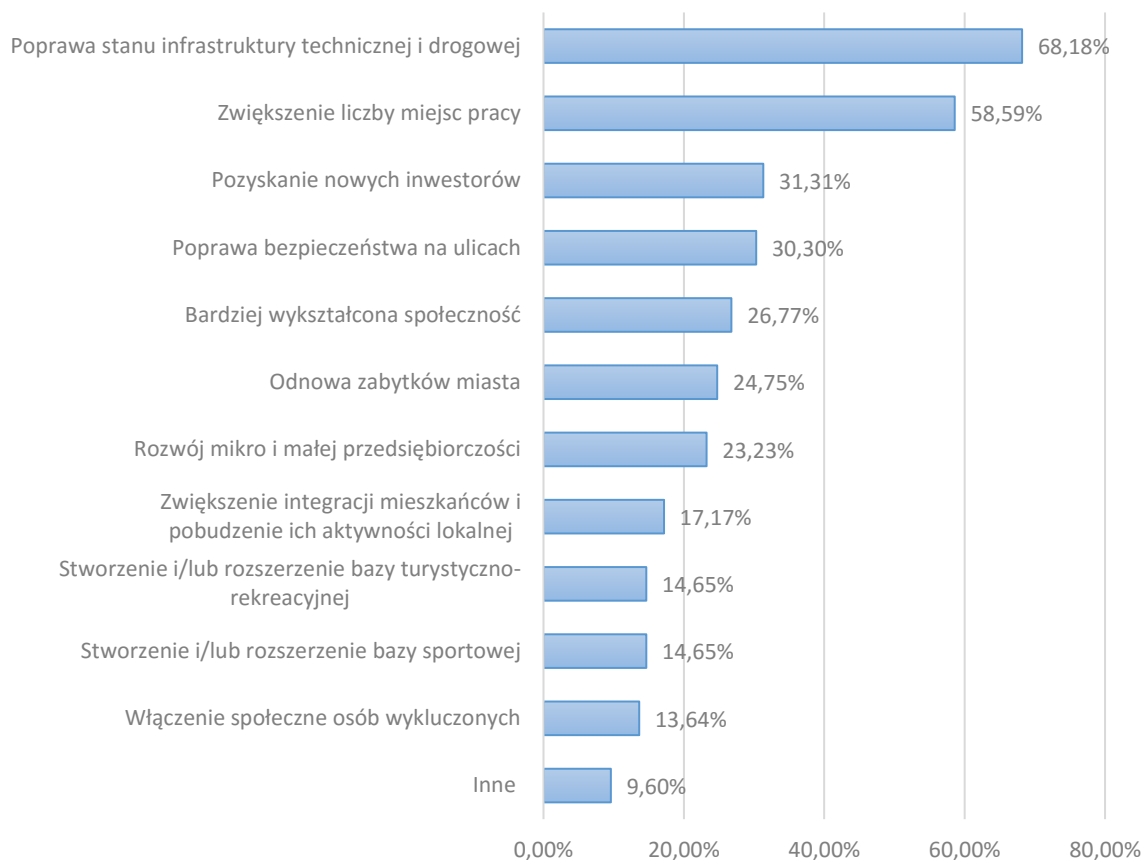

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Efektami przeprowadzonego procesu rewitalizacji powinna być zdaniem badanych przede wszystkim poprawa stanu infrastruktury drogowej i technicznej (na tę odpowiedź wskazywało prawie 7 na 10 badanych – 68,2%). Istotne jest również zwiększenie liczby miejsc pracy i jednocześnie spadek bezrobocia (58,6%), a poza nim: pozyskanie nowych inwestorów (31,3%), poprawa bezpieczeństwa na ulicach (30,3%), bardziej wykształcona społeczność (26,8%), odnowa zabytków miasta (24,8%) oraz rozwój mikro i małej przedsiębiorczości (23,2%). Rzadziej wskazywano na takie efekty jak zwiększenie integracji mieszkańców, rozszerzenie bazy sportowej czy włączenie społeczne osób wykluczonych. Wśród innych pojawiały się: naprawa mostu, budowa placu zabaw, wyższe płace czy montaż solarów.

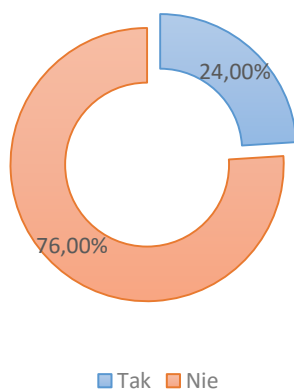
Wykres 27. Jakie najważniejsze efekty, według Pani/Pana powinny zostać osiągnięte w wyniku przeprowadzonego procesu rewitalizacji? Pytanie wielokrotnego wyboru, wyniki nie sumują się do 100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

Ankietowanych zapytano również o to czy pracują na terenie gminy. Spośród 200 osób 48 (24,0%) wskazało odpowiedź pozytywną, natomiast 152 (76,0%) negatywną. Świadczyć to może o niewystarczającej liczbie miejsc pracy na terenie gminy lub bardziej korzystnych warunkach zatrudnienia poza nią.

Wykres 28. Czy pracuje Pan/i na terenie gminy Toszek?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=200.

4.2. Sprawozdanie z warsztatów strategicznych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji

W ramach prac nad opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji powołane zostały grupy robocze, których zadaniem było wypracowanie założeń i celów Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek podczas warsztatów strategicznych. Warsztaty strategiczne grup roboczych odbyły się zgodnie z harmonogramem:

- Komisja ds. społecznych – 16.06.2016r.
- Komisja ds. gospodarczych -20.06.2016r.
- Komisja ds. środowiskowych – 20.06.2016r.
- Komisja ds. infrastruktury – 20.06.2016r.
- Komisja ds. przestrzennych – 22.06.2016r.

Dodatkowo podczas warsztatów strategicznych dla społeczności lokalnej, które odbyły się dnia 21 kwietnia 2016 oraz 13.09.2016r roku mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania propozycji działań w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji. Poniższa tabela jest zbiorczym zestawieniem projektów.

Tabela 17. Propozycje mieszkańców zgłoszone na warsztatach strategicznych w dniu 21.04.2016

Przedmiot rewitalizacji	Źródła dofinansowania	Termin realizacji
Historia Toszka w wydaniu książkowym, roczniki toszeckie	PROW	-
Parking przy zamku za starym młynem	RPOWSL	-
Wypożyczalnia rowerów (rajdy szlakami Toszka)	PROWSL	-
Bezpieczeństwo ścieżek rowerowych	PROW/RPOWSL	-
Niska emisja – odnawialne źródła energii, okaucjowanie plastiku, spalanie tylko dobrego węgla, współfinansowanie nowych, bardziej ekologicznych kotłów	WFOŚ/RPOWSL	-
Turystyka sentymentalna (otwarcie na inne miasta, lotnisko)	PROW/RPOWSL	-
Rewitalizacja terenu wokół zamku:	RPOWSL/MINISTERSTWO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	-
Umożliwić obejście całego terenu wokół zamku	RPOWSL/PROW	-
Mini muzeum z wejściem do zamku	PROW/ MINISTERSTWO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	-
Dolny Pałac jako budynek społeczny, kulturalny itp.	PROW/ MINISTERSTWO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	-
Rewitalizacja Domku Bractwa Strzeleckiego	PROW/ MINISTERSTWO DZIEDZICTWA	-

	KULTUROWEGO	
Park Kulturowy (wokół zamku, przy cmentarzu)	PROW	-
Rewitalizacja parku przy cmentarzu i parku pod zamkiem – połączyć parki (ścieżka zdrowia, ścieżka nording walking, huśtawki)	PROW/RPOWSL	-
Rewitalizacja wieży ciśnień	RPOWSL	-
Rewitalizacja toszeckiego browaru	RPOWSL	-
Rewitalizacja pomnika przy przychodni	PROW	-
Rewitalizacja zegarów na ratuszu	PROW	-
Zmiana stanu komunikacji miejskiej (punkt przesiadkowy przy dworcu)	ZIT	-
Podziemia zamku	MINISTERSTWO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO/RPOWSL	-
Mieszkania chronione dla osób starszych	ZIT	-
Park rozrywki dla rodzin z elementami legendy Toszka	RPOWSL	-
Park linowy	PROW	-
Szpital i teren wokół szpitala	PROW	-
Wyeksponować pomniki przyrody w parku	PROW	-
Adaptacja parku na Dolinę Sportu (stary projekt)	RPOWSL	-
Spyw kajakowy po potoku toszeckim	PROW	-
Górka saneczkowa i na narty	PROW	-
PROJEKTY URZĘDOWE		
Przedmiot rewitalizacji	Źródła dofinansowania	Termin realizacji
Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na utworzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	ZIT	2016 – 2017
Z przedsiębiorczością na TAK	ZIT	2017
Parkuj i jedź	ZIT	2017 – 2019
Likwidacja istotnych problemów społecznych... (modernizacja świetlic sołeckich)	ZIT	2017 – 2018
Droga do przedsiębiorczości	ZIT	2018
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców (sołeckie programy aktywności lokalnej)	ZIT	2018 – 2019
Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie	PROW	2017

kompleksowej oferty turystycznej		
Zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę integracyjnego placu zabaw i rekreacji	PROW	2017
Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych podczas warsztatów.

4.3. Sprawozdanie z konsultacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji

W ramach konsultacji dotyczących Lokalnego Programu Rewitalizacji, które odbyły się dnia 28 czerwca 2016 roku, poproszono mieszkańców o wskazanie mocnych stron gminy Toszek. Uczestnicy spotkania podkreślali:

- zamek w Toszku,
- potencjał turystyczny przejawiający się w walorach krajobrazowych, ścieżkach rowerowych,
- gospodarstwa agroturystyczne położone na terenie gminy,
- tranzytowe położenie Toszka (przez gminę przechodzi DK 94 oraz linia kolejowa relacji Gliwice – Opole; w niewielkiej odległości od gminy znajdują się autostrady A1 i A4),
- rynek w Toszku,
- architektura sakralna oraz 700-letnia historia miasta,
- dobra infrastruktura medyczna: przychodnie, apteki itd.,
- produkty regionalne np. miody,
- działalność na terenie gminy firm z branży rolno-spożywczej np. „Marciniszyn”, „Klimowicz”,
- bliskość aglomeracji śląskiej (Gliwice, Zabrze, Bytom, Katowice, Ruda Śląska),
- potencjał artystyczny: dwie orkiestry, amatorski chór, mažoretki,
- wysoki poziom edukacji w gminie (wielkość szkół, szczególnie w sołectwach są to niewielkie placówki),
- atrakcyjność gminy w aspekcie osiedlania się osób z aglomeracji śląskiej,
- obecność organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń prowadzących działalność sportową (podczas konsultacji uczestnicy podkreślali potrzebę powstania Centrum Organizacji Pozarządowych),
- niski poziom bezrobocia na terenie gminy,
- komunikacja publiczna (przy dworcu kolejowym planowana jest budowa centrum przesiadkowego).

Mieszkańcy podkreślali również potrzebę promocji produktów regionalnych w formule np. kiermaszu. Uznano, że walory gminy są dobrą bazą do stworzenia na ich podstawie spójnej

strategii promocji. Poza mocnymi stronami uczestników poproszono również o wskazanie słabych. Wśród nich znalazły się:

- komunikacja publiczna – przede wszystkim liczba połączeń międzygminnych oraz niepewność związana z powstaniem Metropolii Śląskiej i nowym komunalnym związkiem odpowiedzialnym z transport publiczny,
- mało atrakcyjna oferta edukacyjna na poziomie ponadgimnazjalnym.

Efektem konsultacji było również wypracowanie projektów, które powinny zostać zrealizowane w ramach rewitalizacji. Mieszkańcy uznali, że istotne jest wsparcie organizacji pozarządowych (zgłoszono propozycję utworzenia Centrum Organizacji Pozarządowych), w celu poszerzenia ich oferty oraz utworzenia długofalowej strategii działań. Ponadto znaczenie ma utworzenie miejsc spotkań dla osób starszych, a także rewitalizacja infrastrukturalna i społeczna ulicy Strzeleckiej w Toszku. Wskazywano również na „niedokończony budynek” w Paczynie, który docelowo ma być przeznaczony na mieszkania komunalne oraz „trwałą ruinę” w Pniowie, czyli ruiny pałacu znajdującego się obecnie w rękach prywatnych. Mieszkańcy chcieliby żeby obiekt został udostępniony turystom i stanowił kolejną atrakcję gminy. Ostatnią z zgłaszanych propozycji było utworzenie w każdym sołectwie świetlicy.

5. Analiza SWOT

Celem analizy SWOT (*strengths-weaknesses-opportunities-threats*) jest identyfikacja i analiza czynników w kontekście ustalonego celu oraz wskazanie najlepszych rozwiązań, wytyczenie kierunków działania przy jednoczesnym wykorzystaniu szans i mocnych stron, a także minimalizacji zagrożeń i słabych stron analizowanego podmiotu. Przystępując do analizy SWOT należy wskazać czynniki, które mogą wpływać na funkcjonowanie analizowanego podmiotu. Następnie należy posegregować je w cztery grupy:

- grupa 1: mocne strony (*strengths*, „S”) - czynniki wewnętrzne, cechy, które stanowią atuty, zalety, przewagę analizowanego podmiotu
- grupa 2: słabe strony (*weaknesses*, „W”) - czynniki wewnętrzne, cechy, które są słabszą stroną analizowanego podmiotu, bariery, wady
- grupa 3: szanse (*opportunities*, „O”) - czynniki zewnętrzne, cechy otoczenia, które stwarzają szansę korzystnej zmiany analizowanego podmiotu
- grupa 4: zagrożenia (*threats*, „T”) - czynniki zewnętrzne, cechy otoczenia, które stwarzają niebezpieczeństwo zmian niekorzystnych dla analizowanego podmiotu

Analiza SWOT bazuje na identyfikacji poszczególnych czynników za pomocą kryterium czasu ich występowania (obecne/ przyszłe) i charakteru oddziaływania danego czynnika (pozytywne/ negatywne). Ze względu na zakres przedmiotowy i cel opracowania dokumentu zdecydowano się przyjąć założenia:

- mocne strony uznaje się wyłącznie te czynniki, które mają charakter wewnętrzny i pozytywny;
- słabe strony uznaje się wyłącznie te czynniki, które mają charakter wewnętrzny i negatywny;
- szanse uznaje się wyłącznie te czynniki, które mają charakter zewnętrzny i pozytywny;
- zagrożenia uznaje się wyłącznie te czynniki, które mają charakter zewnętrzny i negatywny.

Tabela 18. Analiza SWOT

ROZWÓJ PRZESTRZENNY	
Mocne strony	Słabe strony
• Atrakcyjne obiekty zabytkowe • Zróżnicowana struktura obiektów objętych ochroną prawną • Zamek w Toszku jako atrakcja turystyczna, element dziedzictwa kulturowego i instytucja kultury lokalnej • Obecność szlaków turystycznych na terenie gminy (Szlak Powstańców Śląskich, Szlak Okrężny Wokół Gliwic i Szlak, Stulecia Turystyki, Via Regia) • Dostępność działek publicznych i prywatnych pod budownictwo mieszkaniowe • Dobrze rozwinięta infrastruktura komunalno-techniczna (dostęp do wodociągów, kanalizacji itd.) • Rozwój gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy oraz wytwórstwo lokalnych produktów • Duży stopień lesistości terenu oraz powierzchni obszarów zielonych na terenie gminy • Własne ujęcie wody	• Niewystarczająca liczba remontów obiektów zabytkowych • Niska jakość dróg i chodników na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
• Bogactwo zasobów przyrodniczych i obiektów zabytkowych stwarza możliwości w rozwoju branży	• Biurokratyzacja procesu pozyskiwania środków zewnętrznych • Zanieczyszczanie środowiska przez

turystycznej • Rozwój „turystyki sentymentalnej” (odwiedziny osób, które wyjechały z gminy w latach 70 i 80 do Niemiec) • Bliskość aglomeracji śląskiej (Gliwic, Zabrze, Bytom, Katowice, Ruda Śląska) • Zewnętrzne źródła finansowania w zakresie rewitalizacji dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego • Rozwój współpracy międzygminnej • Kultywowanie i promocja tradycji lokalnych • Rozwój szlaków turystycznych	położone w niedalekiej odległości od gminy zakłady Aglomeracji Górnośląskiej i Zakłady Chemiczne w Kędzierzynie-Koźlu i Blachowni Śląskiej
ROZWÓJ SPOŁECZNY	
Mocne strony	Słabe strony
• Dostateczna infrastruktura medyczna (przychodnie zdrowia, apteki itd.) • Aktywna działalność organizacji pozarządowych i grup nieformalnych • Dobra infrastruktura edukacyjna na poziomie podstawowym i gimnazjalnym • Niski poziom bezrobocia • Spadek wskaźnika stwierdzanych przestępstw • Potencjał artystyczny gminy (dwie orkiestry, amatorski chór, mažoretki) • Dostępność do terenów pod budownictwo mieszkaniowe, sprzyjające warunki osiedlania się ludności z pobliskich aglomeracji • Atrakcyjne warunki krajobrazowo-przyrodnicze sprzyjające rozwojowi różnych form rekreacji i wypoczynku.	• Mała liczba placówek wczesnoedukacyjnych dla dzieci (1 przedszkole, 1 żłobek) • Brak placówek edukacyjnych ponadgimnazjalnych • Brak zasobów mieszkań komunalnych • Zjawisko bezrobocia ukrytego na obszarach wiejskich • Negatywne procesy demograficzne (starzenie się społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny) • Ujemne saldo migracji na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
• Bliskość ośrodków szkolnictwa wyższego (Politechnika Śląska)	• Bogatsza oferta kulturalna większych jednostek znajdujących się w pobliżu

• Rozwój ekonomii społecznej • Budowanie partnerstw wewnątrz gminy i poza nią • Możliwość wykorzystania środków finansowych na rzecz organizacji wydarzeń kulturalnych o charakterze masowym, • Możliwość rozwoju funkcji kulturalnych i społecznych dzięki modernizacji obiektów użyteczności publicznej	gminy • Migracja osób młodych do większych ośrodków lub za granicę • Niż demograficzny • Duża biurokracja towarzysząca pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych
ROZWÓJ GOSPODARCZY	
Mocne strony	Słabe strony
• Działalność firm z branży rolno-spożywczej na terenie gminy • Atrakcyjne położenie geograficzne (bliskość dużych aglomeracji miejskich) • Dobra dostępność komunikacyjna (bliska odległość od autostrady i portu lotniczego; drogi krajowe i wojewódzkie; linie kolejowe) • Atrakcyjne warunki krajobrazowo-przyrodnicze sprzyjające rozwojowi różnych form turystyki, rekreacji, wypoczynku i związanej z nimi działalności gospodarczej	• Mała liczba wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych • Mała liczba podmiotów gospodarczych (w porównaniu do średniej powiatowej) • Brak przygotowanych terenów inwestycyjnych • Brak przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego
Szanse	Zagrożenia
• Powstawanie grup kooperacyjnych i producenckich oraz innych grupowych form działalności w rolnictwie • Wysoki potencjał inwestycyjny regionu • Rozwój wyspecjalizowanej ekologicznej produkcji rolnej • Rozwój agroturystyki w oparciu o infrastrukturę rekreacyjno-wypoczynkową	• Migracje młodych i wykształconych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę • Brak odpowiednich instrumentów polityki rolnej pozwalających na zwiększenie opłacalności mniejszych gospodarstw rolnych • Niekorzystny wizerunek województwa śląskiego w kraju i za granicą jako obszaru zagrożenia

	ekologicznego i nieatrakcyjnego kulturowo
--	--

Źródło: Opracowanie własne.

6. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych

Metodologia

W opracowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjęto analizę porównawczą jednostek urbanistycznych (sołectw), opartą na zestawie wskaźników, pozwalającą na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów Gminy Toszek. Wykorzystanie wskaźników pozwoliło na wskazanie jednostek urbanistycznych szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym i predysponowanym do objęcia kompleksowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Wskaźniki zostały przypisane podsystemom: społecznemu, gospodarczemu, środowiskowemu oraz przestrzenno-funkcjonalnemu.

Do wyboru wskaźników zastosowane zostało kryterium istotności poszczególnych zjawisk zachodzących w Gminie Toszek, wpływających na rozwój obszaru i jakość życia lokalnej społeczności.

Wybór wskaźników cząstkowych wykorzystanych do delimitacji obszarów zdegradowanych był uzależniony od możliwości pozyskania danych statystycznych z jednostek wewnętrznych Urzędu Miejskiego oraz źródeł zewnętrznych (np. Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisariat Policji, Powiatowy Urząd Pracy).

Dane agregowane były do poziomu sołectw. Większość wartości wskaźników ma charakter bezwzględny, a więc została podana w postaci liczb, które zostały porównane do średniej występowania danego zjawiska w Gminie. Umożliwia to odniesienie wartości liczbowych danych negatywnych zjawisk do całej Gminy i wyodrębnienie jednostek urbanistycznych, których częstotliwość występowania zjawiska odbiega od średniej gminnej.

Podział Gminy na jednostki urbanistyczne

Na potrzeby analizy czynników określających poziom degradacji Gminy w poszczególnych obszarach, w diagnozie przyjęto sołectwa (Toszek, Paczyna, Pniów, Kotulin, Sarnów, Kotliszowice, Ligota Toszecka, Ciochowice, Płużniczka, Boguszyce, Wilkowiczki, Proboszczowice, Pawłowice, Pisarzowice, Paczynka) Gminy Toszek jako jednostki urbanistyczne umożliwiające porównanie wewnątrzgminnego stopnia zróżnicowania poszczególnych wskaźników degradacji.

Zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji wyznaczenie obszaru zdegradowanego następuje na podstawie koncentracji na nim negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz jednoczesnym występowaniu na nim, co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. Gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,
2. Środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
3. Przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

<http://toszek.e-mapa.net/>

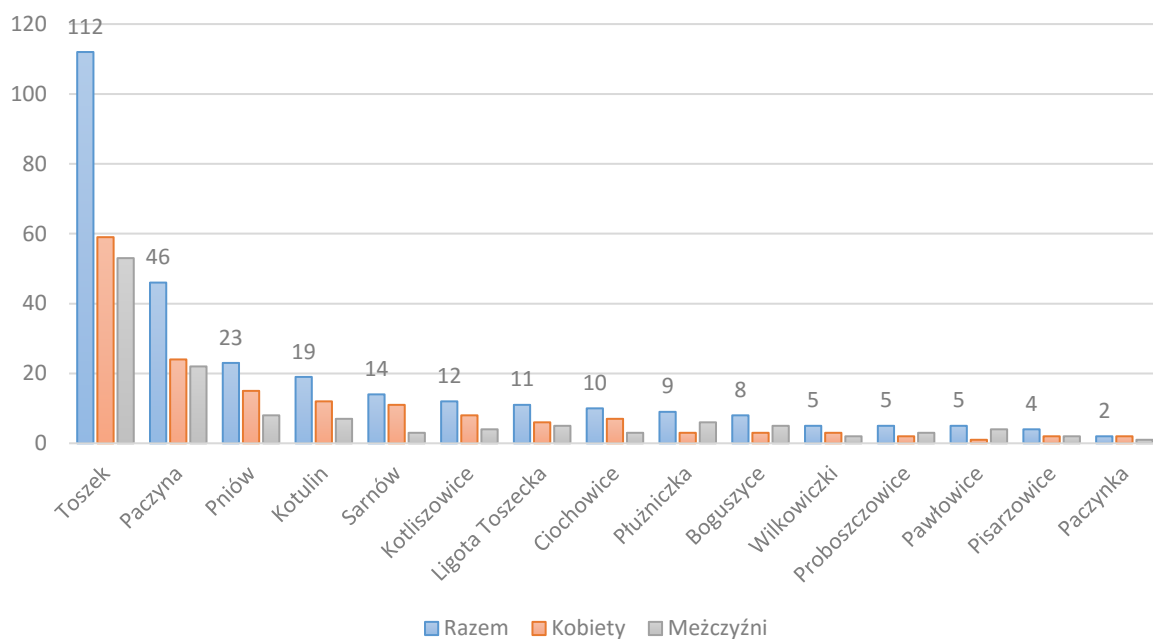
6.1. Problemy społeczne

Wśród problemów społecznych dotyczących mieszkańców gminy Toszek znajdują się przede wszystkim:

Bezrobocie

Problem bezrobocia w kontekście najwyższej koncentracji zjawiska na terenie gminy Toszek w największym stopniu dotyczy mieszkańców miasta Toszek (112 osób bezrobotnych). Stosunkowo wysoką liczbę w tym zakresie odnotowano również na terenie takich miejscowości jak Paczyna, Pniów i Kotulin, jednak w ich przypadku nieprzekroczona została średnia wartość dla gminy ogółem (57). Liczbę osób bezrobotnych z wyszczególnieniem na kategorie (bezrobotni mężczyźni, kobiety, liczba osób długotrwale bezrobotnych itd.) przedstawia poniższa tabela. Wynika z niej, że największą liczbę osób długotrwale bezrobotnych odnotowuje się w Toszku oraz Paczynie, podobnie jest w przypadku osób bezrobotnych bez kwalifikacji. W pozostałych kategoriach (liczba osób bezrobotnych do 30 r. ż., liczba bezrobotnych bez doświadczenia oraz niepełnosprawnych) dominuje Toszek.

Wykres 29. Liczba bezrobotnych w gminie Toszek w podziale na poszczególne miejscowości (stan na 05.2016)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Powiatowy Urząd Pracy

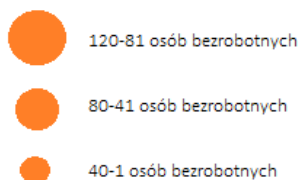
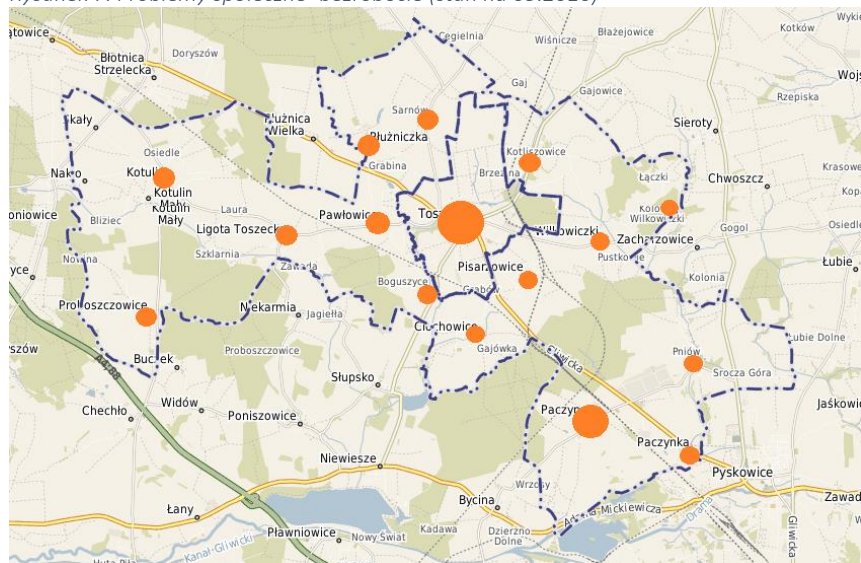
Tabela 19. Bezrobotni wg podziału na terenie gminy (stan na 05.2016)

Sołectwo	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety	Bezrobotni mężczyźni	Długotrwale bezrobotni	Bezrobotni do 30 r.ż.	Bezrobotni bez kwalifikacji	Bezrobotni bez doświadczenia	Bezrobotni niepełnosprawni
Toszek	112	59	53	56	38	32	37	6
Paczyna	46	24	22	30	10	19	5	0
Pniów	23	15	8	11	7	10	7	3
Kotulin	19	12	7	15	4	10	4	0
Sarnów	14	11	3	11	1	4	1	0
Kotliszowice	12	8	4	6	5	5	5	1
Ligota Toszecka	11	6	5	9	5	6	3	0
Ciochowice	10	7	3	8	4	1	2	0
Płużniczka	9	3	6	5	2	2	3	1
Boguszyce	8	3	5	6	4	5	5	0
Wilkowiczki	5	3	2	2	1	3	1	0
Proboszczowice	5	2	3	1	1	1	3	0
Pawłowice	5	1	4	3	0	4	1	2
Pisarzowice	4	2	2	3	0	0	0	0
Paczynka	2	2	1	2	1	0	0	0
Średnia dla gminy	57	30	27	28,5	19	16	18,5	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Powiatowy Urząd Pracy.

Rysunek 7. Problemy społeczne- bezrobocie (stan na 05.2016)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez PUP.

Opieka społeczna

W poniższej tabeli szczegółowo zaprezentowano wyniki uzyskane z Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku. Z danych wynika, że największe problemy występują na terenie miasta Toszek. We większości analizowanych wskaźników (tj. liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na niepełnosprawność, liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo, liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych), liczba osób z problemami lub narażonych na wykluczenie społeczne na terenie miasta Toszek, znacznie przewyższała wskaźniki przypadające na inne miejscowości oraz średnią dla gminy ogółem. Wyjątkiem jest liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na alkoholizm – w tym przypadku średnia dla gminy jest wyższa tylko w miejscowości Paczynka.

Tabela 20. Problemy społeczne – świadczenia z opieki społecznej (stan na 31.2015))

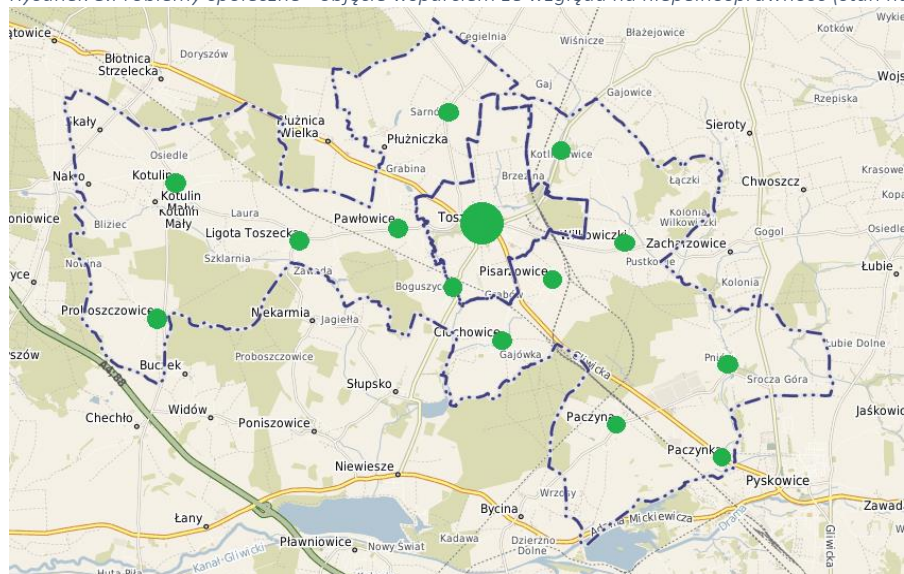
Sołectwo/Gmina	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na niepełnosprawność	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na alkoholizm	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
Toszek	44	40	1	12
Paczyna	7	19	3	4
Pniów	6	8	1	4
Pawłowice	4	4	0	0
Ciochowice	3	3	0	1
Kotulin	3	10	0	6
Kotliszowice	3	7	1	3
Boguszyce	2	2	0	1
Płużniczka	2	3	0	0
Ligota Toszecka	2	5	0	1
Pisarzowice	2	2	0	0
Wilkowiczki	0	2	1	0
Sarnów	0	2	0	1
Paczynka	0	0	0	0
Proboszczowice	0	2	0	1
Toszek Oracze	0	1	0	0
Średnia dla gminy	22	20	1,5	6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez OPS.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023

Rysunek 8. Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na niepełnosprawność (stan na 31.2015))

- 44-23 rodziny objęte wsparciem ze względu na niepełnosprawność
- 22-1 rodziny objęte wsparciem ze względu na niepełnosprawność

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez OPS.

Rysunek 9. Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na ubóstwo (stan na 31.2015))

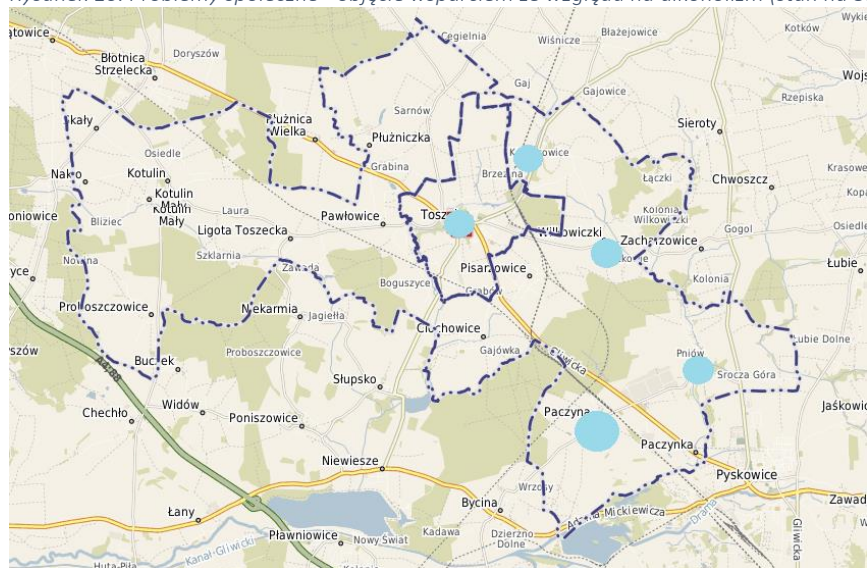
- 45-31 rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo
- 30-16 rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo
- 15-1 rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez OPS.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023

Rysunek 10. Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na alkoholizm (stan na 31.2015))

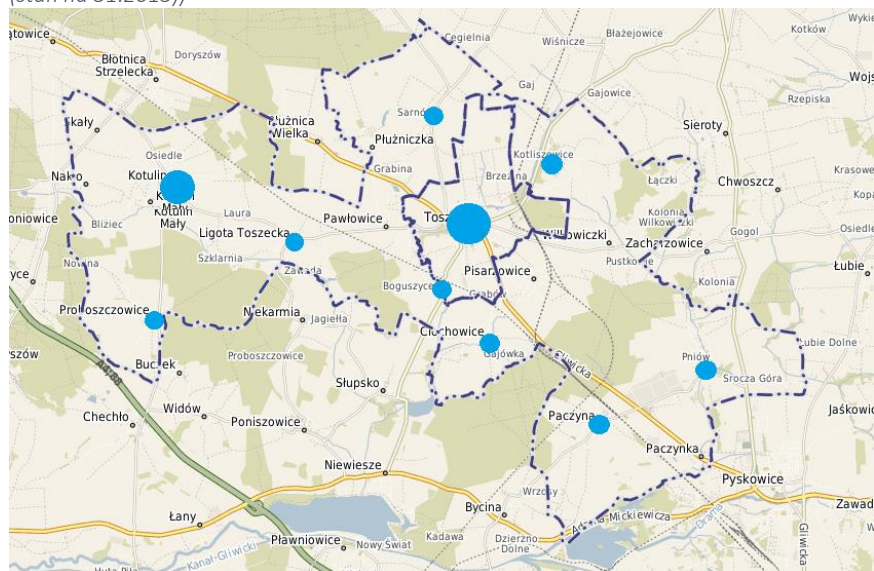

3 rodziny objęte wsparciem ze względu na alkoholizm

1 rodzina objęta wsparciem ze względu na alkoholizm

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez OPS.

Rysunek 11. Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (stan na 31.2015))

12-9 rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

8-5 rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

4-1 rodziny objęte wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez OPS.

Przestępczość

Poniższa tabela prezentuje przestępstwa popełnione na terenie gminy Toszek w podziale na sołectwa. Wynika z niej, że ogółem w 2015 roku odnotowano 15 włamań (z czego 7 w Toszku), 4 kradzieże pojazdu (2 w Toszku i 2 w Paczynie) oraz 13 innych kradzieży (z czego 7 w Toszku i 2 w Kotulinie). Do miejscowości, w których najczęściej dochodziło do przestępstw zaliczyć należy Toszek, Paczynę i Kotulin. Pojedyncze wykroczenia odnotowano również w Pniowie, Proboszczowicach, Ciechowicach, Pisarzowicach, Paczynie, Pawłowicach oraz Płużniczce.

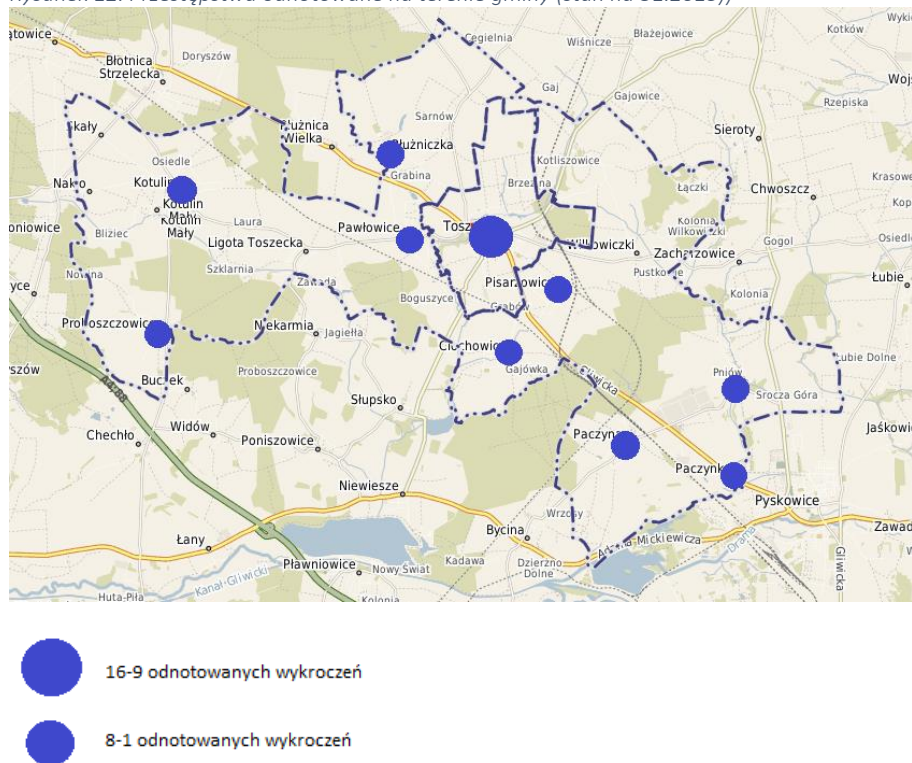
Tabela 21. Przestępstwa odnotowane w poszczególnych sołectwach w roku 2015 (stan na 31.2015))

Sołectwa	Włamanie	Kradzież pojazdu	Inna kradzież	Przestępstwa przemocy domowej	Bójki, pobicia i rozboje
Toszek	7	2	7	0	0
Kotulin	2	0	2	0	0
Paczyna	1	2	1	0	0
Proboszczowice	1	0	0	0	0
Ciechowice	1	0	0	0	0
Pisarzowice	1	0	0	0	0
Paczynka	1	0	0	0	0
Płużniczka	1	0	1	0	0
Pniów	0	0	1	0	0
Sarnów	0	0	0	0	0
Ligota Toszecka	0	0	0	0	0
Boguszyce	0	0	0	0	0
Wilkowiczki	0	0	0	0	0
Pawłowice	0	0	1	0	0
Kotliszowice	0	0	0	0	0
Suma	15	4	13	0	0
Średnia dla gminy	3,5	1	3,5	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z policji.

Rysunek 12. Przestępstwa odnotowane na terenie gminy (stan na 31.2015)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z policji.

Uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym

Na terenie gminy funkcjonuje łącznie 10 organizacji pozarządowych. Największa ich liczba znajduje się w Toszku (4), nieco mniej w Kotulinie (2). Po jednej odnotowano również na terenie Ciochowic, Pniowa, Paczyny i Boguszyca. Szczegółowe zestawienie zawiera poniższa tabela.

Tabela 22. Wykaz stowarzyszeń i klubów sportowych w podziale na sołectwa (stan na 05.2016)

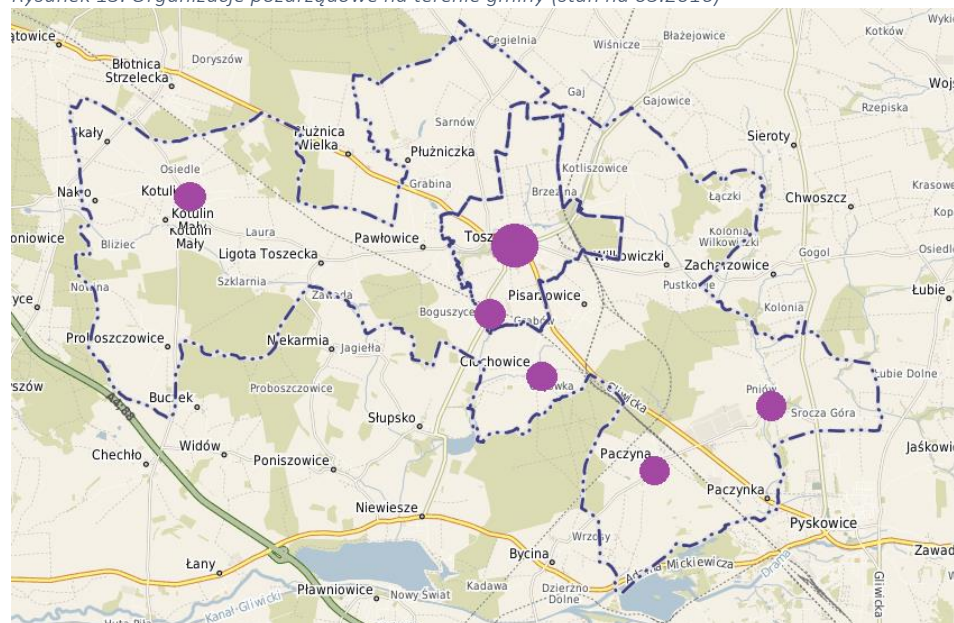
Sołectwo	Nazwa organizacji	Liczba
Toszek	Klub Sportowy KS "Zamkowiec Toszek"	13
	Uczniowski Klub Sportowy "Toszecka Grupa Kolarska" z siedzibą w Toszku	
	Stowarzyszenie "Toszeckie Towarzystwo Śpiewacze"	
	Stowarzyszenie "Orkiestra Dęta Toszek" z siedzibą w Toszku	
	Toszeckie Towarzystwo Śpiewacze – Chór „Tryl”	
	Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego, DFK Koło Toszek	
	Związek Harcerstwa Polskiego Szczep Harcerski „IGNIS”	
	Stowarzyszenie „Dobro Dziecka” w Toszku	
	Toszeckie Stowarzyszenie Przedsiębiorczości	
	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Toszeckiej	
	Toszecka Grupa Młodych	

	Stowarzyszenie Miłośników Koni „Hubertus”	
	Toszek Archery 3D – Drużyna Łuczników Tradycyjnych	
Ciochowice	Ludowy Klub Sportowy "Przyszłość" Ciochowice	1
Pniów	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "Ruch Pniów"	1
Paczyna	Ludowy Klub Sportowy "Orzeł" Paczyna	1
Boguszyce	Klub Łuczniczy A3D Toszek z siedzibą w Boguszycach	1
Kotulin	Stowarzyszenie "Orkiestra Dęta Kotulin"	4
	Stowarzyszenie " Razem dla Kotulin"	
	Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców woj. śląskie DFK Koło Kotulin	
	Mażoretki Magnolia	
Średnia dla gminy		2,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Miejskiego

Rysunek 13. Organizacje pozarządowe na terenie gminy (stan na 05.2016)

4-3 organizacje pozarządowe/ kluby sportowe

2-1 organizacje pozarządowe/ kluby sportowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Miejskiego

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że na terenie gminy funkcjonują dwie biblioteki (nie wliczając bibliotek szkolnych): jedna na obszarze miejskim w Toszku, a druga na obszarze wiejskim w Paczynie. Jednostka miejska ma w swoich zasobach ponad 26 tys. woluminów, a w roku 2015 odnotowano ich 35 045 wypożyczeń. Liczba czytelników na 1000 ludności wynosi 349 osób. Biblioteka w Paczynie posiada nieco mniejszy księgozbiór (prawie 8

tys. woluminów), a liczba wypożyczeń kształtuje się na poziomie 3 750. Na 1000 ludności liczba czytelników wynosi 34. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 23. Biblioteki na terenie gminy (stan na 05.2016)

	Gmina Toszek-obszar miejski	Gmina Toszek-obszar wiejski
Biblioteki i filie	1	1
Księgozbiór	26 673	7 793
Czytelnicy w ciągu roku	1 255	198
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	35 045	3 750
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	3 604	5 825
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	7 400,9	1 337,9
Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności	349	34
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	27,9	18,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poziom edukacji

Należy zaznaczyć, że w przypadku terenów miejskich gminy Toszek wskaźnik wykorzystania usług edukacyjnych – przedszkolnych jest wysoki. W 2014 roku odnotowano 117 dzieci w wieku przedszkolnym (tj. 3-5 lat), a odsetek najmłodszych mieszkańców objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 109,4% (oznacza to, że liczba miejsc w przedszkolach przewyższyła liczbę dzieci). Odwrotna sytuacja ma miejsce w przypadku terenów wiejskich gminy. Na ich obszarze odnotowano 169 dzieci, z czego wychowaniem przedszkolnym objęto mniej niż połowę z nich (43,2%).

Tabela 24. Przedszkola i dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym (stan na 05.2016)

	Gmina Toszek-obszar miejski	Gmina Toszek-obszar wiejski
Liczba dzieci w wieku 3-5 lat	117	169
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	109,4	43,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Także współczynnik skolaryzacji brutto był znacznie wyższy w mieście, niż na obszarach wiejskich. W przypadku szkół podstawowych, wskaźnik ten w 2014 r. wyniósł w mieście Toszek 144,80%, natomiast na obszarze wiejskim 47,37%.

6.2. Problemy gospodarcze

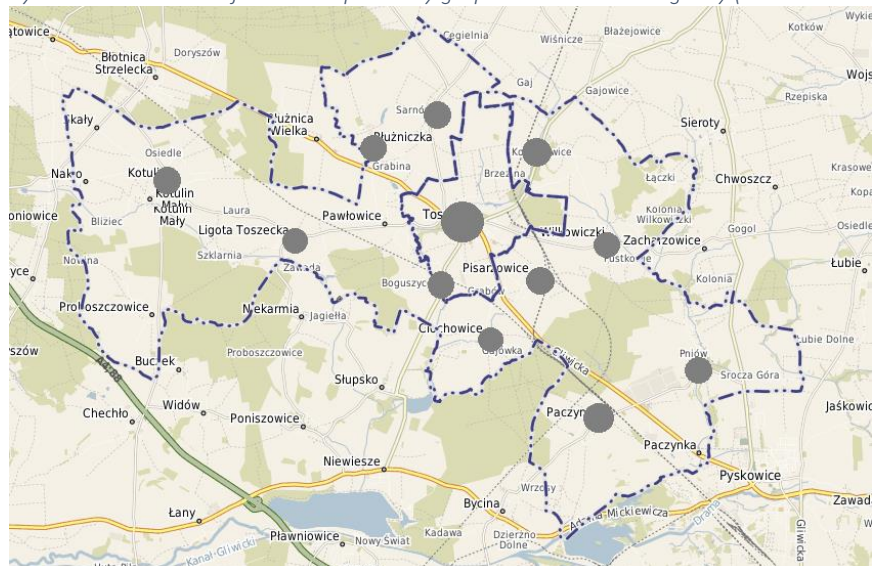
Biorąc pod uwagę wpisy do rejestru REGON w roku 2015, największa liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej została zarejestrowana w mieście Toszek. Średnia dla gminy wyniosła 12, poprzez co poniżej wartości średniej znalazły się wszystkie miejscowości poza Toszkiem.

Tabela 25. Nowo zarejestrowane podmioty na terenie poszczególnych sołectw (stan na 31.12.2015)

Obszar	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów
Toszek - miasto	23
Kotulin	5
Paczyna	5
Kotliszowice	3
Pisarzowice	2
Płużniczka	2
Pniów	2
Sarnów	2
Wilkowiczki	2
Boguszyce	1
Ciochowice	1
Ligota Toszecka	1
Średnia dla gminy	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rysunek 14. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na terenie gminy (stan na 31.12.2015)

24-13 podmiotów gospodarczych

12-1 podmiotów gospodarczych

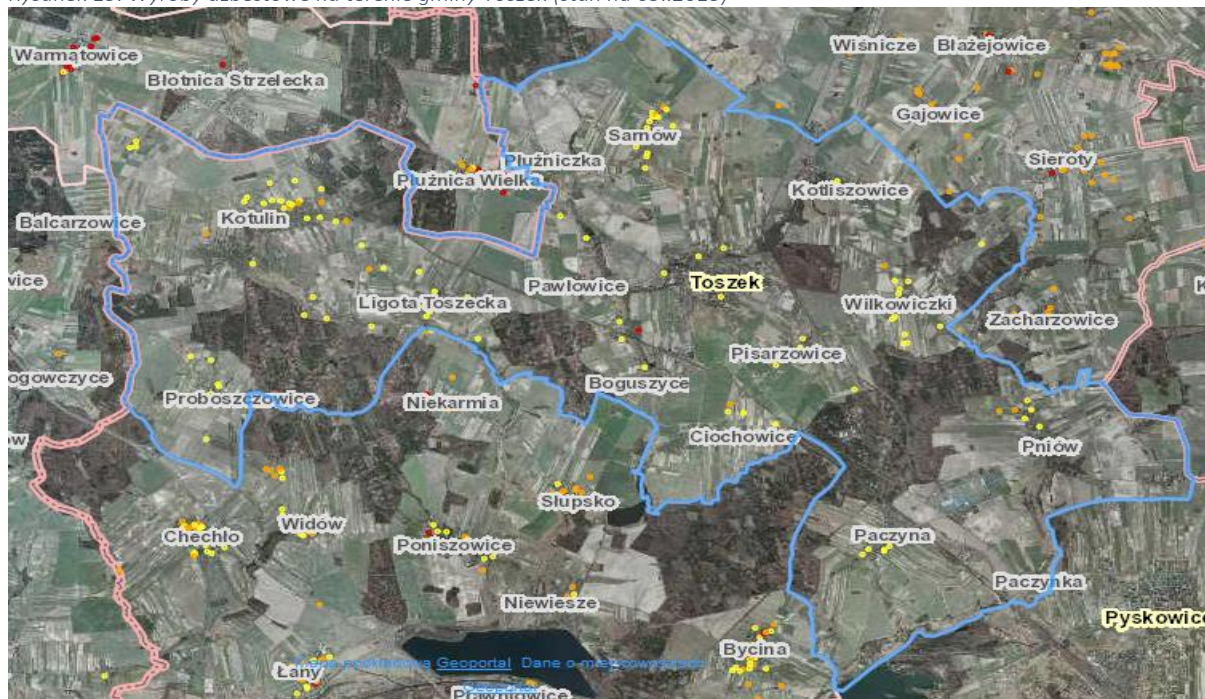
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

6.3. Problemy środowiskowe

Poniżej przedstawiona została lokalizacja wyrobów azbestowych na terenie gminy Toszek. Ich największe natężenie zaobserwować można na terenie miejscowości Kotulin, Sarnów i Wilkowiczki.

Rysunek 15. Wyroby azbestowe na terenie gminy Toszek (stan na 05..2015)

Źródło: Geo-Azbest Elektroniczny System Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, www.esip.bazaazbestowa.gov.pl/ [data dostępu: 24.06.2016]

Ilość zinwentaryzowana ww. wyrobów azbestowych wynosi 356,341 Mg. W ramach tejże wartości, największy udział przypada na wyroby azbestowe III stopnia, których udział wynosi 86%. Na drugim miejscu pod względem udziału w ogóle wyrobów azbestowych uplasowały się wyroby stopnia II (8%). Pozostała część (6%) przypada na wyroby azbestowa I stopnia.

Tabela 26. Wyroby azbestowe na terenie gminy Toszek (w Megagramach)

Razem do usunięcia	I stopień	II stopień	III stopień
356,341	20,636	28,380	307,325

Źródło: Geo-Azbest Elektroniczny System Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, www.esip.bazaazbestowa.gov.pl/ [data dostępu: 24.06.2016]

6.4. Problemy przestrzenno-funkcjonalne

Część obszaru gminy Toszek dotknięta jest pewnymi problemami infrastrukturalnymi i przestrzennymi. Należy przede wszystkim wymienić niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę techniczną, złe warunki mieszkaniowe, występowanie zdegradowanych obiektów.

W gminie Toszek znajdują się miejsca i budowle, które zostały wpisane do rejestru zabytków. Powołując się na dane Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach, na terenie gminy znajduje się 38 obiektów zabytkowych. Największa ich liczba przypada na miasto Toszek (27). Zjawisko to wpływa na konieczność przeznaczenia środków na utrzymanie zabytków w odpowiednim stanie. Szczegółowe zestawienie zawiera poniższa tabela.

Tabela 27. Liczba obiektów zabytkowych na terenie gminy Toszek (stan na 05..2015)

Adres	Obiekt wpisany do rejestru zabytków	Łączna liczba obiektów
Toszek	Miasto w ramach dawnego założenia miejskiego	27
	Figura wolnostojąca <i>Święty Jan Nepomucen</i> na Rynku, wzniesiona w 1725 roku, barokowa	
	Kościół parafialny pod wezwaniem świętej Katarzyny Aleksandryjskiej z XV wieku, przebudowany w XVIII wieku, murowany	
	Granice ochrony obejmują obiekt w ramach ogrodzenia	
	Plebania kościoła parafialnego pod wezwaniem świętej Katarzyny Aleksandryjskiej z XVIII wieku, murowana; Granice ochrony obejmują działkę	
	Kaplica cmentarna (obecnie kościół) pod wezwaniem świętej Barbary z XVIII wieku, murowana; Granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie	
	Zamek obronny wraz z fosami, przyległymi ogrodami i całym wzgórzem zamkowym z XV wieku, gotycki; Granice ochrony obejmują całość założenia zamkowego wraz z fosami, przyległymi ogrodami i całym wzgórzem zamkowym	
	Dom byłego Bractwa Strzeleckiego z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany	
	Dom Dolny z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany	
	Ratusz z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny, narożny z XIX wieku, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	

	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	
	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Budynek mieszkalny, narożny, z XIX wieku, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Dom z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Dom z XIX wieku, klasycystyczny, murowany Granice ochrony obejmują działkę	
	Stanowisko archeologiczne wielokulturowe oraz grodzisko wczesnośredniowieczne i średniowieczne na zamku	
Ciochowice	Stanowisko archeologiczne nr 1 - grodzisko średniowieczne typu stożkowatego, położone w zachodniej części wsi na łąkach, blisko drogi ze Słupska do Toszka	1
Kotliszowice	Dwór wraz z parkiem krajobrazowym, aleją kasztanowcowo- jesionową oraz układem zabudowań gospodarczych z pierwszej połowy XIX wieku w stylu romantyzmu z elementami neorenesansowymi; Granice ochrony obejmują całość założenia pałacowo-parkowego	2
	Budynek dworski (czworak) z pierwszej połowy XIX wieku	

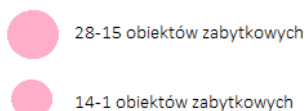
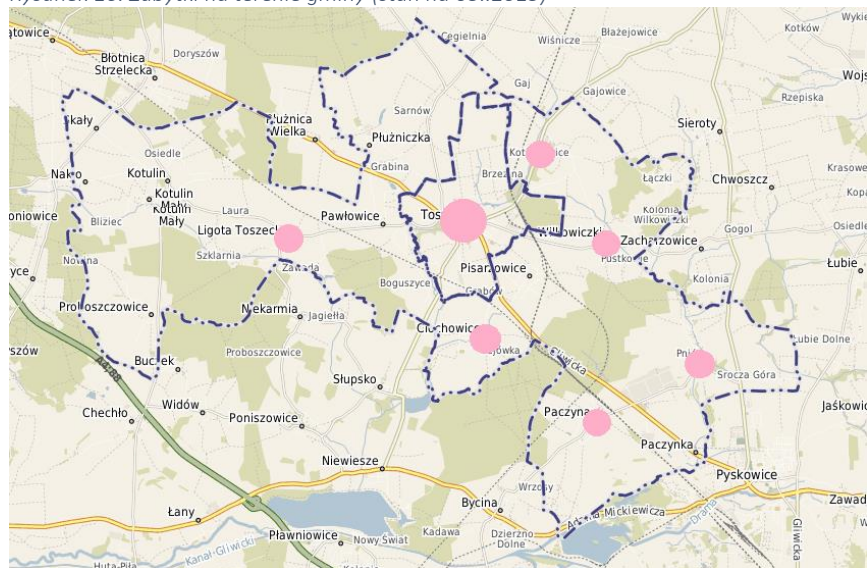

Kotulin	Kaplica pod wezwaniem świętej Anny z XVIII wieku, murowana; Granice ochrony obejmują najbliższe otoczenie	1
Paczyna	Dzwonnica przy kościele parafialnym z XVII wieku, drewniana	4
	Dwór z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczny, murowany; Granice ochrony obejmują obiekt i najbliższe otoczenie	
	Oficyna dworska (zachodnia) z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczna	
	Obora murowana z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystyczna	
Pniów	Pałac wraz z założeniem parkowym z XVIII wieku, barokowy, murowany Granice ochrony obejmują obiekt i założenie parkowe	2
	Stanowisko archeologiczne nr 1 – grodzisko średniowieczne, położone w południowej części wsi, po prawej stronie drogi do Zacharzowic	
	Stanowisko archeologiczne nr 1 – stożkowy gródek średniowieczny z XIII–XIV wieku, założony na planie owalu, od strony południowej i południowo–zachodniej otoczony wałem, położony na południowo–wschodnim skraju wsi, na krawędzi doliny małego strumienia, po przeciwnej stronie cmentarza, na porośniętej drzewami części działki nr 9;	
Wilkowiczki	Stanowisko archeologiczne nr 1 – cmentarzysko z okresu kultury łużyckiej, o mieszanym obrządku pogrzebowym, położone w południowej części wsi, po południowej stronie szosy Toszek – Zacharzowice. W centrum cmentarzyska stoi murowana kapliczka.	1
Średnia dla gminy	14	

Źródło: Rejestr Zabytków <http://www.wkz.katowice.pl/>

Rysunek 16. Zabytki na terenie gminy (stan na 05..2015)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach.

Od 2014 roku miasto Toszek stało się członkiem Międzygminnego Związku Komunikacji Pasażerskiej, w związku, z czym zostało objęte również publicznym transportem zbiorowym organizowanym przez MZKP. W wyniku konsultacji zostały przygotowane rozkłady jazdy nowych linii autobusowych o numerach:

- 203 - relacji Płużniczka - Boguszyce (linia lokalna),
- 204 - relacji Proboszczowice - Księży Las, która jest skoordynowana z linią 191 w połączeniach przesiadkowych z Tarnowskimi Górami w dwóch kursach rannych i dwóch popołudniowych, a równocześnie mająca charakter linii lokalnej dla sołectw usytuowanych na trasie jej przebiegu,
- 205 - linia relacji Dąbrówka - Toszek (linia lokalna),
- 206 - linia relacji Ciochowice - Kotliszowice (linia lokalna),
- 207 - linia podstawowa relacji Toszek - Pyskowice Plac Wyszyńskiego, stanowiąca połączenie komunikacyjne z Gliwicami w systemie przesiadkowym z linią 677⁶¹.

Wspomnieć należy również o połączeniach kolejowych z pobliskimi, większymi ośrodkami: Gliwicami i Opolem, których liczba jest stosunkowo wysoka.

⁶¹ <http://www.toszek.pl/1133/od-1-wrzesnia-rusza-komunikacja-publiczna-w-gminie-toszek.html> [data dostępu: 18.07.2016 r.].

6.5. Szczegółowa diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Szczegółowa diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oparta jest na analizie wskaźnikowej obejmującej przede wszystkim pogłębioną analizę kwestii społecznych, niezbędnych dla określenia potrzeb podjęcia wyprzedzających działań rewitalizacyjnych o charakterze społecznym o kompleksowym charakterze i oddziaływaniu.

Na podstawie danych statystycznych, potwierdzonych konsultacjami społecznymi (badaniami ankietowymi, spotkaniami konsultacyjnymi, warsztatami strategicznymi) dokonana została delimitacja obszaru zdegradowanego.

Wybrane, szczegółowe wskaźniki w odniesieniu do wartości referencyjnych w Gminie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 28 Wykaz wskaźników LPR Gminy Toszek

Obszar interwencji	Wskaźnik
Wskaźniki zjawisk społecznych	
Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców
	Udział osób długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych ogółem
	Udział osób bezrobotnych do 30 r.ż. w populacji osób bezrobotnych ogółem
	Udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji w populacji osób bezrobotnych ogółem
	Udział osób bezrobotnych bez doświadczenia w populacji osób bezrobotnych ogółem
	Udział osób bezrobotnych niepełnosprawnych w populacji osób bezrobotnych ogółem
Pomoc społeczna	Liczba rodzin objętych w Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców
	Liczba ro Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców
	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na alkoholizm na 1000 mieszkańców
	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych na 1000 mieszkańców
Przestępczość	Włamanie na 1000 mieszkańców
	Kradzież pojazdu na 1000 mieszkańców
	Inna kradzież na 1000 mieszkańców
Wskaźniki zjawisk gospodarczych	
Podmioty gospodarcze	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców
Wskaźniki przestrzenno - funkcjonalne	
Zabytki	Liczba zabytków wpisanych do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach
Azbest	Występowanie licznych wyrobów azbestowych na terenie sołectwa

Źródło: opracowanie własne

Tabela 29 Określenie podstawowych kierunków zmiany (trendu)

Obszar interwencji	Wskaźnik	Pożądany kierunek zmiany (trend)
Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
	Udział osób długotrwale bezrobotnych w populacji osób bezrobotnych ogółem	Zmniejszenie liczby osób długotrwale bezrobotnych
	Udział osób bezrobotnych do 30 r.ż. w populacji osób bezrobotnych ogółem	Zwiększenie kwalifikacji osób bezrobotnych, co w konsekwencji spowoduje zmniejszenie niniejszych wskaźników
	Udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji w populacji osób bezrobotnych ogółem	
	Udział osób bezrobotnych bez doświadczenia w populacji osób bezrobotnych ogółem	
	Udział osób bezrobotnych niepełnosprawnych w populacji osób bezrobotnych ogółem	
Pomoc społeczna	Liczba rodzin objętych w Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	Zmniejszenie liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, przeciwdziałanie marginalizacji społeczeństwa
	Liczba ro Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców	
	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na alkoholizm na 1000 mieszkańców	
	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych na 1000 mieszkańców	
Przestępczość	Włamanie na 1000 mieszkańców	Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa, zmniejszenie liczby przestępstw
	Kradzież pojazdu na 1000 mieszkańców	
	Inna kradzież na 1000 mieszkańców	
Podmioty gospodarcze	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców	Zwiększenie poziomu gospodarczego, zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych
Zabytki	Liczba zabytków wpisanych do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach	Zwiększenie poziomu opieki nad zabytkami, przeciwdziałanie degradacji zabytkowych budynków mieszkalnych
Azbest	Występowanie licznych wyrobów azbestowych na terenie sołectwa	Likwidacja wyrobów azbestowych

Źródło: opracowanie własne

Ze względu na małą liczbę mieszkańców (<100) z analizy wskaźnikowej wyłączone zostały sołectwa: Pawłowice (n=85) oraz Paczynka (n=56). Obszary te ze względu na małą liczbę mieszkańców nie zostały uwzględnione w delimitacji, ze względu na możliwość występowania wysokich wartości wskaźników spowodowanych małą populacją powyższych sołectw.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023

Tabela 30 Wskaźniki dotyczące bezrobocia (stan na 05..2015)

Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Udział osób długotrwale bezrobotnych w populacji bezrobotnych ogółem (%)	Udział osób do 30 r.ż. w populacji bezrobotnych ogółem (%)	Udział osób bez kwalifikacji w populacji bezrobotnych ogółem (%)	Udział osób bez doświadczenia w populacji bezrobotnych ogółem (%)	Udział osób niepełnosprawnych w populacji bezrobotnych ogółem (%)
Toszek	3569	31,38	50	34	29	33	5
Paczyna	1173	39,22	65	22	41	11	0
Pniów	664	34,64	48	30	43	30	13
Kotulin	1160	16,38	79	21	53	21	0
Sarnów	402	34,83	79	7	29	7	0
Kotliszowice	243	49,38	50	42	42	42	8
Ligota Toszecka	272	40,44	82	45	55	27	0
Ciochowice	380	26,32	80	40	10	20	0
Płużniczka	254	35,43	56	22	22	33	11
Boguszyce	247	32,39	75	50	63	63	0
Wilkowiczki	239	20,92	40	20	60	20	0
Proboszczowice	164	30,49	20	20	20	60	0
Pisarzowice	361	11,08	75	0	0	0	0
Średnia dla gminy		30,99	61	27	36	28	3

Źródło: opracowanie własne podstawie danych udostępnionych przez Powiatowy Urząd Pracy

Tabela 31 Wskaźniki dotyczące świadczeń pomocy społecznej (stan na 31.12..2015)

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na niepełnosprawność	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na ubóstwo	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na alkoholizm	Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
Toszek	3569	12,33	11,49	0,28	3,36
Paczyna	1173	5,97	16,20	2,56	3,41
Pniów	664	9,04	12,05	1,51	6,02
Kotulin	1160	2,59	8,62	0,00	5,17
Sarnów	402	0,00	4,98	0,00	2,49
Kotliszowice	243	12,35	28,81	4,12	12,35
Ligota Toszecka	272	7,35	18,38	0,00	3,68
Ciochowice	380	7,89	7,89	0,00	2,63
Płużniczka	254	7,87	11,81	0,00	0,00
Boguszyce	247	8,10	8,10	0,00	4,05
Wilkowiczki	239	0,00	8,37	4,18	0,00
Proboszczowice	164	0,00	12,20	0,00	6,10
Pisarzowice	361	5,54	5,54	0,00	0,00
Średnia dla gminy		6,08	11,88	0,97	3,79

Źródło: opracowanie własne podstawie danych udostępnionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Tabela 32 Wskaźniki dotyczące przestępczości (stan na 31.12..2015)

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Włamanie na 1000 mieszkańców	Włamanie na 1000 mieszkańców	Włamanie na 1000 mieszkańców
Toszek	3569	1,96	0,56	1,96
Paczyna	1173	0,85	1,71	0,85
Pniów	664	0,00	0,00	1,51
Kotulin	1160	1,72	0,00	1,72
Sarnów	402	0,00	0,00	0,00
Kotliszowice	243	0,00	0,00	0,00
Ligota Toszecka	272	0,00	0,00	0,00
Ciochowice	380	2,63	0,00	0,00
Płużniczka	254	3,94	0,00	3,94
Boguszyce	247	0,00	0,00	0,00
Wilkowiczki	239	0,00	0,00	0,00
Proboszczowice	164	6,10	0,00	0,00
Pisarzowice	361	2,77	0,00	0,00
Średnia dla gminy		1,54	0,17	0,77

Źródło: opracowanie własne podstawie danych udostępnionych przez policję

Tabela 33 Wskaźnik dotyczący podmiotów gospodarczych (stan na 31.12..2015)

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców
Toszek	3569	0,64
Paczyna	1173	0,43
Pniów	664	0,30
Kotulin	1160	0,43
Sarnów	402	0,50
Kotliszowice	243	1,23
Ligota Toszecka	272	0,37
Ciochowice	380	0,26
Płużniczka	254	0,79
Boguszyce	247	0,40
Wilkowiczki	239	0,84
Proboszczowice	164	0,00
Pisarzowice	361	0,55
Średnia dla gminy		0,52

Źródło: opracowanie własne podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miejski w Toszku

Tabela 34 Wskaźniki dotyczące obszaru przestrzenno - infrastrukturalnego (występowania zabytków) (stan na 05.2015)

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba zabytków wpisanych do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach	Występowanie liczących wyrobów azbestowych na terenie sołectwa (0 – nie, 1 –tak)
Toszek	3569	27	1
Paczyna	1173	4	1
Pniów	664	2	1
Kotulin	1160	1	1
Sarnów	402	0	1
Kotliszowice	243	2	0
Ligota Toszecka	272	0	1
Ciochowice	380	1	1
Płużniczka	254	0	0
Boguszyce	247	0	0
Wilkowiczki	239	1	1
Proboszczowice	164	0	1
Pisarzowice	361	0	0
Średnia dla gminy		2,92	

Źródło: opracowanie własne podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miejski w Toszku

7. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji

7.1. Obszar zdegradowany

Najwyższymi negatywnymi wskaźnikami charakteryzowały się: obszar Miasta Toszek, gdzie liczba występujących negatywnych zjawisk wyniosła 10 (wskaźniki społeczne oraz przestrzenno-funkcjonalne), Sołectwa Paczyna (10) oraz Pniów (12), w dalszej kolejności nasycenie negatywnymi zjawiskami obejmowało Kotliszowice (9), Ligota Toszecka (8) oraz Kotulin i Boguszyce (po 7). Po 6 zjawisk odnotowano również w: Ciochowicach, Płużniczce, oraz Proboszczowicach. Za obszar zdegradowany uznać można miasto Toszek oraz sołectwa Paczyna i Pniów.

Tabela 35. Podsumowanie obszarów problemowych na terenie gminy Toszek

Obszar	Liczba występujących negatywnych zjawisk
Toszek	10
Paczyna	10
Pniów	12
Kotulin	7
Sarnów	4
Kotliszowice	9
Ligota Toszecka	8
Ciochowice	6
Płużniczka	6
Boguszyce	7
Wilkowiczki	3
Proboszczowice	6
Pisarzowice	3
Średnia	

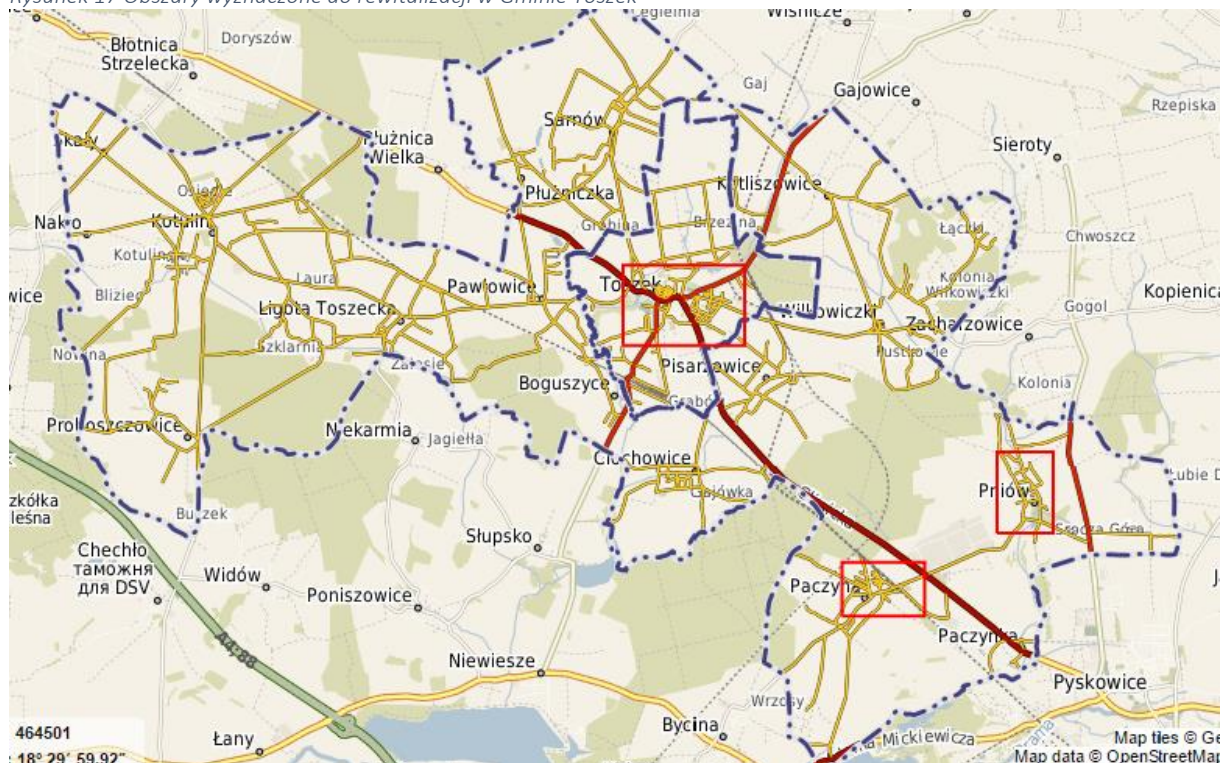
Źródło: Opracowanie własne.

7.2. Obszar rewitalizacji

Obszar wyznaczony do rewitalizacji zlokalizowany jest w granicach miasta Toszek oraz w obrębie Sołectw: Paczyna i Pniów.

Rysunek 17 Obszary wyznaczone do rewitalizacji w Gminie Toszek

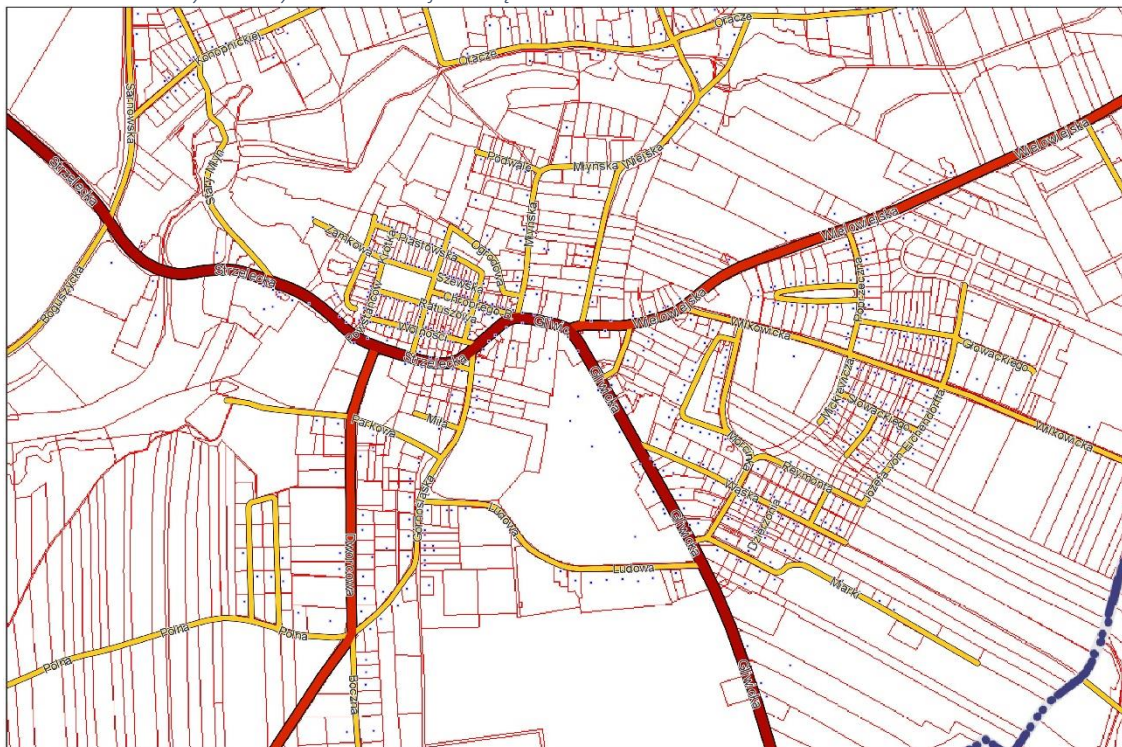
Źródło: opracowanie własne

Obszary rewitalizacji wyznaczone zostały na podstawie analizy wskaźnikowej zidentyfikowanych obszarów kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej i środowiskowej, jak również na podstawie badania ankietowego, spotkania warsztatowego oraz konsultacji społecznych. Wyodrębnione obszary charakteryzują się wysokim nasyceniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, co w konsekwencji skutkuje zdegradowaniem funkcji społecznych i gospodarczych, zmniejszeniem potencjału w sferze działalności i aktywności społeczności lokalnej oraz degradacji infrastruktury mieszkaniowej oraz przestrzeni publicznej.

Szczegółowy zakres obszarów wyznaczonych do rewitalizacji przedstawiają poniższe mapy oraz załączniki – mapy ewidencyjne w skali 1: 5000.

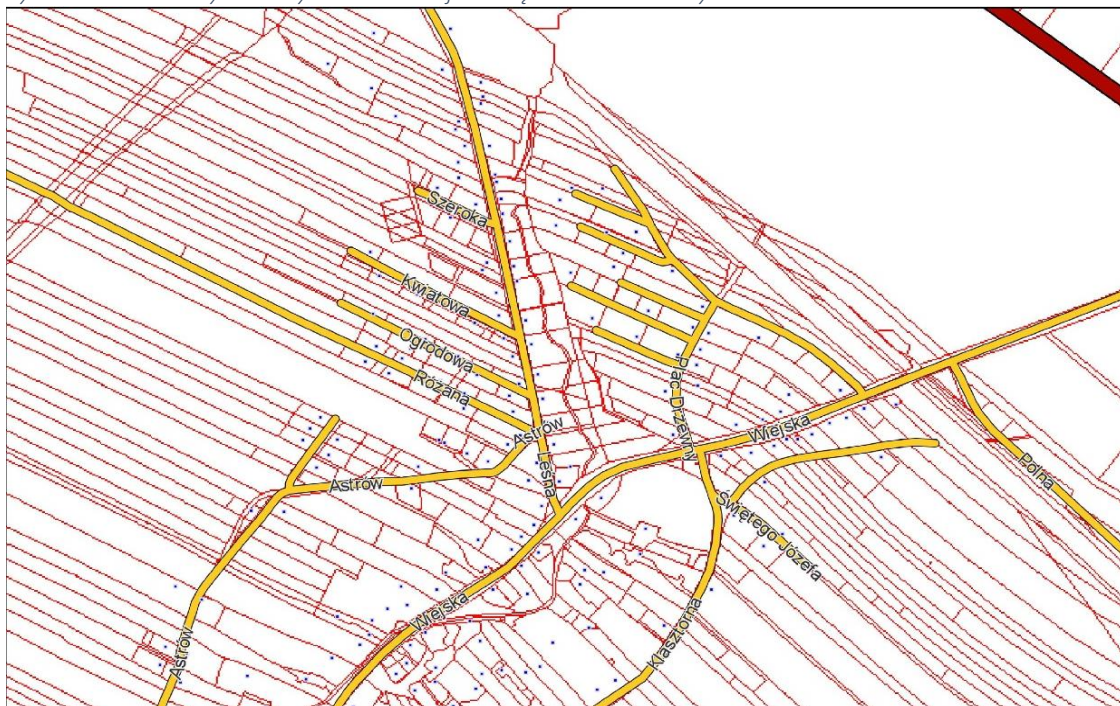

Tabela 36 Obszar wyznaczony do rewitalizacji w obrębie miasta Toszek

Źródło: system informacji przestrzennej Miasta i Gminy Toszek

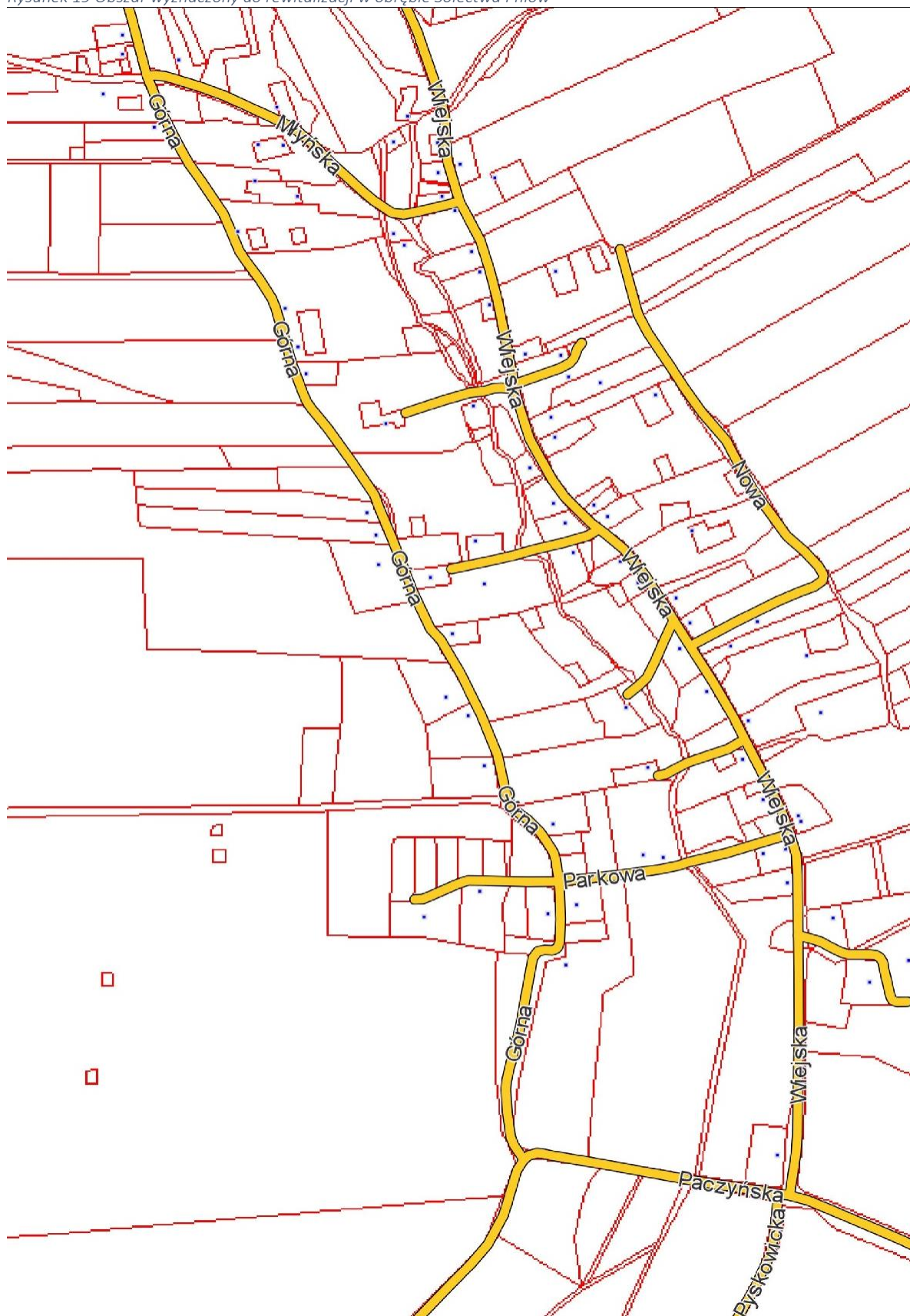
Rysunek 18 Obszar wyznaczony do rewitalizacji w obrębie Sołectwa Paczyna

Źródło: system informacji przestrzennej Miasta i Gminy Toszek

Rysunek 19 Obszar wyznaczony do rewitalizacji w obrębie Sołectwa Pniów

Źródło: system informacji przestrzennej Miasta i Gminy Toszek

Podsumowanie dla obszaru rewitalizacji:

Tabela 37 Podsumowanie powierzchni oraz populacji mieszkańców Obszaru Rewitalizacji

Podobszar	Liczba osób na obszarze rewitalizacji	Udział osób w populacji Gminy ogółem	Powierzchnia obszaru (ha)	Udział w powierzchni gminy ogółem
Gmina Toszek	9 433	100%	9982	100%
OR1: Miasto Toszek	1 785	19%	280	3%
OR2: Sołectwo Paczyna	587	6%	123	1%
OR3: Sołectwo Pniów	332	4%	116	1%
Suma:	2 704	29%	519	5%

Źródło: opracowanie własne

Obszar rewitalizacji obejmuje 5% powierzchni Gminy (poniżej 20%) oraz zamieszkały jest przez 20% populacji Gminy ogółem (poniżej 30%).

Obszar rewitalizacji nie obejmuje terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz nie jest zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

8. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)

„Toszek – gmina turystyki kulturowej”, jako miejsce zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, opartego na wartościach dziedzictwa kulturowego i potencjału turystycznego.

Poprzez pobudzenie społeczne i gospodarcze, spowodowane rozwojem turystyki kulturowej nastąpi poprawa wizerunku obszarów wyznaczonych do rewitalizacji oraz zwiększenie poziomu aktywizacji i integracji społeczno-gospodarczej, związanej bezpośrednio z rozwojem przestrzennym, infrastrukturalnym oraz ochroną środowiska naturalnego.

Misja natomiast to ogólny kierunek działań rewitalizacyjnych w planowanym przedziale czasu. Istotne jest wskazanie obszarów najistotniejszych dla procesu rewitalizacji. Misja stanowi sposób osiągnięcia stanu docelowego - wyrażonego w wizji wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Misja usprawnia osiągnięcie wyznaczonego celu poprzez dobór i wykonanie poszczególnych działań.

Misją gminy Toszek, umożliwiającą kompleksową i efektywną rewitalizację, jest:

Aktywizacja i integracja społeczności lokalnej w ujęciu poprawy sytuacji ekonomicznej, zawodowej i społecznej oraz rewitalizacja przestrzeni publicznych w celu wykreowania bezpiecznego i atrakcyjnego miejsca dla mieszkańców, turystów oraz pozostałych interesariuszy gminy Toszek.

9. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek opiera się na kompleksowym ujęciu procesu rewitalizacji, obejmującym działania aktywizujące i integrujące społeczność lokalną oraz działania dotyczące modernizacji infrastruktury mieszkaniowej i technicznej.

Toszek stanowi potencjalnie istotny punkt na turystycznej mapie województwa śląskiego i jako jeden z najistotniejszych zasobów gminy Toszek może stymulować rozwój gminy w aspekcie niwelowania koncentracji obszarów kryzysowych. Toszek, ze względu na czyste powietrze oraz potencjalne walory turystyczne i przyrodnicze, przy jednoczesnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, stanowić może atrakcję turystyczną generującą nowe miejsca pracy i zmianę poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym.

Realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek zaplanowano w formie trzech kierunków interwencji (dziedzin strategicznych) określonych na podstawie analizy danych zastanych, diagnozy potrzeb i problemów rewitalizacyjnych. Dziedziny te odpowiadają na zidentyfikowane w ramach diagnozy zjawiska kryzysowe, realizując cel strategiczny Lokalnego Programu Rewitalizacyjnego, jakim jest: **ożywienie społeczno-gospodarcze mieszkańców obszaru zdegradowanego oraz zmniejszenie koncentracji obszarów problemowych gminy Toszek przy partycypacji i zaangażowaniu zróżnicowanych grup interesariuszy Programu Rewitalizacji.**

Realizacja celu nadrzędnego LPR prowadzić będzie do zrównoważenia szans rozwojowych obszarów obecnie problemowych na terenie obszaru rewitalizacji oraz wyprowadzenia tych terenów ze stanu kryzysowego poprzez kreowanie i wdrażanie kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych na obszarach problemowych przy pełnym zaangażowaniu i partycypacji interesariuszy Programu.

Interesariusze to osoby, instytucje lub ich grupy, które są w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Gminnego Programu Rewitalizacji oraz podmioty, które mogą uczestniczyć w realizacji Programu i wpływać (pozytywnie lub negatywnie) na jego rezultaty. Interesariuszami Programu Rewitalizacji mogą być zatem lokalne społeczności i poszczególne osoby oraz ich formalni i nieformalni przedstawiciele, władze samorządowe i krajowe,

politycy, przywódcy religijni, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, grupy specjalnych interesów, społeczności akademickie oraz przedstawiciele biznesu⁶².

9.1. Rekomendowane kierunki interwencji

Realizacja celu strategicznego Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Toszek prowadzić będzie do zwiększenia partycypacji społecznej oraz przede wszystkim wyprowadzenia zdiagnozowanego obszaru ze stanu kryzysowego i zwiększenia możliwości rozwojowych obszaru zdegradowanego.

Dwa pierwsze kierunki interwencji stanowią podstawę efektywnej realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Toszek, poprzez bezpośrednie oddziaływanie na mieszkańców terenów poddanych rewitalizacji w kwestiach o największym nasyceniu problemowym:

1. Kierunek interwencji (obszar problemowy): **Sfera społeczna**
Cel strategiczny: **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców**
2. Kierunek interwencji (obszar problemowy): **Sfera gospodarcza**
Cel strategiczny: **Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych**

Trzeci kierunek interwencji, będący dopełnieniem rozwoju społeczno – gospodarczego mieszkańców, stanowi odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby rewitalizacyjne gminy Toszek.

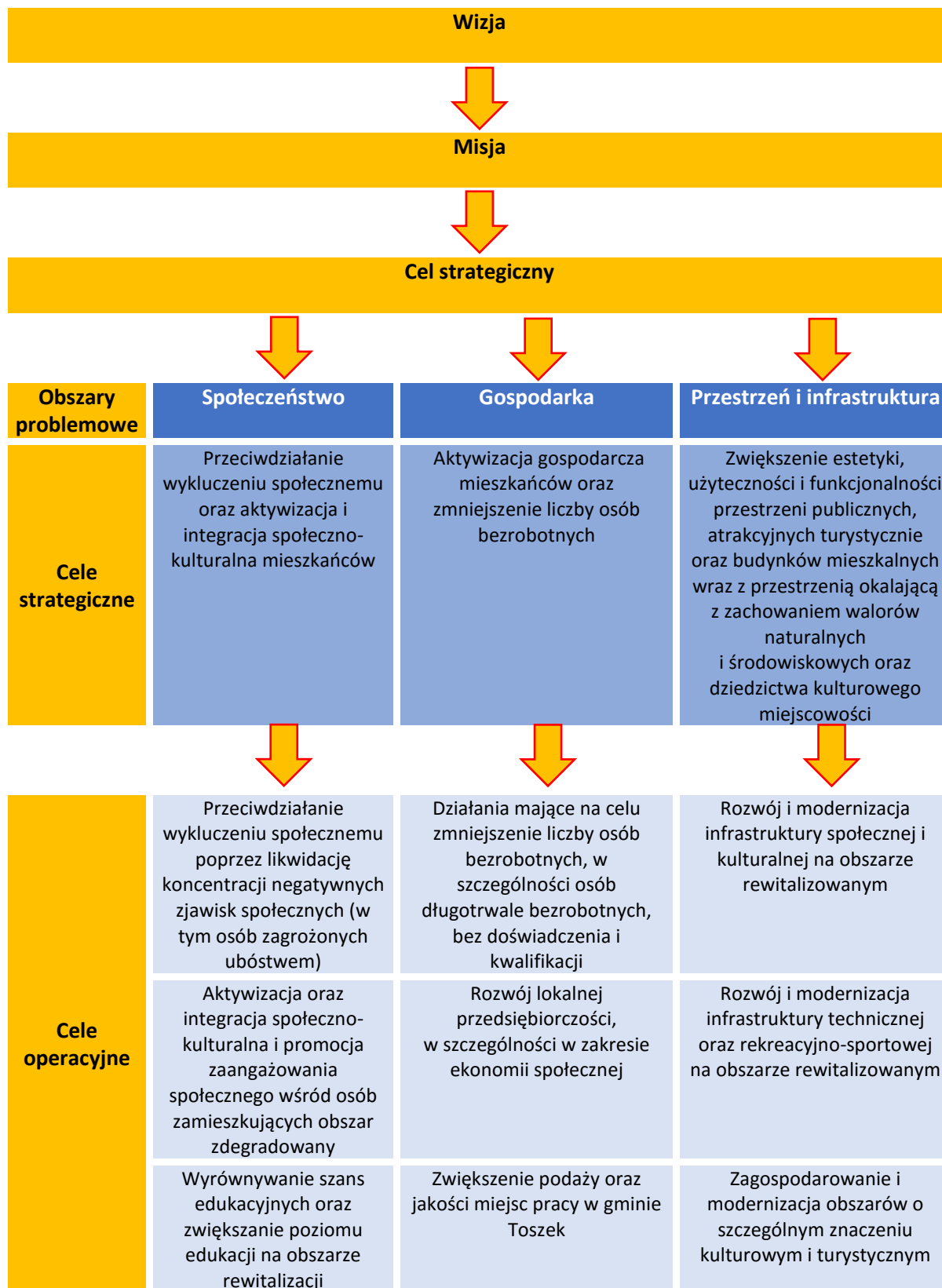
3. Kierunek interwencji (obszar problemowy): **Przestrzeń i infrastruktura**
Cel strategiczny: **Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą, z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości**

Dla każdego z kierunków interwencji (obszarów problemowych) opracowano cele operacyjne, do których przyporządkowane zostały poszczególne działania rewitalizacyjne.

⁶² International Finance Corporation (2007). Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets, World Bank Group.

Tabela 38 Matryca celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Toszek

Źródło: opracowanie własne

9.2. Opis kierunków interwencji i celów rewitalizacyjnych

Obszar problemowy: Społeczeństwo

Cel strategiczny: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców

Uzasadnienie: Działania rewitalizacyjne powinny bezpośrednio przyczyniać się do zwiększania jakości życia zarówno mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji, jak i całej społeczności lokalnej.

Na etapie diagnozy zidentyfikowane zostały obszary problemowe gminy Toszek w aspekcie społecznym w dwóch kategoriach: pierwsza dotyczy funkcjonowania lokalnej społeczności, której największe problemy dotyczą: wysokiej liczby osób bezrobotnych, wysokiego wskaźnika osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność, ubóstwo oraz ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Problemem dotyczącym społeczności lokalnej obszarów są również odnotowane przestępstwa – w szczególności w Toszku oraz Paczynie.

Drugą kategorią problemową dotyczącą społecznego aspektu rewitalizacji jest życie kulturalne mieszkańców obszarów zdegradowanych, wśród których wyszczególnić należy brak odpowiednich miejsc spotkań pełniących rolę ośrodków kultury, miejsc spotkań i dziennego pobytu, w szczególności na obszarach wiejskich (Paczyna i Pniów).

Dlatego w ujęciu działań rewitalizacyjnych zaleca się próbę skorygowania postaw życiowych mieszkańców obszarów zdegradowanych poprzez aktywizację społeczną i promocję zaangażowania społecznego oraz zwiększenie poziomu kształcenia. Działania te w powinny koncentrować się na osobach z grup wykluczonych i narażonych na wykluczenie społeczne. Równolegle do działań pobudzających aktywność i zaangażowanie lokalnej społeczności należy podjąć działania, których celem będzie niwelowanie lub całkowita likwidacja natężenia zjawisk negatywnych i zagrożeń społecznych na tych obszarach. Kompleksowa realizacja działania rewitalizacyjnego związanego z poprawą funkcjonowania lokalnej społeczności poza aktywizacją i likwidacją koncentracji zjawisk negatywnych wymaga działań mających na celu integrację społeczną, która z założenia nie pozwoli na ponowne wystąpienie lub pogłębienie nasycenia negatywnych zjawisk na rewitalizowanym obszarze.

Obszar problemowy: Gospodarka

Cel strategiczny: Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych

Uzasadnienie: Działania rewitalizacyjne powinny oddziaływać na ożywienie gospodarcze i poprawę atrakcyjności lokalnego rynku pracy zarówno z punktu widzenia pracownika, jak i pracodawcy.

Analiza zjawisk i trendów gospodarczych na terenie Gminy Toszek sugeruje konieczność interwencji w kierunkach dotyczących popytu i podaży na rynku pracy, jak również poziomu kapitału ludzkiego (kwalifikacji, kompetencji, gotowości do podjęcia pracy mieszkańców Gminy). W wyniku identyfikacji gospodarczych obszarów problemowych na terenie gminy Toszek zdiagnozowano takie zjawiska negatywne jak: mała liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych przy wysokiej liczbie osób bezrobotnych. Wśród pozostałych aspektów problemowych dotyczących aspektu gospodarczego wyszczególnić można takie zjawiska jak: niski poziom wynagrodzeń, nieopłacalność pracy oraz brak chęci podjęcia pracy wśród osób długotrwale bezrobotnych, szara strefa, wysokie zasiłki będące substytutem wynagrodzenia za pracę, czy niechęć do podnoszenia kwalifikacji i zdobywania umiejętności niezbędnych na rynku pracy.

Rekomendowane działania rewitalizacyjne powinny dwutorowo wymuszać zmiany na lokalnej gospodarce – zarówno z perspektywy przedsiębiorców, jak również z perspektywy osób pracujących lub poszukujących pracy. Działania rewitalizacyjne w Gminie Toszek skupione powinny być na **podniesieniu kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów zdegradowanych**, a tym samym zwiększyć ich szanse i możliwości na zmianę statusu na rynku pracy oraz przekształceń dotyczących samego rynku pracy, które wpłyną na motywatory podjęcia i opłacalność pracy. Konsekwencją działań rewitalizacyjnych dotyczących aspektu gospodarczego powinien być również rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze zdegradowanym, który traktować można zarówno jako pochodną działań wpływających na gospodarkę, jak również czynnik wpływający na bezrobocie i poziom gospodarczy miejscowości.

Obszar problemowy: Przestrzeń i infrastruktura

Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

Uzasadnienie: Estetyka przestrzeni publicznej oraz funkcjonalność zagospodarowania przestrzennego są newralgiczną kwestią w przypadku miejscowości turystycznej, którą jest Toszek. Wizerunek miejscowości nastawionej na turystów powinien być komplementarny z walorami pozostałych miejsc objętych obszarem rewitalizacji – Paczyną i Pniowem.

Nie tylko turyści odczuwają degradację tkanki miejskiej, pozostali interesariusze obszaru zdegradowanego, w tym: mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, potencjalni przedsiębiorcy, osoby pracujące na danym obszarze zmuszeni są do funkcjonowania w warunkach odbiegających od miar komfortowych, natomiast stan techniczny oraz infrastruktura na analizowanym terenie zniechęca do podejmowania jakichkolwiek działań na obszarach zdegradowanych.

W aspekcie działań rewitalizacyjnych zaleca się przede wszystkim projekty uwzględniające modernizację infrastruktury technicznej oraz rewitalizację budynków znajdujących się na rewitalizowanym obszarze. Poza zmianami poprawiającymi komfort oraz bezpieczeństwo interesariuszy, modernizacji wizualnych centrum miejscowości Toszek niezbędne jest utworzenie w jego centralnej części miejsca „ożywienia” społecznego w postaci infrastruktury społeczno-kulturalno-edukacyjnej dla mieszkańców, turystów, itd., która wpłynie na utożsamianie się mieszkańców z Gminą, lokalny patriotyzm, zaangażowanie społeczne, a także stanie się platformą umożliwiającą aktywizację społeczną i zawodową osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

9.3. Uzasadnienie celów rewitalizacyjnych i ich wpływ na niwelowanie koncentracji zjawisk negatywnych

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek zakłada realizację 9 celów operacyjnych, których realizacja opierać się będzie na 14 kluczowych projektach rewitalizacyjnych oraz 4 projektach komplementarnych. Projekty te mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących koncentrację negatywnych zjawisk kryzysowych.

W celu określenia wpływu na zjawiska kryzysowe poszczególnym celom operacyjnym przyporządkowano numerację:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem);
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany;
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób niepełnosprawnych;
- 2.1. Działania mające na celu zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, bez doświadczenia i kwalifikacji;
- 2.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie ekonomii społecznej
- 2.3. Zwiększenie podaży oraz jakości miejsc pracy w mieście Toszek;
- 3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym
- 3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym
- 3.3. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Poziom wpływu poszczególnych celów operacyjnych na zjawiska kryzysowe, a tym samym zasadności ich realizacji został oceniony na podstawie analizy potrzeb rewitalizacyjnych w skali 1-3, gdzie:

- 1: niski poziom wpływu na zjawisko kryzysowe;
- 2: średni poziom wpływu na zjawisko kryzysowe;
- 3: wysoki poziom wpływu na zjawisko kryzysowe.

Tabela 39 Wpływ poszczególnych celów operacyjnych na aspekty problemowe

		Społeczeństwo			Gospodarka			Przestrzeń i infrastruktura		
Cele operacyjne:		1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	2.3.	3.1.	3.2.	3.3.
Problemy społeczne	Bezrobocie	2	3	2	3	3	3	2	3	3
	Ubóstwo	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Przestępczość	2	3	3	2	3	3	3	3	3
	Alkoholizm	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Niski poziom edukacji	2	3	3	3	3	3	2	3	3
	Niski poziom kapitału społecznego	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym	3	3	3	3	3	3	2	3	3
	Niekorzystne procesy demograficzne	3	3	3	3	3	3	3	3	3
problemy gospodarcze	niski stopień przedsiębiorczości	2	3	3	3	3	3	2	3	3
	słaba kondycja przedsiębiorstw	1	1	1	3	3	3	2	3	3
problemy środowiskowe	przekroczenie standardów jakości środowiska	3	1	1	2	2	2	3	2	3
	obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia lub stanu środowiska	1	1	1	1	1	1	3	2	3
problemy przestrzenno-funkcjonalne	niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną	1	1	1	3	3	3	3	2	3
	niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną	3	1	2	3	3	3	2	2	3
	brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług	3	1	3	3	3	3	2	3	3
	niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru	1	1	1	2	3	3	3	2	3
	brak lub niska jakość terenów publicznych	1	1	1	2	2	3	3	2	3
Problemy techniczne	degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych	1	1	1	2	1	2	3	2	3
	brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych	1	1	1	2	1	2	3	2	3

Źródło: opracowanie własne

10. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zgodnie z Wytycznymi programowymi IZ RPO WD dotyczącymi zasad przygotowania lokalnych programów rewitalizacji (lub dokumentów równorzędnych) w perspektywie finansowej 2014-2020, projekty rewitalizacyjne zostały podzielone na projekty kluczowe (składane w konkursie o dofinansowanie w ramach działania 6.3 „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów”, tworzące tzw. „Listę A”) oraz projekty komplementarne (składane w konkursach w ramach innych działań RPO WD 2014-2020, tworzące tzw. „Listę B”).

W ramach całościowego procesu rewitalizacji obszarów zdegradowanych gminy Toszek zaplanowano 14 projektów kluczowych oraz 4 projekty komplementarne.

10.1. Lista A: projekty kluczowe

Tabela 40 Projekt kluczowy nr1

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część I)	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Pniów, ul. Wiejska 23 Paczyna, ul. Wiejska 67
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Obecne siedziby świetlic sołeckich cechuje niski standard socjalny – ściany i podłogi wymagają remontu, malowania. Wymagana jest w każdym przypadku renowacja, lub budowa sieci CO, wymiana okien, częściowa przebudowa i renowacja instalacji elektrycznych i wodno-sanitarnych.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Projekt ma na celu przywrócenie do stanu pełnej funkcjonalności zdegradowanych budynków świetlic wiejskich na terenie Gminy Toszek.
Zakres realizowanych działań	Kompleksowy remont wraz z wymianą instalacji (remont ścian, malowanie, wymiana podłóg, wymiana i naprawa sieci CO, wodno-sanitarnej i elektrycznej, wymiana okien).

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	➤ Wyrównane i pomalowane ściany, ➤ Wyrównane i wymienione podłogi ➤ Rozbudowana lub/i wymieniona instalacja CO, w tym piece ➤ Wyremontowana, rozbudowana instalacja elektryczna ➤ Wyremontowana i rozbudowana instalacja wodno-sanitarna. ➤ Wymienione okna	➤ Czyste i estetyczne wnętrza w nowych atrakcyjnych kolorach ➤ Wyrównane podłogi z nowymi wykładzinami, panelami ➤ Działająca instalacja C, nowe piece, instalacja, kaloryfery – ciepło ➤ Sprawna, dostosowana do wyższych obciążeń instalacja elektryczna, nowe przewody, gniazdka, wyłączniki ➤ W pełni sprawna i adekwatna do potrzeb instalacja wodno-sanitarna (nowe umywalki, toalety, baterie, rury) ➤ Nowe okna, szczelne, estetyczne.
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	II Kwartał 2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	II Kwartał 2019	
Szacunkowy koszt	Ok. 342 683 zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, budżet własny gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych
- 1.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz zwiększanie poziomu edukacji na obszarze rewitalizacji
- 3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym
- 3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym

Tabela 41 Projekt kluczowy nr 2

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja I (część I)	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Pniów, ul. Wiejska 23 Paczyna, ul. Wiejska 67
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/OPS Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Obecne społeczności lokalne w Sołectwach gminnych nie są zintegrowane w stopniu zapewniającym pogłębianie się relacji międzyludzkich i budowanie silnego poczucia przynależności lokalnej. Realizowane na terenach sołectw działania aktywizujące społeczności mają charakter okazjonalny i mają różną dynamikę, wynikającą z czynników indywidualnych, tj. poziom zaangażowania, umiejętności i wiedza osób zaangażowanych w pracę na rzecz świetlic itp. Działania w pracy świetlic sołeckich nie mają planowego charakteru nastawionego na osiągnięcie konkretnych rezultatów, nie są określone w czasie, przede wszystkim jednak nie są systematyczne i trwałe, tj. np. koła zainteresowań.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Uruchomienie na terenie każdego z Sołectw - Sołeckich Programów Aktywności Społecznej w budynkach Sołectw, z możliwością zakupu niezbędnego wyposażenia.
Zakres realizowanych działań	Stworzenie i uruchomienie na terenie każdego z sołectw Programu Aktywności Lokalnej, w tym tworzenie świetlic opiekuńczo-wychowawczych, klubów Seniora, organizowanie spotkań ze specjalistami w dziedzinie zdrowia i innych ważnych dziedzin życia, prowadzenie zajęć rekreacyjno-towarzyskich – gier, zabaw, wycieczek, imprez tematycznych i integracyjnych.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Integracja społeczności lokalnych, wzrost zainteresowania wspólnym spędzaniem czasu, zawiązanie nowych znajomości, pogłębienie dotychczasowych relacji, pogłębienie wiedzy w różnych zakresach, wzrost samoświadomości, odkrycie nowych talentów, zaistnienie w nowych obszarach życia wynikające z realizacji działań w nowych projektach	Liczba osób biorących udział w zajęciach w poszczególnych działaniach Programu Aktywności Lokalnej, na terenie każdego z Sołectw.
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	II kwartał 2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2019	
Szacunkowy koszt	Ok. 110 692 zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych

Tabela 42 Projekt kluczowy nr 3

Nazwa projektu/przedsięwzięcia		
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja II (część I)		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Pniów, ul. Wiejska 23 Paczyna, ul. Wiejska 67	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/OPS Toszek	
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-	
Opis projektu		
Opis stanu istniejącego	Obecne społeczności lokalne w Sołectwach gminnych nie są zintegrowane w stopniu zapewniającym pogłębianie się relacji międzyludzkich i budowanie silnego poczucia przynależności lokalnej. Realizowane na terenach sołectw działania aktywizujące społeczności mają charakter okazjonalny i mają różną dynamikę, wynikającą z czynników indywidualnych, tj. poziom zaangażowania, umiejętności i wiedza osób zaangażowanych w pracę na rzecz świetlic itp. Działania w pracy świetlic sołeckich nie mają planowego charakteru nastawionego na osiągnięcie konkretnych rezultatów, nie są określone w czasie, przede wszystkim jednak nie są systematyczne i trwałe, tj. np. koła zainteresowań.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Uruchomienie na terenie każdego z Sołectw - Sołeckich Programów Aktywności Społecznej w budynkach Sołectw, z możliwością zakupu niezbędnego wyposażenia.	
Zakres realizowanych działań	Stworzenie i uruchomienie na terenie każdego z sołectw Programu Aktywności Lokalnej, w tym tworzenie świetlic opiekuńczo-wychowawczych, klubów Seniora, organizowanie spotkań ze specjalistami w dziedzinie zdrowia i innych ważnych dziedzin życia, prowadzenie zajęć rekreacyjno-towarzyskich – gier, zabaw, wycieczek, imprez tematycznych i integracyjnych.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Integracja społeczności lokalnych, wzrost zainteresowania wspólnym spędzaniem czasu, zawiązanie nowych znajomości, pogłębienie dotychczasowych relacji, pogłębienie wiedzy w różnych zakresach, wzrost samoświadomości, odkrycie nowych talentów, zaistnienie w nowych obszarach życia wynikające z realizacji działań w nowych projektach	Liczba osób biorących udział w zajęciach w poszczególnych działaniach Programu Aktywności Lokalnej, na terenie każdego z Sołectw.

Harmonogram i kosztorys	
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2019
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	IV kwartał 2020
Szacunkowy koszt	Ok. 196 084 zł
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych

Tabela 43 Projekt kluczowy nr 4

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na potrzeby utworzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i osób niepełnosprawnych w Gminie Toszek	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Paczyna, ul. Wiejska 67
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Istniejący budynek na terenie parafii św. Marcina Biskupa w Paczynie, przy ul. Wiejskiej 67 jest zdewastowany w stopniu uniemożliwiającym jego odbiór do celów projektu w ujęciu prawnym, tzn. nie spełnia wymogów i norm budowlanych, ani sanitarnych. Wymiany, lub naprawy w ujęciu budowlanym wymaga każdy element konstrukcji budynku.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku, dla potrzeb utworzenia w nim Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych.
Zakres realizowanych działań	Poza samą konstrukcją budynku, jego urokliwym charakterem i ciekawą lokalizacją, remontu lub odtworzenia od nowa wymagają ściany, podłogi, instalacje CO, wodno-kanalizacyjna i sanitarna, a także elektryczna. Ponadto wymiany lub remontu wymagają dach, okna, drzwi, instalacja kominowa. Dla potrzeb Centrum

	dziennego Pobytu wymagana będzie również przebudowa ścian wewnątrz budynku.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Po wykonaniu niezbędnych prac budowlanych budynek i mieszczące się w nim pomieszczenia będą gotowe do realizacji działań ujętych w stworzonym Statucie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym pracy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, opieki, rozwoju psycho-społecznego, itp.	Decyzja Inspektora budowlanego o dopuszczeniu do użytkowania budynku, zgodnie z założeniami. Pozytywna decyzja Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2017	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	II kwartał 2018	
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 259 912,75zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, wkład własny gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych
- 2.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym
- 2.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym
- 2.3. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 44 Projekt kluczowy nr 5

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Paczyna, ul. Wiejska 67
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Po utworzeniu i uruchomieniu Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, koniecznym będzie podjęcie wszystkich statutowych działań.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest uruchomienie i prowadzenie statutowej realizacji działań Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, tj. realizowanie usług z zakresu opieki, rehabilitacji, terapii, oraz poradnictwa specjalistycznego, a także wyżywienia, usług higienicznych wraz z dowozem i odwozem osób z/do miejsca zamieszkania.
Zakres realizowanych działań	W ramach pracy Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych wprowadzone i realizowane będą działania: ➤ Zapewnienie opieki, pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego. ➤ Zapewnienie przynajmniej jednego posiłku dziennie ➤ Umożliwienie zachowania higieny ➤ W ramach terapii zajęciowej: zajęcia kółka plastycznego, z wykorzystaniem różnych technik artystycznych, ergoterapia, muzykoterapię, biblioterapia, choreoterapia, kinezyterapia. ➤ W ramach zajęć edukacyjnych: pogadanki, wspólne czytanie prasy, rozwiązywanie krzyżówek, zajęcia z wykorzystaniem gier edukacyjnych, konkursy tematyczne. ➤ Świadczenia rekreacyjne – organizacja wycieczek ➤ Świadczenia kulturalne – wyjazdy do teatrów, muzeów. ➤ Udzielenie wsparcia w utrzymaniu więzi rodzinnych i społecznych.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych Rozwój zainteresowań i talentów wśród uczestników projektu Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa poprzez przeciwdziałanie izolacji społecznej Zwiększenie poziomu samoświadomości	Deklaracja uczestników do regularnego uczestnictwa w zajęciach Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych Lista obecności Listy uczestników kół zainteresowań
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	II kwartał 2019	
Szacunkowy koszt	Całkowity koszt - 220 791,25zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych
- 3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym
- 3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym
- 3.3. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 45 Projekt kluczowy nr 6

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Kontynuacja prowadzenia Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Paczyna, ul. Wiejska 67
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Po uruchomieniu Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, koniecznym będzie, w perspektywie czasowej, utrzymanie wszystkich statutowych działań.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest utrzymanie statutowej realizacji działań Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, tj. realizowanie usług z zakresu opieki, rehabilitacji, terapii, oraz poradnictwa specjalistycznego, a także wyżywienia, usług higienicznych wraz z dowozem i odwozem osób z/do miejsca zamieszkania.
Zakres realizowanych działań	W ramach pracy Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych utrzymywane i realizowane będą działania: ➤ Zapewnienie opieki, pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego. ➤ Zapewnienie przynajmniej jednego posiłku dziennie. ➤ Umożliwienie zachowania higieny. ➤ W ramach terapii zajęciowej: zajęcia kółka plastycznego, z wykorzystaniem różnych technik artystycznych, ergoterapia, muzykoterapię, biblioterapia, choreoterapia, kinezyterapia. ➤ W ramach zajęć edukacyjnych: pogadanki, wspólne czytanie prasy, rozwiązywanie krzyżówek, zajęcia z wykorzystaniem gier edukacyjnych, konkursy tematyczne. ➤ Świadczenia rekreacyjne – organizacja wycieczek ➤ Świadczenia kulturalne – wyjazdy do teatrów, muzeów. ➤ Udzielenie wsparcia w utrzymaniu więzi rodzinnych i społecznych.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych Rozwój zainteresowań i talentów wśród uczestników projektu Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa poprzez przeciwdziałanie izolacji społecznej Zwiększenie poziomu samoświadomości	Deklaracja uczestników do regularnego uczestnictwa w zajęciach Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych Lista obecności Listy uczestników kół zainteresowań
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2019	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	IV kwartał 2020	
Szacunkowy koszt	Całkowity koszt - 1 175 470,58zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych
- 3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym
- 3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym
- 3.3. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 46 projekt kluczowy nr 7

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Z przedsiębiorczością na tak	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Gmina Toszek
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Katowicach liczba podmiotów w rejestrze REGON wynosiła na terenie Gminy Toszek w latach 2012-2014 kolejno 923, 967 i 1027. Mimo, iż wyraźna jest tendencja wzrostowa ilość podmiotów w rejestrze Regon jest niższa niż w sąsiednich gminach. W Gminie Wielowieś w roku 2014 wynosiła ona 1096, była, więc nieznacznie wyższa, niż w gminie Toszek. W Gminie Rudziniec w roku 2015 wynosiła 1327, była, więc wyraźnie wyższa niż w Gminie Toszek i wyższa niż średnia dla Powiatu Gliwickiego w 2014 roku, wynosząca 1232. W odniesieniu do średniej liczby podmiotów w rejestrze Regon dla Powiatu Gliwickiego zaznacza się wyraźna potrzeba wsparcia obszaru przedsiębiorczości na terenie Gminy Toszek.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest przygotowanie 20 uczestników do wejścia na rynek pracy poprzez wyposażenie ich w umiejętności i wiedzę z zakresu przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, aktywnej komunikacji oraz zakładania własnej działalności gospodarczej itp.
Zakres realizowanych działań	Projekt będzie polegał na wyposażeniu 20-osobowej grupy osób w wiedzę i umiejętności niezbędne do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach projektu prowadzone będą szkolenia odnoszące się do tzw. umiejętności twardych tj. wiedza prawna z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, oraz umiejętności miękkich tj. umiejętności w zakresie komunikacji międzyludzkiej, poprawy samooceny, gotowości do podejmowania działania.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Osoby uczestniczące w projekcie, po zakończeniu projektu będą posiadały wiedzę z zakresu przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, aktywnej komunikacji oraz zakładania własnej działalności gospodarczej (zakres formalny i prawny)	Certyfikat ukończenia projektu.
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	II kwartał 2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2018	
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 555 835,00zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz zwiększanie poziomu edukacji na obszarze rewitalizacji
- 2.1. Działania mające na celu zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, bez doświadczenia i kwalifikacji
- 2.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie ekonomii społecznej
- 2.3. Zwiększenie podaży oraz jakości miejsc pracy w mieście Toszek

Tabela 47 Projekt kluczowy nr 8

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Droga do przedsiębiorczości	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Gmina Toszek
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Katowicach liczba podmiotów w rejestrze REGON wynosiła na terenie Gminy Toszek w latach 2012-2014 kolejno 923, 967 i 1027. Mimo, iż wyraźna jest tendencja wzrostowa ilość podmiotów w rejestrze Regon jest niższa niż w sąsiednich gminach. W Gminie Wielowieś w roku 2014 wynosiła ona 1096, była, więc nieznacznie wyższa, niż w gminie Toszek. W Gminie Rudziniec w roku 2015 wynosiła 1327, była, więc wyraźnie wyższa niż w Gminie Toszek i wyższa niż średnia dla Powiatu Gliwickiego w 2014 roku, wynosząca 1232. W odniesieniu do średniej liczby podmiotów w rejestrze Regon dla Powiatu Gliwickiego zaznacza się wyraźna potrzeba wsparcia obszaru przedsiębiorczości na terenie Gminy Toszek.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest przygotowanie 20 uczestników do wejścia na rynek pracy poprzez wyposażenie ich w umiejętności i wiedzę z zakresu przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, aktywnej komunikacji oraz zakładania własnej działalności gospodarczej itp.
Zakres realizowanych działań	Projekt będzie polegał na wyposażeniu 20-osobowej grupy osób w wiedzę i umiejętności niezbędne do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach projektu prowadzone będą szkolenia odnoszące się do tzw. umiejętności twardych tj. wiedza prawna z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, oraz umiejętności miękkich tj. umiejętności w zakresie komunikacji międzyludzkiej, poprawy samooceny, gotowości do podejmowania działania.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Osoby uczestniczące w projekcie, po jego zakończeniu będą posiadały wiedzę z zakresu przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, aktywnej komunikacji oraz zakładania własnej działalności gospodarczej (zakres formalny i prawny)	Certyfikat ukończenia projektu.
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	I kwartał 2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	I kwartał 2020	
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 235 294,11zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, Środki Własne Gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych oraz zwiększanie poziomu edukacji na obszarze rewitalizacji
- 2.1. Działania mające na celu zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, bez doświadczenia i kwalifikacji
- 2.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie ekonomii społecznej
- 2.3. Zwiększenie podaży oraz jakości miejsc pracy w mieście Toszek

Tabela 48 Projekt kluczowy nr 9

Nazwa projektu/przedsięwzięcia		
Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku: <i>budynek bramny - poddasze</i>		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	ul. Zamkowa 10 44-180 Toszek	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-	
Opis projektu		
Opis stanu istniejącego	Poddasze budynku bramnego jest obecnie niezagospodarowane, budynek ma nowy dach i sporą przestrzeń do zagospodarowania	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest utworzenie miejsca do prowadzenia zajęć z zakresu edukacji artystycznej. Obecnie większość zajęć sekcji zainteresowań prowadzonych przez Centrum kultury „Zamek w Toszku” odbywa się poza obiektem. Przygotowanie profesjonalnych pomieszczeń do zajęć taneczno-ruchowych, teatralnych, wokalnych wpłynie w sposób znaczny na poziom artystyczny, komfort pracy i satysfakcje uczestników. Skupienie większości zajęć edukacyjnych prowadzonych przez Centrum Kultury „Zamek w Toszku” wpłynie na integrację społeczności lokalnej, podniesie poziom identyfikacji z miejscem (Zamek w Toszku/Gmina Toszek).	
Zakres realizowanych działań	Realizacja projektu wymaga przygotowania projektu adaptacji i zagospodarowania poddasza na miejsce zajęć edukacyjno – artystycznych. Poddasze w tym momencie nie jest ocieplone, nie jest ogrzewane, należy wykonać podłogi (parkiet ze względu na walory praktyczne związane z zajęciami ruchowymi, akustyczne – zajęcia wokalne i estetyczne). Przestrzeń trzeba podzielić na mniejsze pomieszczenia z uwzględnieniem charakterystyki potrzeb poszczególnych zajęć edukacyjnych.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Szacujemy, że realizacja projektu: ➤ wpłynie na wzrost liczby uczestników sekcji zainteresowań ➤ zwiększy powierzchnię użytkową zamku ➤ zintegruje uczestników sekcji i zwiększy identyfikację mieszkańców z miejscem	

Harmonogram i kosztorys	
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	2017
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	2018
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 1 000 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze europejskie, Budżet gminy, środki własne

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

3.3., Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 49 Projekt kluczowy nr 10

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Zagospodarowanie terenów wokół Zamku w Toszku - Wzgórze zamkowe	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	ul. Zamkowa 10 44-180 Toszek
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Zamek w Toszku okala piękne, zielone wzgórze, które jak cały zamek jest wpisane do rejestru zabytków. Niestety obecnie nie istnieje jedna spójna i zadbaną ścieżka, która pozwoliłaby na obejście zamku i korzystanie z jego uroków z innej perspektywy.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest utworzenie ścieżki rekreacyjno – edukacyjnej, która poszerzy zakres oferty turystycznej Zamku w Toszku, stanie się nową przestrzenią rekreacyjną dla mieszkańców, wpłynie na edukację historyczną i przyrodniczą osób korzystających ze ścieżki.
Zakres realizowanych działań	Projekt zakłada przygotowanie projektu budowlanego, połączenie poszczególnych odcinków istniejących już ścieżek, oczyszczenie i utwardzenie odcinków istniejących, ustawienie ławek i koszy parkowych, opisanie wybranych rodzajów roślin i drzew porastających wzgórze zamkowe, stworzenie dwóch edukacyjnych kącików średniowiecznych

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	➤ Powstanie nowa przestrzeń turystyczno – rekreacyjna na terenie Zamku w Toszku, dzięki czemu Zamek w Toszku zyska na atrakcyjności ➤ Nastąpi wydłużenie czasu pobytu turystów na terenie Zamku ➤ Poszerzenie oferty edukacyjnej zamku o wykorzystanie aspektów przyrodniczych i przygotowanie kąpek historycznych	➤ Zwiększenie liczby miejsc rekreacyjno – turystycznych, ➤ Podniesienie satysfakcji zwiedzających mierzone za pomocą ankiet, obserwacji ➤ Obserwacja, zintensyfikowanie korzystania z bazy gastronomiczno – hotelowej zamku i miasta ➤ Poszerzenie oferty edukacyjnej kierowanej do szkół i przedszkoli
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	2019	
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 500 000,00 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze europejskie, Budżet gminy, środki własne	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

3.3., Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 50 Projekt kluczowy nr 11

Nazwa projektu/przedsięwzięcia		
EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część I)		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	1. Budynek Szkoły Podstawowej w Toszku, ul. Wilkowicka 2, Toszek 2. Budynek Szkoły Podstawowej, ul. Wiejska 80, Paczyna 3. Budynek Strażnicy OSP, ul. Wiejska 49, Pniów 4. Budynek Świetlicy Wiejskiej, ul. Wiejska 21, Pniów 5. Budynek Szkoły Podstawowej, ul. Szkolna 4, Pniów	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek	
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Szkoły, Sołtysi, Strażacy	
Opis projektu		
Opis stanu istniejącego	Aktualnie do zasilania urządzeń elektrycznych we wszystkich budynkach pobierana jest (kupowana) energia elektryczna z sieci elektroenergetycznej.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	➤ zmniejszenie kosztów związanych z zakupem energii elektrycznej, ➤ zmniejszenie emisji do atmosfery szkodliwych substancji dzięki tzw. emisji zamkniętej, ➤ zwiększenie udziału energii elektrycznej produkowanej z użyciem odnawialnych źródeł energii, ➤ rozwój gminy zgodny z założeniami zasad zrównoważonego rozwoju, poszanowaniem środowiska naturalnego i przyrodniczego dziedzictwa ➤ promocja odnawialnych źródeł energii i postawy prosumenckiej wśród mieszkańców gminy	
Zakres realizowanych działań	Projekt polega na budowie ogniw fotowoltaicznych dla 9 budynków użyteczności publicznej w Gminie Toszek (świetlice wiejskie, strażnice OSP, szkoły). Zakres prac związany z niniejszym projektem obejmuje przede wszystkim prace budowlane związane ze stworzeniem 8 mikro instalacji fotowoltaicznych. Zakres prac budowlanych obejmuje: wykonanie niezbędnych konstrukcji do instalacji paneli PV, podłączenie falowników/inwerterów, instalację oprogramowania sterującego.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	➤ Ilość powstałych mikroinstalacji fotowoltaicznych: 8 szt.	Wartość wskaźnika ustalona zostanie na podstawie rzeczywistej zdolności wytwarzania energii

	➤ Moc utworzonych mikroinstalacji fotowoltaicznych: 49 kW ➤ Dodatkowa ilość energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych: 44100 kWh, ➤ Stopień redukcji CO2 na poziomie 35,54 tony rocznie oraz szkodliwego pyłu zawieszonego PM10 na poziomie 0,00264 tony rocznie.	elektrycznej przez wybudowane mikroinstalacje. Określenie mocy wytwórczej zostanie dokonane na podstawie obliczeń, których podstawą będzie rzeczywista ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej, kart technicznych zamontowanych urządzeń oraz na podstawie protokołów odbioru i dokumentacji zdjęciowej
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	Luty 2017	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	Wrzesień 2017	
Szacunkowy koszt	Ok. 275 312,50 zł	
Potencjalne źródła finansowania	EFRR (RPO WSL 2014-2020) oraz wkład własny Gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

3.1., Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym

3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym

Tabela 51 Projekt kluczowy nr 12

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
„Budowa kanalizacji dla rejonu ulic Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Ulica Ogrodowa: 46, 279/45, 278/43, 1317/68, 57, 389/68, 1402/55, 1265/55, 47, 366/42, 367/42, 1149/70, Młyńska: 1570/231, 1571/231,, 1572/231, 1573/231, 1574/231, 1575/231, 1576/231, Wiejska: 36, 373/52, 1584/35, 1534/51, 1591/37, 1590/37, 1532/229, 1577/231, 1579/231, 1564/230, 68, 1, 1563/230, 4, 291/9, 292/9, 16, 121/69, 257/10, 360/15, 24, 123/77, 211, 358/13, 359/13, 360/15, Podwale: 606/43, 1342/26, 1344/26, 1341/26, 612/26, 617/26, 618/26, 619/26, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka: 1220/192, 1422/193, 1424/193, 1507/200, 1643/203, 1431/205 Strzelecka: 4, 190/11, 191/11, 166/11 w Toszku
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami obejmuje ulice, które dotychczas nie były skanalizowane oraz dalsze przyłącza w ulicach, które były skanalizowane w ubiegłych latach.
Cel projektu/przedsięwzięcia	➤ Budowa systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej, ➤ Ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego i miejskiego poprzez wspólne inwestycje: podnoszenie jakości wód, ➤ Rozwój gminy zgodny z założeniami zasad zrównoważonego rozwoju, poszanowaniem środowiska naturalnego i przyrodniczego dziedzictwa, ➤ Bezpieczna sieć wodno-kanalizacyjna na obszarze Metropolii Górnośląskiej.
Zakres realizowanych działań	➤ Opracowanie dokumentacji projektowej, -- Złożenie wniosku o dofinansowanie w ramach EFRR, ➤ Ogłoszenie przetargu i wybór Wykonawcy, Wykonanie sieci kanalizacji sanitarnej w ciągach ulic: Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku na odcinku około 2,4 km.

	Odbiorcą projektu są mieszkańcy Gminy Toszek zamieszkujący poszczególne ulice.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	➤ Wartość docelowa wskaźnika rezultatu: 162 osób dodatkowo korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków. ➤ Wartość docelowa wskaźnika rezultatu: sieć kanalizacyjna na odcinku około 2,4 km.	➤ pomiar geodezyjny
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	2018 rok	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	2018 rok	
Szacunkowy koszt	3.225.330,25 zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 oraz wkład własny gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

3.1., Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym

3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym

Tabela 52 Projekt kluczowy nr 13

Nazwa projektu/przedsięwzięcia		
Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	44-120 Paczyna Ul. Wiejska działka nr 31/18	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek	
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-	
Opis projektu		
Opis stanu istniejącego	Budynek dwupiętrowy, pustostan w złym stanie technicznym wymagający kompletnej przebudowy	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Powstanie ok. 30 mieszkań komunalnych	
Zakres realizowanych działań	➤ Wykonanie dokumentacji projektowej ➤ Pozyskanie środków zewnętrznych ➤ Ogłoszenie przetargu w celu wyłonienia Wykonawcy	
Prognozowane rezultaty wraz ze	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary

sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	➤ Powstanie ok. 30 mieszkań ➤ Polepszenie wizerunku miejscowości, ➤ Satysfakcja mieszkańców	➤ Weryfikacja powykonawcza ➤ Ankieta wśród mieszkańców
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	2018r.	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	2020r.	
Szacunkowy koszt	4.829.725,07 zł brutto	
Potencjalne źródła finansowania	Budżet gminy Fundusze Europejskie Bank Gospodarstwa Krajowego	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w tym osób zagrożonych ubóstwem)
- 1.2. Aktywizacja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 1.3. Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności seniorów oraz osób niepełnosprawnych
- 1.1. Działania mające na celu zmniejszenie liczby osób bezrobotnych, w szczególności osób długotrwale bezrobotnych, bez doświadczenia i kwalifikacji
- 3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym

Tabela 53 Projekt kluczowy nr 14

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Rewitalizacja krajobrazowego parku miejskiego im. Ludwiga Guttmana w Toszku	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Toszek, ul. Parkowa
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Spółdzielnia Socjalna „Wsparcie na Starcie”
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Potrzeba stworzenia nowoczesnego miejsca integracji społecznej, rekreacji i atrakcji turystycznej wynika z braku funkcjonowania miejsc poświęconych alternatywnym form aktywizujących społeczność lokalną w zakresie: sportu i kultury.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu będzie zagospodarowanie zaniedbanego terenu parku poprzez przywrócenie mieszkańcom miasta terenu w postaci atrakcyjnej, wielofunkcyjnej i ogólnodostępnej przestrzeni rekreacyjnej.

Zakres realizowanych działań	Projekt zakłada kompleksową rewitalizację parku poprzez: zagospodarowanie terenu, budowę małej architektury, ukształtowanie istniejącego drzewostanu, budowę infrastruktury elektrycznej i kanalizacyjnej, organizację miejsca pamięci. Tematyka zaprojektowanego parku będzie nawiązywała do osoby Ludwiga Guttmana mieszkańca Toszka, wybitnego neurochirurga – twórcy idei paraolimpijskiej	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Rezultaty miękkie: ➤ poprawa jakości życia mieszkańców, ➤ stworzenie atrakcyjnego miejsca sprzyjającej integracji społecznej. Rezultaty twarde: budowa nowoczesnej infrastruktury turystycznej, co bezpośrednio wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i promocję Gminy Toszek i tym samym całego obszaru Powiatu Gliwickiego	organizacja imprez kulturalno-sportowych poświęconych osobie L. Guttmana
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	2017	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	2021	
Szacunkowy koszt	1.000.000,00 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Województwa Śląskiego, Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, środki krajowe, wkład własny Gminy.	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

3.3., Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 54 Projekt kluczowy nr 15

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX wieku, klasycystycznego położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23.	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Toszek, ul. Strzelecka 23
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Powstanie budynku datowane jest na 1 poł. XIX wieku, w ramach zabudowań tzw. Dolnego Dworu wzniesionych po pożarze zamku w 1811r. jako siedziba hr. v. Gaschin. Pierwotnie funkcjonował jako dwór dolny przy toszeckim Zamku. Rozbudowany w 1880 (część pd.-zach.), murowany z kamienia i cegły, potynkowany. Obecnie budynek jest mieszkalny, dwukondygnacyjny, podpiwniczony z poddaszem nieużytkowym. Piwnice sklepione kolebkowo. Na parterze układ dwutraktowy, z sienią pośrodku, w częściach bocznych trzytraktowy. W sieni sklepienie żaglaste na gurtach, w pomieszczeniach po bokach sieni żaglaste, w pozostałych sufit. Klatka schodowa na lewo sieni, jednobiegowa. Elewacja frontowa części pierwotnej siedmioosiowa z trójosiowym ryzalitem, boczna czteroosiowa. Piętro wydzielone murem attyki. Okna prostokątne w profilowanych obramieniach w elewacji bocznej na parterze rustykowanych. Dach czterospadowy o kątach nachylenia 27° i 44°, konstrukcja dachu drewniana płatwiowo-krokwiowa oparta na słupach drewnianych z zastrzałami i mieczami a następnie na tramach i belkach. Dach kryty papą na deskowaniu. Konstrukcja drewniana dachu nie jest w stanie przenieść bez wzmocnienia obciążeń normowych związanych ze zwiększonym obciążeniem od pokrycia dachówką. Na poddaszu widoczne ślady przecieków spowodowane uszkodzeniami pokrycia dachu oraz obróbkę blacharskich, nadmierne ugięcia więźby dachowej.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem przedmiotowego zadania jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego poprzez wykonanie robót budowlanych, konserwatorskich, restauratorskich polegających na wzmocnieniu oraz częściowej wymianie więźby dachowej oraz wymianie pokrycia dachowego oraz przemurowaniu kominów w części dachowej na budynku w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23.

Zakres realizowanych działań	Realizacja zadania obejmuje wyk. następujących robót bud.: ➤ demontaż istniejącego pokrycia dachu; ocena odsłoniętych elementów drewnianej więźby dachowej (w przypadku stwierdzenia zniszczenia dokonać wymiany elementów lub wykonać wzmocnienie - decyzje zostaną podjęte w ramach nadzorów), usunięcie starego pokrycia dachu, demontaż obróbek blacharskich; ➤ wykonanie zabezpieczenia dachu przed opadami na czas prowadzenia robót; ➤ oczyszczenie mechaniczne elementów drewnianych, impregnacja więźby środkiem przeciwgrzybicznym i przeciwpalnym; ➤ wzmocnienie oraz wymiana krokwi, płatwi, słupów, tram i belek; ➤ deskowanie połaci dachowych, po zdjęciu pokrycia dachu i ocenie, które z elementów należy wymienić na nowe; ➤ ułożenie membrany lub pokrycie jednokrotne papą deskowania; ➤ montaż kontrłat i łat pod dachówkę z rozstawem zalecanym przez producenta dachówki; ➤ wykonanie obróbek blacharskich z blachy stalowej powlekanej lub ocynkowanej; ➤ montaż rynien o średnicy 180mm i rur spustowych o średnicy 120mm z blachy stalowej powlekanej lub ocynkowanej; ➤ na poddaszu kominy do przemurowania od poziomu posadzki stropu nad piętrem; ➤ wymiana istniejących wyłazów dachowych na nowe oraz dostosowanie stabilnej drabiny; ➤ przewiduje się wymianę 5 istniejących świetlików na nowe w ramach tego samego otworu; ➤ wymiana pokrycia dachu z papy na dachówkę ceramiczną typu „Karpiówka” ułożoną w koronkę; ➤ wymiana instalacji odgromowej - przełożenie oraz uzupełnienie, wykonanie nowych pomiarów.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Roboty rozbiórkowe Roboty dachowe Przebudowa kominów Instalacja odgromowa	Protokół odbioru robót (Powierzchnia zabytku poddawana pracom konserwatorskim, restauratorskim i robotom budowlanym wynosi 609,03 m ² .)
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III Kwartał 2017	

Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	IV Kwartał 2017
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 427.426,26 zł.
Potencjalne źródła finansowania	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, budżet własny gminy

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

3.3. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Tabela 55 Projekt kluczowy nr 16

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Pierwszy witacz znajduje się w Płużnicze – przy drodze DK94. Drugi w miejscowości Boguszyce, DW907 od strony zjazdu z autostrady A4. Trzeci w Kotliszowicach przy trasie Poznań-Gliwice, DW907. Czwarty posadowiony jest w miejscowości Paczynka DK 94. Tabliczki informacyjne umieszczone zostaną między innymi przy takich zabytkach jak: Zamek, Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej, rynek i pomnik św. Jana Nepomucena oraz Ratusz, ul. Piastowska – miejsce, w którym znajdowała się synagoga, dawny hotel w Toszku – miejsce urodzenia Ludwiga Guttmanna, szpital i historia obozu NKWD, kapliczka na rozwidleniu ulic Gliwickiej i Wielowiejskiej, cmentarz ewangelicki, cmentarz żydowski-kirkut, zbiorowa mogiła ofiar obozu NKWD, Pomnik Ofiarom Wojen, dawny klasztor, szkoła, poczta, Kościół św. Barbary, Dom Bractwa Kurkowego i Dolny Zamek, Młyn, Browar, wieża ciśnień. A w toszeckich miejscowościach oznakowane zostaną: drewniana dzwonnica i Kościół św. Marcina w Paczynie, Kościół św. Michała Archanioła i Pałac (obecnie szkoła podstawowa) w Kotulinie, czworak w Kotliszowicach, Pałac i Kościół św. Wacława w Pniowie, Kaplica św. Anny w Ligocie Toszeckiej.
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Toszeckiej oraz historyk p. Grzegorz Kamiński

Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Witacze znajdujące się na terenie gminy wymagają aktualizacji ze względu na zawarte partnerstwo z gminą Olewsk na Ukrainie. W Gminie Toszek większa część zabytków została zapomniana i nie jest odwiedzana przez turystów. Dzięki wytyczeniu i oznakowaniu ścieżki historyczno-zabytkowo-przyrodniczej za pomocą tablic informacyjnych zostanie „wskrzyszona” ta część zabytków, o której ludzie zapomnieli bądź nigdy nie słyszeli, a które mają wartość dziedzictwa lokalnego. Do tej pory w Gminie Toszek żadne z materiałów promocyjnych nie miały zastosowanych kodów QR umożliwiających sczytanie informacji za pomocą urządzeń przenośnych.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Projekt ma na celu podniesieniu konkurencyjności Gminy Toszek wśród pozostałych gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania oraz na tle ościennych województw, ma sprzyjać trosce o zachowanie tożsamości i dziedzictwa lokalnego. Wzrost atrakcyjność miejsca-gminy przyczyni się do rozwijania rynku zbytu produktów lub usług lokalnych, wpłynie pozytywnie na zwiększenie ilość turystów, co z kolei znajdzie odzwierciedlenie w podniesieniu jakości życia mieszkańców, napędzi rozwój produktów lokalnych oraz rozwinię działalność związaną z gastronomią, wypoczynkiem, turystyką, rekreacją i kulturą. Celem operacji jest również chęć wzbudzenia wśród młodzieży zainteresowania lokalną historią i kulturą, tak, by tożsamość lokalna i dziedzictwo lokalne tego miejsca zaszczerpione wśród dzieci i młodzieży obecnego pokolenia miało możliwość zachowania i kultywowania wśród kolejnych pokoleń.
Zakres realizowanych działań	W ramach projektu przewidziane jest zamontowanie czterech gminnych witaczy zlokalizowanych przy wjeździe do Gminy Toszek od strony ościennych gmin/powiatów. Drugim krokiem do osiągnięcia założonego celu jest wytyczenie i wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego Gminy Toszek. Szlakiem objętych zostanie 26 ważnych dla historii gminy zabytków i miejsc, które stanowią spuściznę i historię regionu, związane są z dziejami historii i kultury ziemi toszeckiej. Trzecim punktem jest wydanie publikacji katalogowej, w której zebrane zostaną wszystkie zabytki ścieżki historyczno-zabytkowej oraz jej walory przyrodnicze okraszone bogatą szatą zdjęciową.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Zamontowanie 4 witaczy	Protokół odbioru
	Zakup 26 tablic informacyjnych opisujących szlak historyczno-zabytkowo-przyrodniczy obiektów w Gminie Toszek	Protokół odbioru
	Wydanie publikacji katalogowej	Protokół odbioru
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	II Kwartał 2017	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	IV Kwartał 2017	
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 50.000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	PROW, budżet własny gminy	

Projekt wpisuje się w następujące cele szczegółowe Programu rewitalizacji:

- 1.2. Aktywizacja oraz integracja społeczno-kulturalna i promocja zaangażowania społecznego wśród osób zamieszkujących obszar zdegradowany
- 3.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej i kulturalnej na obszarze rewitalizowanym
- 3.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej oraz rekreacyjno-sportowej na obszarze rewitalizowanym
- 3.3. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

10.2. Lista B: projekty komplementarne

Tabela 56 Projekt komplementarny nr 1

Nazwa projektu/przedsięwzięcia		
Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część II)		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Płużniczka, ul. Wiejska – budynek OSP Ligota Toszecka, ul. Szkolna 2 Boguszyce, ul. Ujazdowska Sarnów, ul. Wiejska 17	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/OPS Toszek	
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-	
Opis projektu		
Opis stanu istniejącego	Obecne siedziby świetlic sołeckich cechuje niski standard socjalny – ściany i podłogi wymagają remontu, malowania. Wymagana jest w każdym przypadku renowacja, lub budowa sieci CO, wymiana okien, częściowa przebudowa i renowacja instalacji elektrycznych i wodno-sanitarnych.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Projekt ma na celu przywrócenie do stanu pełnej funkcjonalności zdegradowanych budynków świetlic wiejskich na terenie Gminy Toszek.	
Zakres realizowanych działań	Kompleksowy remont wraz z wymianą instalacji (remont ścian, malowanie, wymiana podłóg, wymiana i naprawa sieci CO, wodno-sanitarnej i elektrycznej, wymiana okien).	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	➤ Wyrównane i pomalowane ściany ➤ Wyrównane i wymienione podłogi ➤ Rozbudowana lub/i wymieniona instalacja CO, w tym piece ➤ Wyremontowana, rozbudowana instalacja elektryczna ➤ Wyremontowana i rozbudowana instalacja wodno-sanitarna. ➤ Wymienione okna	➤ Czyste i estetyczne wnętrza w nowych atrakcyjnych kolorach ➤ Wyrównane podłogi z nowymi wykładzinami, panelami ➤ Działająca instalacja C, nowe piece, instalacja, kaloryfery – ciepło ➤ Sprawna, dostosowana do wyższych obciążeń instalacja elektryczna, nowe przewody, gniazdka, wyłączniki ➤ W pełni sprawna i adekwatna do potrzeb instalacja wodno-sanitarna (nowe umywalki, toalety, baterie, rury) ➤ Nowe okna, szczelne, estetyczne.

Harmonogram i kosztorys	
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	II Kwartal 2018
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	II Kwartal 2019
Szacunkowy koszt	Ok. 685 367 zł
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, budżet własny gminy

Tabela 57 Projekt komplementarny nr 2

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja I (część II)	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Płużniczka, ul. Wiejska – budynek OSP Ligota Toszecka, ul. Szkolna 2 Boguszyce, ul. Ujazdowska Sarnów, ul. Wiejska 17
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/OPS Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Obecne społeczności lokalne w Sołectwach gminnych nie są zintegrowane w stopniu zapewniającym pogłębianie się relacji międzyludzkich i budowanie silnego poczucia przynależności lokalnej. Realizowane na terenach sołectw działania aktywizujące społeczności mają charakter okazjonalny i mają różną dynamikę, wynikającą z czynników indywidualnych, tj. poziom zaangażowania, umiejętności i wiedza osób zaangażowanych w pracę na rzecz świetlic itp. Działania w pracy świetlic sołeckich nie mają planowego charakteru nastawionego na osiągnięcie konkretnych rezultatów, nie są określone w czasie, przede wszystkim jednak nie są systematyczne i trwałe, tj. np. koła zainteresowań.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Uruchomienie na terenie każdego z Sołectw - Sołeckich Programów Aktywności Społecznej w budynkach Sołectw, z możliwością zakupu niezbędnego wyposażenia.
Zakres realizowanych działań	Stworzenie i uruchomienie na terenie każdego z sołectw Programu Aktywności Lokalnej, w tym tworzenie świetlic opiekuńczo-wychowawczych, klubów Seniora, organizowanie spotkań ze specjalistami w dziedzinie zdrowia i innych ważnych dziedzin życia, prowadzenie zajęć rekreacyjno-towarzyskich – gier, zabaw, wycieczek, imprez tematycznych i integracyjnych.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Integracja społeczności lokalnych, wzrost zainteresowania wspólnym spędzaniem czasu, zawiązanie nowych znajomości, pogłębienie dotychczasowych relacji, pogłębienie wiedzy w różnych zakresach, wzrost samoświadomości, odkrycie nowych talentów, zaistnienie w nowych obszarach życia wynikające z realizacji działań w nowych projektach	Liczba osób biorących udział w zajęciach w poszczególnych działaniach Programu Aktywności Lokalnej, na terenie każdego z Sołectw.
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	II kwartał 2018	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2019	
Szacunkowy koszt	Ok. 221 343 zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy	

Tabela 58 Projekt komplementarny nr 3

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja II (część II)	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Płużniczka, ul. Wiejska – budynek OSP Ligota Toszecka, ul. Szkolna 2 Boguszyce, ul. Ujazdowska Sarnów, ul. Wiejska 17
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek/OPS Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego <i>Opis problemu, stanu obiektu, miejsca, które chcemy zmienić.</i>	Obecne społeczności lokalne w Sołectwach gminnych nie są zintegrowane w stopniu zapewniającym pogłębianie się relacji międzyludzkich i budowanie silnego poczucia przynależności lokalnej. Realizowane na terenach sołectw działania aktywizujące społeczności mają charakter okazjonalny i mają różną dynamikę, wynikającą z czynników indywidualnych, tj. Poziom zaangażowania, umiejętności i wiedza osób zaangażowanych w pracę na rzecz świetlic itp. Działania w pracy świetlic sołeckich nie mają planowego charakteru nastawionego na osiągnięcie konkretnych rezultatów, nie są określone w czasie, przede wszystkim jednak nie są systematyczne i trwałe, tj. Np. Koła zainteresowań.

Cel projektu/przedsięwzięcia	Uruchomienie na terenie każdego z Sołectw - Sołeckich Programów Aktywności Społecznej w budynkach Sołectw, z możliwością zakupu niezbędnego doposażenia.	
Zakres realizowanych działań	Stworzenie i uruchomienie na terenie każdego z sołectw Programu Aktywności Lokalnej, w tym tworzenie świetlic opiekuńczo-wychowawczych, klubów Seniora, organizowanie spotkań ze specjalistami w dziedzinie zdrowia i innych ważnych dziedzin życia, prowadzenie zajęć rekreacyjno-towarzyskich – gier, zabaw, wycieczek, imprez tematycznych i integracyjnych.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Integracja społeczności lokalnych, wzrost zainteresowania wspólnym spędzaniem czasu, zawiązanie nowych znajomości, pogłębienie dotychczasowych relacji, pogłębienie wiedzy w różnych zakresach, wzrost samoświadomości, odkrycie nowych talentów, zaistnienie w nowych obszarach życia wynikające z realizacji działań w nowych projektach	Liczba osób biorących udział w zajęciach w poszczególnych działaniach Programu Aktywności Lokalnej, na terenie każdego z Sołectw.
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III kwartał 2019	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	IV kwartał 2020	
Szacunkowy koszt	Ok. 392 169 zł	
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy	

Tabela 59 Projekt komplementarny nr 4

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część II)	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	1. Budynek Strażnicy OSP oraz Świetlicy Wiejskiej, ul. Wiejska 10, Wilkowiczki 2. Budynek Strażnicy OSP, ul. Nad Potokiem 3, Ciochowice 3. Budynek Świetlicy Wiejskiej, ul. Ujazdowska 12, Boguszyce
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Szkoły, Sołtysi, Strażacy
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	Aktualnie do zasilania urządzeń elektrycznych we wszystkich budynkach pobierana jest (kupowana) energia elektryczna z sieci elektroenergetycznej.
Cel projektu/przedsięwzięcia	- zmniejszenie kosztów związanych z zakupem energii elektrycznej, - zmniejszenie emisji do atmosfery szkodliwych substancji dzięki tzw. emisji zamkniętej, - zwiększenie udziału energii elektrycznej produkowanej z użyciem odnawialnych źródeł energii, - rozwój gminy zgodny z założeniami zasad zrównoważonego rozwoju, poszanowaniem środowiska naturalnego i przyrodniczego dziedzictwa - promocja odnawialnych źródeł energii i postawy prosumenckiej wśród mieszkańców gminy
Zakres realizowanych działań	Projekt polega na budowie ogniw fotowoltaicznych dla 9 budynków użyteczności publicznej w Gminie Toszek (świetlice wiejskie, strażnice OSP, szkoły). Zakres prac związany z niniejszym projektem obejmuje przede wszystkim prace budowlane związane ze stworzeniem 8 mikro instalacji fotowoltaicznych. Zakres prac budowlanych obejmuje: wykonanie niezbędnych konstrukcji do instalacji paneli PV, podłączenie falowników/inwerterów, instalację oprogramowania sterującego.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	➤ Ilość powstałych mikroinstalacji fotowoltaicznych: 8 szt. ➤ Moc utworzonych mikroinstalacji fotowoltaicznych: 49 kW ➤ Dodatkowa ilość energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych: 44100 kWh, ➤ Stopień redukcji CO2 na poziomie 35,54 tony rocznie oraz szkodliwego pyłu zawieszonego PM10 na poziomie 0,00264 tony rocznie.	Wartość wskaźnika ustalona zostanie na podstawie rzeczywistej zdolności wytwarzania energii elektrycznej przez wybudowane mikroinstalacje. Określenie mocy wytwórczej zostanie dokonane na podstawie obliczeń, których podstawą będzie rzeczywista ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej, kart technicznych zamontowanych urządzeń oraz na podstawie protokołów odbioru i dokumentacji zdjęciowej
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	Luty 2017	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	Wrzesień 2017	
Szacunkowy koszt	Ok. 440 503,35 zł	
Potencjalne źródła finansowania	EFRR (RPO WSL 2014-2020) oraz wkład własny Gminy	

Tabela 60 Projekt komplementarny nr 5

Nazwa projektu/przedsięwzięcia	
Zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę integracyjnego placu zabaw i rekreacji.	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Powiat gliwicki, Gmina Toszek, nazwa obrębu ewidencyjnego – Pisarzowice, numer obrębu 9, działka 113
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Gmina Toszek
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	-
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	W sołectwie Pisarzowice nie ma na dzień dzisiejszy miejsca integracji społecznej z infrastrukturą rekreacyjną, sprzyjającego spędzaniu wolnego czasu wśród społeczności lokalnej na wolnym powietrzu oraz nawiązywaniu więzi społecznych. Pisarzowickie miejsce integracji stanie się, centralnym punktem rekreacji i integracji mieszkańców wsi

	będzie posiadał wartość kulturową, która wpłynie na kształtowanie zwyczajów i wzory zachowań społeczności oparte na tradycjach i kulturze, co z kolei wpływa na mentalność i zachowania mieszkańców oraz ich stosunek do otoczenia. Dziś zupełnie niewykorzystany teren, jeśli zostanie zaadaptowany na potrzeby mieszkańców, stanie się miejscem spotkań, rozrywki, kultywowania gwary i tradycji śląskiej o znaczeniu szerszym, bo międzypokoleniowym. Pociągnięto to za sobą nie tylko korzyści dla mieszkańców, którzy oczywiście skorzystają na tym najbardziej, ale spowoduje również ogólny rozwój miejscowości. Powstanie również wyodrębniona przestrzeń do relaksu i grillowania, kultury -zagospodarowany teren będzie sprzyjać w nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (np. organizacja pikników rodzinnych, dni dziecka, festynów, małych imprez kulturalnych itp.) Integracji społecznej - dzisiejszy tryb życia oraz brak możliwości społecznej integracji powoduje indywidualizację społeczeństwa oraz zanik więzi lokalnych wzmacniających mieszkańców we wspólną całość.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę infrastruktury rekreacyjnej miejsca integracji społecznej, co wpłynie bezpośrednio na podniesienie jakości życia mieszkańców w/w sołectwa poprzez poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej, w sposób sprzyjający integracji i nawiązywaniu codziennych kontaktów. Zrealizowana operacja będzie sprzyjać stworzeniu warunków do bezpiecznego i przyjemnego spędzania wolnego czasu przez rodziny z dziećmi, młodzież i osoby starsze. Realizacja celu projektu sprzyjać będzie rozwiązaniu problemu nurtującego sołectwo Pisarzowice, jakim jest brak miejsca w którym matka z dziećmi mogłyby spędzić aktywnie czas (najbliższy plac zabaw znajduje się w promieniu 6 km od sołectwa). Plac zabaw stanie się miejscem integracji młodych mam z dziećmi, który będzie przyzwyczajając najmłodszych użytkowników do działalności w zespole do pojmowania swoich obowiązków, rozwijania ducha koleżeństwa. Stanie się również jedynym miejscem w którym dziecko będzie bezpiecznie się bawić na świeżym powietrzu.
Zakres realizowanych działań	Operacja przyczyni się do realizacji następujących działań: podzielenie miejsca na 2 strefy: rekreacyjną, wyposażoną w ławki usadowione w sprzyjającym klimacie drzew i kwiatów z miejscem do grillowania. Ponadto powstanie mini plenerowa siłownia z urządzeniami do ćwiczeń sprzyjających aktywności sportowej. Zabawowej: wyposażone w urządzenia edukacyjne dla dzieci pobudzające do kreatywności i aktywności. Większość urządzeń służących zabawie usadowionych na

	Pisarzowickim placu integracji, będzie opracowane według specjalistycznych norm i standardów. Uwzględnić ma możliwości i potrzeby ruchowe dzieci w różnym wieku: od maluchów po dzieci w wieku szkolnym. Urządzenia atestowane będą przyczyniać się do rozwoju kreatywności dziecka, które poznają otaczający świat.	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Roboty ziemne Elementy placu zabaw i plenerowego fitness Mała architektura	Protokół odbioru robót
Harmonogram i kosztorys		
Planowane rozpoczęcie projektu/przedsięwzięcia	III Kwartał 2017	
Planowane zakończenie projektu/przedsięwzięcia	IV Kwartał 2017	
Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 50.000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	PROW, budżet własny gminy	

10.3. Podsumowanie zbiorcze projektów rewitalizacyjnych

Tabela 61 Wnioskodawcy oraz miejsce realizacji poszczególnych projektów

Lp.	Nazwa projektu	Nazwa wnioskodawcy	Miejsce realizacji projektu na obszarze rewitalizacji
Projekty kluczowe			
1.	Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część I)	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Pniów, ul. Wiejska 23 Paczyna, ul. Wiejska 67
2.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja I (część I)	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Pniów, ul. Wiejska 23 Paczyna, ul. Wiejska 67
3.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja II (część I)	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Pniów, ul. Wiejska 23 Paczyna, ul. Wiejska 67
4.	Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na potrzeby utworzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i osób niepełnosprawnych w Gminie Toszek	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Paczyna, ul. Wiejska 67
5.	Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Paczyna, ul. Wiejska 67
6.	Kontynuacja prowadzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Paczyna, ul. Wiejska 67
7.	Z przedsiębiorczością na tak	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku	Gmina Toszek
8.	Droga do przedsiębiorczości	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku	Gmina Toszek
9.	Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku: budynek bramny - poddasze	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	ul. Zamkowa 10 44-180 Toszek
10.	Zagospodarowanie terenów wokół Zamku w Toszku - Wzgórze zamkowe	Centrum Kultury „Zamek w Toszku”	ul. Zamkowa 10 44-180 Toszek
11.	EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część I)	Gmina Toszek	Toszek, Paczyna, Pniów
12.	„Budowa kanalizacji dla rejonu ulic Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku”	Gmina Toszek	Toszek
13.	Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie	Gmina Toszek	44-120 Paczyna Ul. Wiejska działka nr 31/18
14.	Rewitalizacja krajobrazowego parku miejskiego im. Ludwiga Gutmanna w Toszku	Gmina Toszek/ Spółdzielnia Socjalna „Wsparcie na Starcie”	Toszek, ul. Parkowa
15.	Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23	Gmina Toszek	Toszek, ul. Strzelecka 23
16.	Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej	Gmina Toszek	Gmina Toszek

Projekty komplementarne			
1.	Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część II)	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Płużniczka, ul. Wiejska – budynek OSP Ligota Toszecka, ul. Szkolna 2 Boguszyce, ul. Ujazdowska Sarnów, ul. Wiejska 17
2.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja I (część II)	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Płużniczka, ul. Wiejska – budynek OSP Ligota Toszecka, ul. Szkolna 2 Boguszyce, ul. Ujazdowska Sarnów, ul. Wiejska 17
3.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja II (część II)	Gmina Toszek/Ośrodek Pomocy Społecznej Toszek	Płużniczka, ul. Wiejska – budynek OSP Ligota Toszecka, ul. Szkolna 2 Boguszyce, ul. Ujazdowska Sarnów, ul. Wiejska 17
4.	EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część II)	Gmina Toszek	1. Budynek Strażnicy OSP oraz Świetlice Wiejskiej, ul. Wiejska 10, Wilkowiczki 2. Budynek Strażnicy OSP, ul. Nad Potokiem 3, Ciochowice 3. Budynek Świetlicy Wiejskiej, ul. Ujazdowska 12, Boguszyce
5.	Zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę integracyjnego placu zabaw i rekreacji.	Gmina Toszek	Pisarzowice, numer obrębu 9, działka 113

Źródło: opracowanie własne

10.4. Opis powiązań i synergii projektów rewitalizacyjnych z wizją, kierunkami interwencji oraz celami strategicznymi

1. Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część I)

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców (...).Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek (...).

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

2. Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja I (część I)

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców (...).Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców (...).

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;

3. Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja I (część II)

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców (...). Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców (...).

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
4. Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na potrzeby utworzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i osób niepełnosprawnych w Gminie Toszek

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców i interesariuszy (...). Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek oraz ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości
5. Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców i interesariuszy (...). Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek oraz ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią

okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

6. Kontynuacja prowadzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców i interesariuszy (...). Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek oraz ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych

7. Z Przedsiębiorczością Na Tak

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek (...).

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych

8. Droga Do Przedsiębiorczości

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek (...).

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych

9. Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku: budynek bramny – poddasze

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem (...) o wysokim potencjale turystycznym i inwestycyjnym. Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek oraz ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

10. Zagospodarowanie terenów wokół Zamku w Toszku - Wzgórze zamkowe

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem (...) o wysokim potencjale turystycznym i inwestycyjnym. Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek oraz ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

11. EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część I)

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców i interesariuszy o wysokim potencjale turystycznym i inwestycyjnym.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

12. „Budowa kanalizacji dla rejonu ulic Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku”

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców i interesariuszy o wysokim potencjale turystycznym i inwestycyjnym.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

13. Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Gmina Toszek miejscem charakteryzującym się wysokim poczuciem bezpieczeństwa społeczno – ekonomicznego wśród mieszkańców i interesariuszy o wysokim potencjale turystycznym i inwestycyjnym. Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem dynamizacji procesów demograficznych i ekonomicznych wśród mieszkańców i interesariuszy gminy Toszek oraz ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

14. Rewitalizacja krajobrazowego parku miejskiego im. Ludwiga Guttmana w Toszku

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem (...) ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

15. Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem (...) ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

16. Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej ja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23

Opis powiązań i synergii z poszczególnymi elementami Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wizja: Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji fundamentem (...) ukształtowania atrakcyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku dla osób zamieszkujących miasto.

Kierunek interwencji: Sfera społeczna; Sfera gospodarcza; Przestrzeń i infrastruktura

Cele strategiczne:

- I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacja i integracja społeczno-kulturalna mieszkańców;
- II. Aktywizacja gospodarcza mieszkańców oraz zmniejszenie liczby osób bezrobotnych;
- III. Zwiększenie estetyki, użyteczności i funkcjonalności przestrzeni publicznych, atrakcyjnych turystycznie oraz budynków mieszkalnych wraz z przestrzenią okalającą z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych oraz dziedzictwa kulturowego miejscowości

10.5. Wpływ projektów na aspekty problemowe

Tabela 62 Wpływ projektów na aspekty problemowe

Projekty	Aspekt społeczny	Aspekt gospodarczy	Aspekt techniczny/ przestrzenny/ środowiskowy
Projekty kluczowe			
Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część I)	✓	✓	✓
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja I (część I)	✓	✓	
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – Sołeckie Programy Aktywności Lokalnej – edycja II (część I)	✓	✓	
Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na potrzeby utworzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i osób niepełnosprawnych w Gminie Toszek	✓	✓	✓
Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	✓	✓	✓
Kontynuacja prowadzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	✓	✓	
Z przedsiębiorczością na tak	✓	✓	
Droga do przedsiębiorczości	✓	✓	
Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku: budynek bramny - poddasze		✓	✓
Zagospodarowanie terenów wokół Zamku w Toszku - Wzgórze zamkowe		✓	✓
EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część I)	✓	✓	✓

„Budowa kanalizacji dla rejonu ulic Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku”	✓	✓	✓
Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie	✓	✓	✓
Rewitalizacja krajobrazowego parku miejskiego im. Ludwiga Gutmanna w Toszku	✓	✓	✓
Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23		✓	✓
Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej	✓	✓	✓
Projekty komplementarne			
Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część II)	✓	✓	✓
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja I (część II)	✓	✓	
Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja II (część I)	✓	✓	
EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część II)	✓	✓	✓
Zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę integracyjnego placu zabaw i rekreacji.	✓	✓	✓

Źródło: opracowanie własne

11. Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest konieczność zapewnienia ich komplementarności w szerokim spektrum funkcjonowania. Komplementarność może mieć charakter:

- przestrzenny,
- problemowy,
- proceduralno-instytucjonalny,
- międzyokresowy,
- finansowy.

Komplementarność przestrzenna oznacza zastosowanie przy określaniu projektów rewitalizacyjnych kryterium ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami gminy. Gmina traktowana jest jako całościowa przestrzeń, bez punktowego nacechowania projektów. Efekty osiągnięte mogą również wpływać na otaczającą je przestrzeń i tam przynosić pośrednie rezultaty rewitalizacji. Mechanizm odpowiedzialny za komplementarność przestrzenną rewitalizacji powinien opierać się na monitorowaniu zmian zagospodarowania przestrzennego gminy Toszek w skali całego obszaru gminy, nie tylko obszaru zdegradowanego.

Komplementarność problemową charakteryzuje uwzględnienie w projektach rewitalizacyjnych wszystkich trzech wymiarów LPR. Projekty powinny wpływać na aspekt przestrzenny, społeczny i gospodarczy. W Lokalnym Programie Rewitalizacji gminy Toszek określono 21 projektów rewitalizacyjnych, których cechy i spodziewane efekty korelują z wyżej wymienionymi aspektami (zgodnie z ***Tabela 39 Wpływ poszczególnych celów operacyjnych na aspekty problemowe***). Kompletność problemowa zapewnia zwiększoną efektywność procesu oraz zyskanie dodatkowej wartości niż suma rozwiązanych problemów. Dla zapewnienia komplementarności należy:

- wyznaczyć wskaźniki, które określać będą efekty końcowe projektów rewitalizacyjnych (**Rozdział 10. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych**)
- skorelować działania rewitalizacyjne z innymi działaniami podejmowanymi w ramach planowania strategicznego w Gminie – w ramach pozostałych dokumentów dotyczących rozwoju rewitalizowanego obszaru itp. Analogicznie władze Gminy powinny rozpatrywać inne dziedziny z uwzględnieniem Lokalnego Programu Rewitalizacji i możliwie wspierać określone w nim działania.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna dotyczy aspektu zarządzania procesem rewitalizacji, którego powodzenie w znacznej mierze uzależnione jest od wykreowania odpowiedniego systemu zarządzania rewitalizacją (***Rozdział 15: System wdrażania (realizacji)***)

Lokalnego Programu Rewitalizacji). System ten określa m.in. sposób podejmowania decyzji, czy podmioty biorące udział w procesie rewitalizacyjnym.

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że finansowanie projektów rewitalizacyjnych, wynikających z planu rewitalizacji opiera się na uzupełnianiu się i łączeniu wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka wystąpienia podwójnego dofinansowania.

Projekty rewitalizacyjne mogą zostać sfinansowane ze zróżnicowanych źródeł, takich jak:

- Europejski Fundusz Społeczny,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Mechanizm zapewnienia komplementarności źródeł finansowania opierać się będzie na silnej koordynacji i synergii projektów rewitalizacyjnych ze środkami polityk i instrumentów zarówno programów operacyjnych, jak i krajowych.

12. Ramowy harmonogram programu rewitalizacji

Tabela 63 Szacunkowy czas realizacji poszczególnych projektów

Lp.	Nazwa projektu	Szacunkowy czas realizacji projektu
Projekty kluczowe		
1.	Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część I)	2018 -2019
2.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja I (część I)	2018 -2019
3.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja II (część I)	2019 - 2020
4.	Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na potrzeby utworzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i osób niepełnosprawnych w Gminie Toszek	2017 - 2018
5.	Utworzenie i prowadzenie centrum dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	2018 -2019
6.	Kontynuacja prowadzenia centrum dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	2019 -2020
7.	Z przedsiębiorczością na tak	2018
8.	Droga do przedsiębiorczości	2018 – 2020
9.	Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku: budynek bramny - poddasze	2017-2018
10.	Zagospodarowanie terenów wokół Zamku w Toszku - Wzgórze zamkowe	2018-2019
11.	EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część I)	2017
12.	„Budowa kanalizacji dla rejonu ulic Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku”	2018
13.	Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie	2018 – 2020
14.	Rewitalizacja krajobrazowego parku miejskiego im. Ludwiga Gutmanna w Toszku	2017-2021
15.	Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23	2017
16.	Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej	2017
Projekty komplementarne		
1.	Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część II)	2018-2019
2.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja I (część II)	2018-2019
3.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja II (część II)	2019-2020
4.	EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część II)	2017
5.	Zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę integracyjnego placu zabaw i rekreacji.	2017

Źródło: opracowanie własne

13. Indykatoryne środki finansowe w ramach LPR

Tabela 64 Szacowana wartość poszczególnych projektów

Lp.	Nazwa projektu	Szacunkowy koszt realizacji projektu (zł)	Źródła finansowania (zł)				
			pochodzące ze źródeł krajowych publicznych	pochodzące ze źródeł prywatnych	pochodzące ze źródeł UE: EFRR, EFS, EFRROW	pochodzące z innych źródeł	Suma
Projekty kluczowe							
1.	Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część I)	342 683,00	51 402,45	-	291 280,55 (EFRR)	-	342 683,00
2.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja I (część I)	110 692,00	16 603,80	-	94 088,20 (EFS)	-	110 692,00
3.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja II (część I)	196 084,00	29 412,60	-	166 671,40 (EFS)	-	196 084,00
4.	Kompleksowa modernizacja zdegradowanego budynku przeznaczonego na potrzeby utworzenia Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i osób niepełnosprawnych w Gminie Toszek	259 912,75	38 986,91	-	220 925,84 (EFRR)	-	259 912,75
5.	Utworzenie i prowadzenie centrum dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	220 791,25	33 118,68	-	187 672,57 (EFS)	-	220 791,25
6.	Kontynuacja prowadzenia centrum dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	1 175 470,58	176 320,58	-	999 150,00 (EFS)	-	1 175 470,58
7.	Z przedsiębiorczością na tak	555 835,00	83 375,25	-	472 459,75 (EFS)	-	555 835,00
8.	Droga do przedsiębiorczości	235 294,11	35 294,11	-	200 000,00 (EFS)	-	235 294,11
9.	Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku: budynek bramny - poddasze	1 000 000,00	150 000,00	-	850 000,00 (EFRROW)	-	1 000 000,00
10.	Zagospodarowanie terenów wokół Zamku w Toszku - Wzgórze zamkowe	500 00,00	75 000,00	-	425 000,00 (EFRROW)	-	500 00,00
11.	EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część I)	275 312,50	41 296,87	-	234 015,63 (EFRR)	-	275 312,50
12.	„Budowa kanalizacji dla rejonu ulic Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska, Gustawa Morcinka,	3 225 330,25	483 799,53	-	2 741 530,72 (EFRR)	-	3 225 330,25

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023

	Strzelecka w Toszku”						
13.	Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie	4 829 725,07	724 458,76	-	4 105 266,31 (EFRR)	-	4 829 725,07
14.	Rewitalizacja krajobrazowego parku miejskiego im. Ludwiga Gutmanna w Toszku	1 000 000,00	150 000,00	-	850 000,00 (EFRROW)	-	1 000 000,00
15.	Modernizacja dachu Domu Dolnego z pierwszej połowy XIX w., klasycystycznego, położonego w Toszku przy ulicy Strzeleckiej 23	427 426,26	213 713,13	-	213 713,13 (EFRR)	-	427 426,26
16.	Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej	50 000,00	18 185,00	-	31 815,00 (EFRROW)	-	50 000,00
Suma		13 611 873,77	2 126 750,16	-	11 792 308,55	-	14 061 873,77
Projekty komplementarne							
1.	Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach rewitalizowanych poprzez kompleksową modernizację w zdegradowanych budynkach świetlic sołeckich w Gminie Toszek (część II)	685 367,00	102 805,05	-	582 561,95 (EFRR)	-	685 367,00
2.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja I (część II)	221 343,00	33 201,45	-	188 141,55 (EFS)	-	221 343,00
3.	Rewitalizacja społeczna aktywności lokalnej mieszkańców z Gminy Toszek – sołeckie programy aktywności lokalnej – edycja II (część II)	392 169,00	58 825,35	-	333 343,65 (EFS)	-	392 169,00
4.	EKO-TOSZEK – Budowa fotowoltaicznych mikroinstalacji prosumenckich w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Toszek (część II)	440 503,35	66 075,50	-	374 427,85 (EFRROW)	-	440 503,35
5.	Zagospodarowanie terenu w sołectwie Pisarzowice poprzez budowę integracyjnego placu zabaw i rekreacji.	50 000,00	18 185,00	-	31 815,00 (EFRROW)	-	50 000,00
Suma		1 789 382,35	279 092,35	-	1 510 290,00	-	1 789 382,35

Źródło: opracowanie własne

14. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji wypracowany jest przez samorząd gminny i poddawany jest dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów:

- społecznych,
- gospodarczych,
- przestrzenno-funkcjonalnych,
- technicznych,
- środowiskowych,

Przygotowanie oraz wdrażanie procesem rewitalizacji w gminie Toszek opierają się na zasadach partnerstwa i partycypacji⁶³. Partycypacja społeczna wpisana jest w proces rewitalizacji, na każdym jego etapie: diagnozy, programowania, wdrażania i monitorowania. Współpraca z różnymi grupami interesariuszy, w szczególności ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, takimi jak: przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe pozwoli na:

- wyznaczenie liderów społecznych z różnych środowisk,
- określenie obszarów problemowych,
- zdiagnozowanie potrzeb rewitalizacyjnych w gminie,
- wypracowanie społecznej akceptacji podejmowanych działań rewitalizacyjnych,
- pozyskanie, ze źródeł publicznych i prywatnych, środków na działania rewitalizacyjne,
- systematyczne i ciągłe monitorowanie postępów realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz jego aktualizację.

Przygotowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Toszek, jego wdrażanie i monitorowanie opierają się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym przede wszystkim ze:

- społecznością obszaru zdegradowanego,
- użytkownikami obszaru zdegradowanego,
- lokalnymi przedsiębiorcami,
- organizacjami pozarządowymi.

Interesariusze to instytucje, osoby lub grupy osób, które znajdują się w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Toszek oraz instytucje i osoby, które mogą mieć wpływ (pozytywny lub negatywny) na realizację Programu i jego rezultaty. Interesariuszami LPR gminy Toszek są, zatem:

⁶³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, s. 24.

- pojedyncze osoby (mieszkańcy i użytkownicy obszaru rewitalizowanego),
- lokalne społeczności i ich formalni i nieformalni przedstawiciele,
- władze samorządowe i krajowe,
- politycy,
- przywódcy religijni,
- grupy specjalnych interesów,
- przedstawiciele biznesu,
- turyści,
- potencjalni mieszkańcy,
- organizacje pozarządowe.

Kompleksowość procesu rewitalizacji w gminie Toszek zakładająca włączenie wielu grup interesariuszy, wymaga stworzenia struktury organizacyjnej oraz podziału kompetencji i obowiązków.

15. System wdrażania (realizacji) Lokalnego Programu Rewitalizacji

System wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023, zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 -2020*, oparty jest na zasadzie partnerstwa i partycypacji. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania Programu (jako działania komplementarne do partycypacji na etapach diagnozy, programowania, czy monitorowania) umożliwi wypracowanie społecznej akceptacji dla podejmowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskanie środków na działania rewitalizacyjne ze źródeł publicznych oraz prywatnych, jak również systematyczny monitoring postępów realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023 oraz w razie konieczności (np. podczas wystąpienia istotnej zmiany warunków realizacji Programu) jego aktualizację.

Wdrażanie oraz monitorowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023 bazują na współpracy i zaangażowaniu wszystkich grup interesariuszy, poprzez prowadzenie procesu dialogu społecznego pomiędzy zróżnicowanymi interesariuszami LPR.

Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek do roku 2023 szczegółowo przedstawia poniższa tabela:

Tabela 65 Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowania

System wdrażania (realizacji)	System monitoringu
Formy komunikacji jednokierunkowej, czyli informowania społeczności lokalnej, tj. umieszczenie informacje na stronach internetowych Gminy, informacje w Biuletynie Informacji Publicznej, artykuły w lokalnych mediach i materiały drukowane w obiektach użyteczności publicznej.	Formy komunikacji jednokierunkowej: upublicznianie cyklicznych raportów oraz analiz wskaźnikowych wszystkim interesariuszom Lokalnego Programu Rewitalizacji.
Formy komunikacji dwukierunkowej w postaci spotkań konsultacyjnych / warsztatowych, których częstotliwość oraz szczegółowa forma zostaną zweryfikowane na etapie prac realizacyjnych. W spotkaniach uczestniczyć mogą m.in. przedstawiciele Komitetu Rewitalizacji, zespoły i osoby powiązane pośrednio i bezpośrednio z działaniami rewitalizacyjnymi, czy podmioty, na które działania rewitalizacyjne będą oddziaływały (np. mieszkańcy, przedsiębiorcy, liderzy społeczni, przedstawiciele Gminy, parafie).	Formy komunikacji dwukierunkowej: organizacja debat publicznych z władzami lokalnymi i koordynatorami Programu lub festynów na obszarze rewitalizacji z prezentacją efektów Lokalnego Programu Rewitalizacji. Włączenie lokalnych liderów społecznych do ciał monitorujących i oceniających zmiany na Obszarze Rewitalizacji.

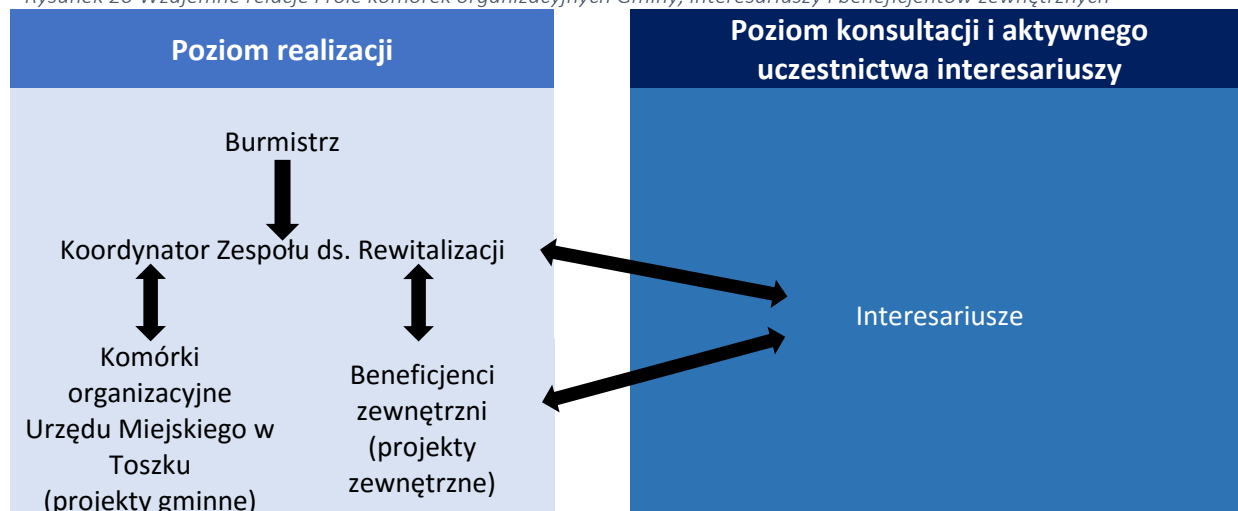
Źródło: opracowanie własne

Dla zapewnienia „dobrego zarządzania” procesem rewitalizacji, a tym samym komplementarności realizowanych działań – istotne wydaje się być stworzenie lub dostosowanie istniejących struktur administracyjno-zarządczych do specyfiki i potrzeb realizacji programu rewitalizacji – także w kontekście właściwego funkcjonowania Zespołu ds. Rewitalizacji.

W związku z powyższym Powołany zostanie przez Burmistrza **Zespół ds. Rewitalizacji**, który realizować będzie wiele różnorodnych działań koncepcyjnych, organizacyjnych, koordynacyjnych, ewaluacyjnych i informacyjnych związanych z programem. Zespół realizować powinien także działania monitoringowe, w obszarze których mieści się pomiar efektów rewitalizacji. Nie jest konieczne sytuowanie Zespołu w strukturze organizacyjnej Urzędu Miejskiego, jako odrębnej komórki organizacyjnej, bowiem w jego skład wchodzić będą przede wszystkim osoby z różnych istniejących już komórek, takich jak: **członek rady miejskiej, skarbnik, kierownicy referatów urzędu** oraz przedstawiciele takich jednostek jak: Komisariat Policji czy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Rysunek 20 Wzajemne relacje i role komórek organizacyjnych Gminy, interesariuszy i beneficjentów zewnętrznych

Źródło: opracowanie własne

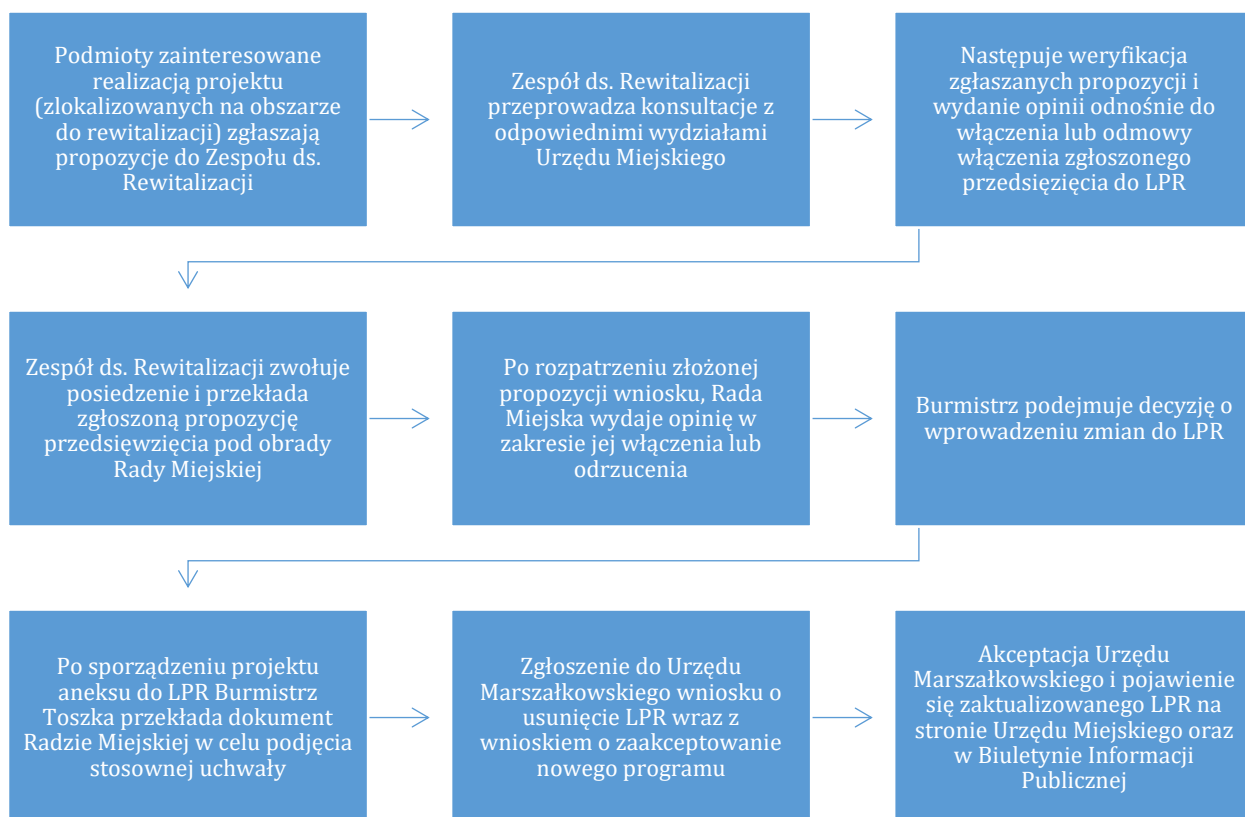
15.1. Aktualizacja LPR

Istotną kwestią przy tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji jest uwzględnienie jego procesu aktualizacji. Pozwoli to na wszelkie modyfikacje w dokumencie, które będą wynikać wyłącznie ze zmian w bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy. Ponadto, wszystkie zaplanowane działania są określone na podstawie analizy potrzeb i zidentyfikowanych deficytów na obszarze wsparcia. Wpisują się one w zakres publicznych i niepublicznych zadań samorządu gminnego zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990r. o Samorządzie Gminnym uzupełnioną obwieszczeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 2016 roku (Dz.U. 2016 poz.446). **Jednostką uzupełniającą proces rewitalizacji, będącą jednocześnie głosem społeczności lokalnej jest Rada Miejska.** Kompetencje jednostki regulowane są za pomocą powszechnie obowiązujących aktów prawnych, aktów wykonawczych oraz Statutu Rady Miejskiej. Dodatkowo Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Toszek oraz każda jego aktualizacja wymaga przyjęcia stosownej uchwały Rady Miejskiej w Toszku.

W zakresie propozycji nowych przedsięwzięć zgłaszanych do LPR stosowana będzie następująca ścieżka postępowania:

Rysunek 21. Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

16. System monitoringu i oceny LPR

16.1. Monitoring

Fundamentem systemu monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek jest pozyskanie i zestawienie niezbędnych danych, w tym danych demograficznych oraz gromadzonych przez komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Toszku, zaangażowane w program rewitalizacji. Gromadzenie tych danych powinno odbywać się na poziomie adresowym, z możliwością agregacji dla obszaru rewitalizacji.

System monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji powinien zawierać dane dotyczące sfery społeczno – ekonomicznej oraz przestrzenno – technicznej. Dane zbierane w systemie powinny w sposób ciągły umożliwiać przeprowadzenie analizy i corocznego raportu obrazującego postęp w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek.

Agregowane i analizowane dane posłużą do monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do celów strategicznych, operacyjnych, kierunków interwencji oraz poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.

System monitoringu polegać będzie na analizie zmian zachodzących podczas realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji w ramach wypracowanych obszarów strategicznych. Monitoring powinien być prowadzony wielopłaszczyznowo (efekty społeczne, ekonomiczne oraz analiza zmian przestrzenno-funkcjonalnych) oraz dostarczać informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów.

Monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek polegać będzie na dwóch etapach:

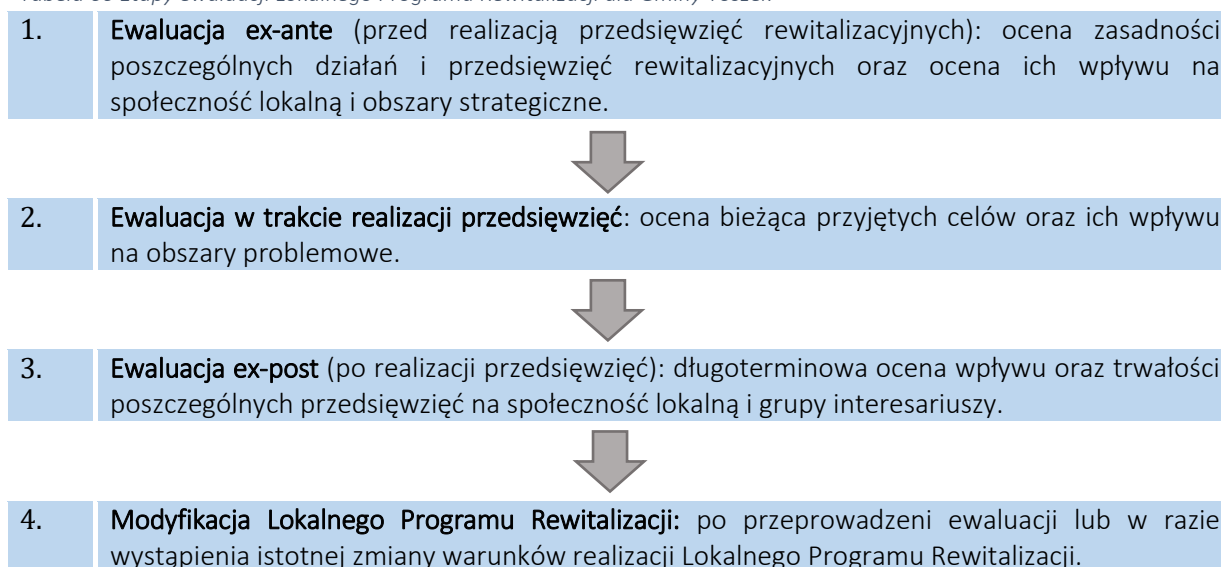
1. Corocznych raportach w formie sprawozdań z realizacji celów, zawierających informację na temat podejmowanych działań, realizowanych przedsięwzięciach, stopnia ich realizacji oraz ich efektów końcowych.
2. Analizie wskaźnikowej, której celem będzie określenie poziomu korelacji podejmowanych projektów rewitalizacyjnych z procesami społeczno – gospodarczymi w Gminie Toszek.

16.2. Ewaluacja

Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek opiera się na analizie wpływu przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty funkcjonowania społeczno – gospodarczego interesariuszy Gminy oraz dekoncentracji negatywnych zjawisk na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

Ewaluacja Programu prowadzona będzie etapowo:

Tabela 66 Etapy ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek

Źródło: opracowanie własne

Ocena procesu rewitalizacji będzie prowadzona na trzech poziomach:

- Wskaźnikach dla obszaru rewitalizacji;
- Wskaźnikach produktu (ujęte w podrozdziale 10.1);
- Wskaźnikach rezultatu (ujęte w podrozdziale 10.1).

Tabela 67 Wskaźniki dla obszaru rewitalizacji LPR dla Gminy Toszek

Wskaźniki dla obszaru rewitalizacji	
1.	Liczba mieszkańców
2.	Liczba lokali niezasiedlonych
3.	Udział budynków mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy
4.	Powierzchnia mieszkalna na 1 osobę w budynkach mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy
5.	Udział mieszkań wyposażonych w instalacje techniczne wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy
6.	Liczba wydanych wyroków eksmisyjnych
7.	Liczba budynków przeznaczonych do rozbiórki z uwagi na zły stan techniczny
8.	Udział osób pobierających świadczenia pomocy społecznej
9.	Liczba interwencji policji
10.	Liczba osób bezrobotnych
11.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych
12.	Udział ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne

17. Załączniki

1. Załącznik graficzny – mapa ewidencyjna w skali 1:5000 przedstawiająca obszar rewitalizacji w obrębie Miasta Toszek
2. Załącznik graficzny – mapa ewidencyjna w skali 1:5000 przedstawiająca obszar rewitalizacji w obrębie Sołectwa Paczyna
3. Załącznik graficzny – mapa ewidencyjna w skali 1:5000 przedstawiająca obszar rewitalizacji w obrębie Sołectwa Pniów

18. Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Powiązania LPR Gminy Toszek z dokumentami strategicznymi gminy i powiatu.	8
Tabela 2. Nasadzenia i ubytki drzew w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2005-2014	22
Tabela 3. Wykaz obiektów Gminy miejsko-wiejskiej Toszek wpisanych do Śląskiego Wojewódzkiego Rejestru Zabytków w Katowicach (stan na 31 grudnia 2014 r.)	29
Tabela 4. Wyniki egzaminów gimnazjalnych w gminach powiatu gliwickiego w 2015 r.	43
Tabela 5. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka obcego nowożytnego gminach powiatu gliwickiego w 2015 r.	43
Tabela 6. Wyniki sprawdzianu klas szóstych w gminach powiatu gliwickiego w 2015 r.	44
Tabela 7. Promocja uczniów w placówkach szkolnych w Gminie Toszek w roku szkolnym 2014/2015.....	45
Tabela 8. Bezrobotni w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2012-2014	49
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w gminach powiatu gliwickiego w latach 2012-2015 r.	52
Tabela 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg kryterium liczby pracujących w Gminie Toszek na tle powiatu gliwickiego w 2015 r.	54
Tabela 11. Podprogramy i ich zadania zawarte w „Programie Aktywizacji Gospodarczej Miasta i Gminy Toszek.....	57
Tabela 12. Liczba osób korzystająca z gazu w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w 2005 i 2014 roku	61
Tabela 13. Zużycie gazu w tys. m3 w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w 2005 i 2014 r.....	62
Tabela 14. Powierzchnia użytkowa mieszkań wybranych obszarów miejskich w powiecie gliwickim w latach 2005-2014	64
Tabela 15. Jaki jest najpoważniejszy problem Pana/i miejscowości, w ramach których należy podjąć działania rewitalizacyjne?	70
Tabela 16. Przykładowe działania/inwestycje, które Pana/i zdaniem trzeba podjąć na terenie Pana/i miejscowości w celach rewitalizacyjnych	71

Tabela 17. Propozycje mieszkańców zgłoszone na warsztatach strategicznych w dniu 21.04.2016	77
Tabela 18. Analiza SWOT.....	81
Tabela 19. Bezrobotni wg podziału na terenie gminy (stan na 05.2016)	88
Tabela 20. Problemy społeczne – świadczenia z opieki społecznej (stan na 31.2015))	90
Tabela 21. Przestępstwa odnotowane w poszczególnych sołectwach w roku 2015 (stan na 31.2015)).....	93
Tabela 22. Wykaz stowarzyszeń i klubów sportowych w podziale na sołectwa (stan na 05.2016)	94
Tabela 23. Biblioteki na terenie gminy (stan na 05.2016).....	96
Tabela 24. Przedszkola i dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym (stan na 05.2016)	96
Tabela 25. Nowo zarejestrowane podmioty na terenie poszczególnych sołectw (stan na 31.12.2015).....	97
Tabela 26. Wyroby azbestowe na terenie gminy Toszek (w Megagramach)	98
Tabela 27. Liczba obiektów zabytkowych na terenie gminy Toszek (stan na 05..2015).....	99
Tabela 28 Wykaz wskaźników LPR Gminy Toszek.....	103
Tabela 29 Określenie podstawowych kierunków zmiany (trendu).....	104
Tabela 30 Wskaźniki dotyczące bezrobocia (stan na 05..2015).....	105
Tabela 31 Wskaźniki dotyczące świadczeń pomocy społecznej (stan na 31.12..2015)	105
Tabela 32 Wskaźniki dotyczące przestępczości (stan na 31.12..2015).....	106
Tabela 33 Wskaźnik dotyczący podmiotów gospodarczych (stan na 31.12..2015)	106
Tabela 34 Wskaźniki dotyczące obszaru przestrzenno - infrastrukturalnego (występowania zabytków) (stan na 05.2015).....	106
Tabela 35. Podsumowanie obszarów problemowych na terenie gminy Toszek	107
Tabela 36 Obszar wyznaczony do rewitalizacji w obrębie miasta Toszek	109
Tabela 37 Podsumowanie powierzchni oraz populacji mieszkańców Obszaru Rewitalizacji ..	111
Tabela 38 Matryca celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Toszek	114
Tabela 39 Wpływ poszczególnych celów operacyjnych na aspekty problemowe	119
Tabela 40 Projekt kluczowy nr1	120
Tabela 41 Projekt kluczowy nr 2	122
Tabela 42 Projekt kluczowy nr 3	124
Tabela 43 Projekt kluczowy nr 4	125
Tabela 44 Projekt kluczowy nr 5	127
Tabela 45 Projekt kluczowy nr 6	129
Tabela 46 projekt kluczowy nr 7	131
Tabela 47 Projekt kluczowy nr 8	133
Tabela 48 Projekt kluczowy nr 9	135
Tabela 49 Projekt kluczowy nr 10	136
Tabela 50 Projekt kluczowy nr 11	138
Tabela 51 Projekt kluczowy nr 12	140

Tabela 52 Projekt kluczowy nr 13.....	141
Tabela 53 Projekt kluczowy nr 14.....	142
Tabela 54 Projekt kluczowy nr 15.....	144
Tabela 55 Projekt kluczowy nr 16.....	146
Tabela 56 Projekt komplementarny nr 1.....	149
Tabela 57 Projekt komplementarny nr 2.....	150
Tabela 58 Projekt komplementarny nr 3.....	151
Tabela 59 Projekt komplementarny nr 4.....	153
Tabela 60 Projekt komplementarny nr 5.....	154
Tabela 61 Wnioskodawcy oraz miejsce realizacji poszczególnych projektów	157
Tabela 62 Wpływ projektów na aspekty problemowe	166
Tabela 63 Szacunkowy czas realizacji poszczególnych projektów	170
Tabela 64 Szacowana wartość poszczególnych projektów	171
Tabela 65 Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowania	175
Tabela 66 Etapy ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Toszek	178
Tabela 67 Wskaźniki dla obszaru rewitalizacji LPR dla Gminy Toszek	179
Rysunek 1. Etapy tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji	7
Rysunek 2. Położenie gminy na tle województwa śląskiego i powiatu gliwickiego	13
Rysunek 3. Położenie miasta Toszek na tle gminy miejsko-wiejskiej Toszek	14
Rysunek 4. Lokalizacja jednolitych części wód podziemnych nr 128 i 110.....	17
Rysunek 5 Zamek w Toszku.....	27
Rysunek 6. Granice administracyjne- gmina Toszek.....	86
Rysunek 7. Problemy społeczne- bezrobocie (stan na 05.2016)	89
Rysunek 8.Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na niepełnosprawność (stan na 31.2015)).....	91
Rysunek 9.Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na ubóstwo (stan na 31.2015))	91
Rysunek 10. Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na alkoholizm (stan na 31.2015)).....	92
Rysunek 11. Problemy społeczne - objęcie wsparciem ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (stan na 31.2015))	92
Rysunek 12. Przestępstwa odnotowane na terenie gminy (stan na 31.2015)).....	94
Rysunek 13. Organizacje pozarządowe na terenie gminy (stan na 05.2016).....	95
Rysunek 14. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na terenie gminy (stan na 31.12.2015).....	97
Rysunek 15. Wyroby azbestowe na terenie gminy Toszek (stan na 05..2015)	98
Rysunek 16. Zabytki na terenie gminy (stan na 05..2015)	102
Rysunek 17 Obszary wyznaczone do rewitalizacji w Gminie Toszek	108

Rysunek 18 Obszar wyznaczony do rewitalizacji w obrębie Sołectwa Paczyna	109
Rysunek 19 Obszar wyznaczony do rewitalizacji w obrębie Sołectwa Pniów	110
Rysunek 20 Wzajemne relacje i role komórek organizacyjnych Gminy, interesariuszy i beneficjentów zewnętrznych.....	176
Rysunek 21. Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.....	177
Wykres 1. Udział użytków w strukturze przestrzennej Gminy Toszek.....	15
Wykres 2. Tereny zieleni w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek w 2014 r.	21
Wykres 3. Liczba ludności gmin powiatu gliwickiego w 2005 i 2014 roku	37
Wykres 4. Struktura wiekowa Gminy Toszek na tle powiatu gliwickiego w roku 2005 i 2014..	38
Wykres 5. Saldo migracji w Gminie miejsko-wiejskiej Toszek.....	40
Wykres 6. Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej w latach 2005-2014	41
Wykres 7. Przestępstwa stwierdzone w miejsko-wiejskiej Gminie Toszek w latach 2012-2014	47
Wykres 8. Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w gminach powiatu gliwickiego w latach 2009-2014.....	48
Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg formy prawnej na terenie powiatu gliwickiego w latach 2012-2015.....	51
Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w gminach powiatu gliwickiego 2012 r. i 2015 r.	52
Wykres 11 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w Gminie Toszek w latach 2012-2015 r..	53
Wykres 12. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w powiecie gliwickim w latach 2005-2014	59
Wykres 13. Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca w powiecie gliwickim i gminie miejsko-wiejskiej Toszek w latach 2005-2014.....	60
Wykres 14. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich powiatu gliwickiego w latach 2005-2014.....	61
Wykres 15. Wykres 16. Zasób mieszkaniowy w gminach i miastach powiatu gliwickiego w latach 2005-2014.....	63
Wykres 17. Płeć respondentów	66
Wykres 18. Miejsce zamieszkania respondentów	67
Wykres 19. Ogólna ocena stanu społeczno-gospodarczego poszczególnych miejscowości.....	68
Wykres 20. Proszę ocenić skalę występowania poszczególnych problemów	69
Wykres 21. W jakich miejscowościach gminy działania z zakresu wsparcia rozwoju społecznego są najbardziej potrzebne? Pytanie wielokrotnego wyboru, wyniki nie sumują się do 100%	71

Wykres 22. Proszę ocenić najważniejsze problemy społeczne występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze według skali	72
Wykres 23. W jakich miejscowościach gminy działania z zakresu wsparcia rozwoju gospodarczego są najbardziej potrzebne?	73
Wykres 24. Proszę ocenić najważniejsze problemy gospodarcze występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze według skali: 1-najmniej istotny, 2 - raczej nieistotny, 3 - trudno powiedzieć, 4 - raczej istotny, 5 - najbardziej istotny.....	73
Wykres 25. W jakich miejscowościach gminy działania z zakresu modernizacji lub budowy nowej infrastruktury są najbardziej potrzebne	74
Wykres 26. Proszę ocenić najważniejsze problemy przestrzenno-funkcjonalne oraz techniczne występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze według skali: 1-najmniej istotny, 2 - raczej nieistotny, 3 - trudno powiedzieć, 4 - raczej istotny, 5 - najbardziej istotny.....	75
Wykres 27. Jakie najważniejsze efekty, według Pani/Pana powinny zostać osiągnięte w wyniku przeprowadzonego procesu rewitalizacji? Pytanie wielokrotnego wyboru, wyniki nie sumują się do 100%.....	76
Wykres 28. Czy pracuje Pan/i na terenie gminy Toszek?	76
Wykres 29. Liczba bezrobotnych w gminie Toszek w podziale na poszczególne miejscowości (stan na 05.2016).....	87